

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef
De verschillende posities van het slachtoffer in het vooronderzoek

Promotor :
Prof. dr. Michele PANZAVOLTA

Nathalie Geraerts
Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Maastricht University

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

De verschillende posities van het slachtoffer in het
vooronderzoek

Promotor :
Prof. dr. Michele PANZAVOLTA

Nathalie Geraerts

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

Samenvatting

Het strafproces in België is van publiekrechtelijke aard. Dit betekent dat de partijen enerzijds de dader en anderzijds de Belgische staat zijn. De staat wordt vertegenwoordigd door het openbaar ministerie, dat instaat voor de bescherming van het algemeen belang overeenkomstig artikel 1 V.T. Sv. In principe staat het slachtoffer hier volledig buiten. Het strafrecht beoogt immers om het algemeen belang te beschermen. Toch worden er vaak ook private, individuele belangen geschonden door het plegen van een misdrijf. Daarom werd er steeds meer aandacht besteed aan de rechtspositie van het slachtoffer. Binnen het strafprocesrecht zijn er een aantal mogelijkheden voor het slachtoffer, waarmee bedoeld wordt dat deze persoon de keuze heeft om een bepaalde hoedanigheid aan te nemen. Drie hoedanigheden kunnen worden onderscheiden.

In de eerste plaats is er het slachtoffer in de algemene zin, ook wel het eenvoudig slachtoffer genoemd. Deze positie verkrijgt men doordat men benadeeld werd door een misdrijf. Het is dus een hoedanigheid die niet actief aangenomen wordt. Wanneer men voldoet aan de definitie ervan, 'is' men simpelweg slachtoffer. Het is dan ook verkeerd om in deze context te spreken van een 'statuut'. Zowel Europa als België hebben een aantal principes vooropgesteld die voorzien in de bescherming van het slachtoffer, zoals bijvoorbeeld het recht om informatie te krijgen of het recht op juridische bijstand. Deze beginselen gelden als het ware voor iedere burger. Er is dan ook geen specifieke wetgeving terug te vinden waarin deze rechten hard gemaakt worden voor het slachtoffer in de algemene zin. Dit heeft als logisch gevolg dat een eenvoudig slachtoffer geen partij zal worden in het strafproces.

Het eenvoudig slachtoffer ontvangt dus informatie. Deze informatie gaat onder andere over de verdere opties die voor haar openliggen. Zo kan er gekozen worden voor de tweede hoedanigheid: het statuut van benadeelde persoon. Wanneer het slachtoffer hiervoor kiest, impliceert dit dat zij een aantal extra, specifieke rechten verkrijgt die opgenomen staan in het wetboek van strafvordering. Het gaat om het recht op bijstand of vertegenwoordiging van een advocaat, het recht om documenten toe te voegen aan het dossier, het recht om op de hoogte gehouden te worden van de procedure en het recht om een verzoek in te dienen om inzage en afschrift te verkrijgen van het strafdossier. Toch zijn deze rechten niet zo 'extra' als ze op het eerste zicht lijken. Zo staat het iedere burger, en niet enkel de benadeelde persoon, vrij om stukken toe te voegen aan het strafdossier of een verzoek in te dienen tot inzage en afschrift. De benadeelde persoon wordt evenmin als het eenvoudig slachtoffer partij bij het strafproces.

De derde mogelijkheid voor het slachtoffer is het aannemen van het statuut van burgerlijke partij om alzo een burgerlijke vordering aanhangig te maken en een schadevergoeding te verkrijgen. Dit kan gebeuren door zich te voegen bij een strafvordering die reeds werd ingesteld door het openbaar ministerie (voeging) of door deze zelf in te stellen (actie). Deze laatste mogelijkheid betekent een verre inmenging van het slachtoffer in het strafproces. De burgerlijke partij wordt effectief partij bij het strafproces en verkrijgt een aantal harde procedurerechten, zoals het recht om een verzoek in te dienen tot bijkomende onderzoekshandelingen.

Dankwoord

Na een periode van ongeveer tien maanden leg ik met het schrijven van dit dankwoord de laatste hand aan mijn masterproef, waarmee ik mijn opleiding tot master in de rechten afsluit. Graag richt ik een woord van dank aan een aantal personen die mij geholpen en gesteund hebben bij de totstandkoming ervan.

Vooreerst bijzondere dank aan Prof. M. PANZAVOLTA, mijn promotor, en mevrouw A. BAILLEUX voor het opvolgen van dit werk. De feedback en de raadgevingen die gegeven werden, zijn een enorme hulp geweest. Mijn interesse in het straf- en strafprocesrecht is hierdoor enkel toegenomen.

Daarnaast wens ik mijn ouders en broers te bedanken voor het mogelijk maken van het volgen van de opleiding, alsook voor de steun en het geduld die daarbij wel eens nodig waren ☺. Een laatste dank gaat naar mijn vriend Dries, voor alles.

Inhoudsopgave

Samenvatting _____	i
Dankwoord _____	iii
Lijst van afkortingen _____	1
Probleemstelling _____	3
HOOFDSTUK 1. Inleiding _____	7
1. Wijze waarop het onderzoek gevoerd wordt _____	7
1.2. De wet van 12 maart 1998 _____	7
1.3 Justitieassistent slachtofferbejegening _____	9
HOOFDSTUK 2. Mogelijkheden voor het slachtoffer in elke fase van het onderzoek _____	11
1. Eenvoudig slachtoffer of slachtoffer in de algemene zin _____	11
1.1. Definitie _____	11
1.1.1. Juridisch woordenboek _____	11
1.1.2. Wetgeving _____	11
1.1.2.1. Europees recht _____	11
1.1.2.2. Belgisch recht _____	12
1.1.3. Rechtsleer _____	13
1.2. Fundamentele rechten van het slachtoffer _____	14
1.2.1. Het slachtofferbeleid vanuit Europees perspectief _____	14
1.2.2. Het slachtofferbeleid in België _____	15
1.3. Kosten _____	16
1.4. Gevolgen voor het strafproces _____	16
2. Benadeelde persoon _____	16
2.1. Inleiding en doel _____	16
2.2. Procedure _____	18
2.3. Personen die zich benadeelde persoon kunnen stellen _____	18
2.4. Rechten gekoppeld aan het statuut van benadeelde persoon _____	19
2.4.1. Recht op bijstand of vertegenwoordiging door de advocaat _____	19
2.4.2. Toevoegen van documenten aan het dossier _____	20
2.4.3. Kennisgeving aan de benadeelde persoon _____	20
2.4.4. Inzage en afschrift _____	21

2.5. Kosten	23
2.6. Gevolgen voor het strafproces	23
HOOFDSTUK 3. Het opsporingsonderzoek	25
1. Algemeen	25
1.1. Draagwijdte	25
1.2. Verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie	26
1.2.1. Vervolgen	27
1.2.2. Niet vervolgen	28
1.3. Kenmerken	29
1.3.1. Schriftelijk	29
1.3.2. Geheim	30
1.3.3. Niet-contradictoir	31
2. Het lot van het slachtoffer binnen het opsporingsonderzoek	32
3. Tussentijdse conclusie	33
HOOFDSTUK 4. Het gerechtelijk onderzoek	35
1. Algemeen	35
1.1. Draagwijdte	35
1.2. Verantwoordelijkheid van de onderzoeksrechter	35
1.3. Kenmerken van het gerechtelijk onderzoek	36
2. Extra mogelijkheid voor het slachtoffer: het statuut van burgerlijke partij	37
2.1. Inleiding en doel	37
2.2. Procedure	38
2.2.1. Instellen van de burgerlijke vordering voor de strafrechter: keuzerecht	38
2.2.2. De strafvordering werd reeds ingesteld: voeging	39
2.2.3. De strafvordering werd nog niet ingesteld: actie	40
2.2.4. Verklaring van burgerlijke partij	40
2.3. Personen die zich burgerlijke partij kunnen stellen	41
2.3.1. Benadeelde	41
2.3.2. Erfgenamen	41
2.3.3. Niet-ontvoogde minderjarige	41
2.3.4. Gesubrogeerden	42
2.3.5. Rechtspersonen	42
2.4. Voorwaarden	44

2.4.1. Algemene voorwaarden _____	44
2.4.1.1. Hoedanigheid _____	44
2.4.1.2. Belang _____	45
2.4.2. Bijzondere voorwaarden _____	46
2.4.2.1. Misdaad of wanbedrijf _____	46
2.4.2.2. Ontvankelijkheid van de strafvordering _____	46
2.4.2.3. Beweren benadeeld te zijn _____	46
2.4.3. Controle _____	48
2.5. Specifieke rechten gekoppeld aan het statuut van burgerlijke partij _____	50
2.5.1. Inzage en afschrift _____	50
2.5.2. Verzoek tot bijkomende onderzoekshandeling _____	51
2.5.3. Beroep tegen beschikkingen van de raadkamer _____	52
2.5.4. Recht om langdurige zaken voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling te brengen _____	52
2.6. Kosten _____	54
2.6.1. Consignatie _____	54
2.6.2. Tergende en roekeloze proceshandelingen _____	55
2.7. Gevolgen voor het strafproces _____	56
2.7.1. Burgerlijke partijstelling bij wijze van voeging _____	56
2.7.2. Burgerlijke partijstelling bij wijze van actie _____	56
2.7.3. Eenvoudig slachtoffer of benadeelde persoon binnen het gerechtelijk onderzoek _____	57
HOOFDSTUK 5. Rechtsvergelijkend onderzoek _____	59
1. Nederland _____	59
1.1. Vervolgingsbeleid _____	59
1.2. Rechtspositie van het slachtoffer _____	61
1.2.1. Definitie _____	61
1.2.2. Hoedanigheden _____	61
1.2.3. Rechten van slachtoffers _____	63
1.2.3.1. Eigen procespositie _____	63
1.2.3.2. Recht op informatie _____	63
1.2.3.3. Recht om kennis te nemen van de processtukken _____	64
1.2.3.4. Recht om stukken toe te voegen aan het dossier _____	64
1.2.3.5. Recht op bijstand en vertegenwoordiging en recht op een tolk _____	64
1.2.3.6. Spreekrecht _____	65

1.2.3.7. Schadevergoeding: voeging als benadeelde partij _____	65
2. Frankrijk _____	67
2.1. Vervolgingsbeleid _____	67
2.2. Rechtspositie van slachtoffers _____	67
2.2.1. Definitie _____	67
2.2.2. Hoedanigheden _____	68
2.2.3. Rechten van slachtoffers _____	68
2.2.3.2. Specifieke rechten voor de burgerlijke partij _____	68
HOOFDSTUK 6. Evaluatie _____	71
1. Het opsporingsonderzoek: slachtoffer in de algemene zin vs. benadeelde persoon _____	72
2. Gerechtelijk onderzoek _____	74
2.1. Dubbele finaliteit van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie _____	74
2.2. Dringt een hervorming zich op? _____	75
3. Slachtoffer in het opsporingsonderzoek vs. slachtoffer in het gerechtelijk onderzoek _____	79
3.1. Inzage en afschrift _____	79
3.2. Consignatie _____	80
3.3. Verzoek tot bijkomende onderzoekshandeling _____	80
3.4. Gevolgen voor het strafproces _____	81
Conclusie _____	83
Bibliografie _____	87

Lijst van afkortingen

Afkorting	Voluit
BW	Wet 21 maart 1804 Burgerlijk Wetboek, <i>BS</i> 3 september 1907
CPP	Loi n° 57-1426 du 31 décembre 1957 Code de Procédure Pénale, <i>Journal officiel</i> 8 janvier 1958
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Verdrag 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, <i>BS</i> 19 augustus 1955
Ger. W.	Wet 10 oktober 1967 Gerechtelijk Wetboek, <i>BS</i> 31 oktober 1967
KI	Kamer van Inbeschuldigingstelling
NSr.	Wet 3 maart 1881 Wetboek van Strafrecht, <i>Stb.</i> 5 maart 1881 (NL)
NSv.	Wet 15 januari 1921 Wetboek van Strafvordering, <i>Stb.</i> 28 januari 1921 (NL)
OM	Openbaar ministerie
PV	Proces-verbaal
Sv.	Wet 17 november 1808 Wetboek van Strafvordering, <i>BS</i> 27 november 1808
Sw.	Wet 8 juni 1867 Strafwetboek, <i>BS</i> 9 juni 1967
V.T. Sv.	Wet 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, <i>BS</i> 24 april 1878

Probleemstelling

In de tijd dat er nog geen sprake was van strafrecht, gebeurde de afhandeling van conflicten die nu als misdrijven omschreven worden, via vergelding. De *lex talionis* is één van de oudste beginselen en houdt het principe van "oog om oog, tand om tand" in. Tot en met de dertiende eeuw was er geen tussenkomst van de overheid en ontstond er een privaatrechtelijke verhouding tussen beide partijen, zijnde dader en slachtoffer. Vanaf dan begon de overheid zich in te mengen, zij het op een eerder passieve manier. De overheid hielp de partijen om een vredesverdrag te sluiten, waarin een bepaald bedrag bepaald werd dat de dader verschuldigd was aan het slachtoffer.¹

Het strafrecht is later geïntroduceerd en is zo geëvolueerd dat het een publiekrechtelijk aangelegenheid bij uitstek is. De klassieke partijen bij een strafproces zijn immers enerzijds de dader en anderzijds het openbaar ministerie, dat optreedt jegens de rechtsstatelijke gemeenschap.² Dit zou impliceren dat er geen plaats is voor het slachtoffer, hetgeen ook lange tijd het geval was. Het strafrecht werd aanzien als een middel om herstel te bieden aan een schending van het algemeen belang, zonder daarbij rekening te houden met de gevolgen voor het slachtoffer. Deze kreeg een gevoel van secundaire victimisatie, doordat deze een tweede maal slachtoffer werd van hetzelfde misdrijf en dit doordat er geen gehoor aan werd gegeven, noch doordat de schade werd vergoed.³

Het duurde tot na de Tweede Wereldoorlog eer er aandacht werd besteed aan het slachtoffer. Er werd voor het eerst bescherming geboden door Europa, dat in 1983 een verdrag uitvaardigde met betrekking tot de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven. De procedure bleef echter publiekrechtelijk van aard. Als het slachtoffer daarin al een rol had, was deze zeer passief. Hij deed aangifte van het misdrijf en werd gebruikt om er informatie over te verkrijgen. Het enige belang waaraan het strafrecht werkelijk bescherming bood, was het algemeen belang.

"Dankzij" de zaken van de Bende van Nijvel en Dutroux voelde de wetgever aan dat er echter nood was aan meer.⁴ Dit werd doorgetrokken in de wetgeving, waardoor het slachtoffer vandaag kan genieten van een sterkere rechtspositie en zelfs van een nieuw slachtofferstatuut.⁵ Waar vroeger enkel de mogelijkheden van slachtoffer in de algemene zin en burgerlijke partij bestonden, kan het slachtoffer nu ook opteren voor het statuut van benadeelde persoon. Dit alles zorgt ervoor dat het slachtoffer een actievere rol verkrijgt binnen de strafprocedure. Naast het algemeen belang, zal er dan ook rekening worden gehouden met het particulier belang van een individueel slachtoffer.

In deze masterproef zal ik trachten een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag: "Welke mogelijkheden en statuten bestaan er voor het slachtoffer tijdens het vooronderzoek en hoe

¹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 6.

² Artikel 1 V.T. Sv.; C.P.M. CLEIREN, "Genoegdoening aan slachtoffers in het strafrecht", *Hand. NJV* 2003, afl. 1, 33-56; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 77; J.J. HAUS, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Librairie générale de Ad. Hoste, 1879, 2.

³ L. ARNAUTS, "Het slachtoffer in het strafproces: het grote misverstand", *Orde dag* 1998, afl. 4, 53-54; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 8-9.

⁴ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 4.

⁵ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

verhouden deze zich tot elkaar?”. Om tot een antwoord te komen, dient er een oplossing gegeven te worden op enkele subvragen, zoals:

- Welke zijn de verschillende fasen van het vooronderzoek?
- Welke mogelijkheden en statuten bestaan er binnen deze fasen?
- Welke rechten verkrijgt het slachtoffer door het aannemen van een bepaalde status?
- Is het wenselijk of noodzakelijk dat bijkomende rechten verkregen worden?
- Dient het slachtoffer een sterke rechtspositie te verkrijgen of niet?
- Hoe ziet de regeling inzake slachtoffers eruit in het buitenland, meer bepaald in Nederland en Frankrijk?

Om tot een oplossing op deze vragen te komen, zal er gebruik gemaakt worden van verschillende onderzoeksmethoden. Aangezien de primaire onderzoeksvraag luidt welke mogelijkheden en statuten er bestaan en hoe deze zich onderling verhouden, is er sprake van een beschrijvende vraagstelling. Aangezien het zal gaan om een tekstueel onderzoek, zal er gebruik gemaakt worden van verschillende interpretatiemethoden. In de eerste plaats zal er een grammaticale interpretatie plaatsvinden. Geschreven documenten zullen geanalyseerd worden op basis van de zinsbouw en de woordkeuze. Ook een systematische interpretatie zal niet onbelangrijk zijn. Er moet nagegaan worden in welke juridische context een bepaalde regel zich bevindt. Dit zal bijvoorbeeld belangrijk zijn bij het onderscheiden van de verschillende rechten die toegekend worden aan de verschillende slachtofferposities. Er zal immers gekeken moeten worden naar de specifieke plaats van een bepaalde regel binnen het wetboek van strafvordering om uit te maken voor welke soorten slachtoffers een bepaald recht geldt. Door het toepassen van deze methode, zullen de verschillende fenomenen die aan bod komen op een intern-logische manier verklaard kunnen worden. Als derde komt de rechtshistorische interpretatie aan bod. Er zal bij het interpreteren van rechtsregels gekeken worden naar de parlementaire voorbereidingen, om zo na te gaan wat de wetgever precies beoogde met het invoeren van een bepaalde regel. Gezien het onderwerp zal ook een sociologische interpretatie van belang zijn, aangezien er gekeken moet worden naar de verbondenheid van het recht met de maatschappij, en meer bepaald met slachtoffers in die maatschappij. Er zal daarnaast ook plaats zijn voor beperkt rechtsvergelijkend onderzoek. Het zal hierbij gaan om een externe microrechtsvergelijking, aangezien de rechtsstelsels van verschillende landen bestudeerd zullen worden, althans voor wat betreft het vervolgingsbeleid en de posities voor het slachtoffer. Toch zal ook het interne aspect van rechtsvergelijking niet achterwege blijven, doordat er bij de bespreking van de actuele situatie ook verwezen zal worden naar vroegere tijdvakken.

Het eerste hoofdstuk van deze masterproef zal essentiële informatie bevatten die dient om het onderwerp te kaderen. Zo zal er, onder andere, een globaal overzicht gegeven worden van de werking van het strafproces en de verschillende fasen van het vooronderzoek, zijnde het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Ook een uiteenzetting van de wet van 12 maart 1998, die een zeer grote invloed heeft gehad op de rechtspositie van het slachtoffer, komt aan bod. Deze wet zal zeer belangrijk blijken doorheen het hele verloop van dit werkstuk.

In hoofdstuk twee zal daarna bestudeerd worden welke hoedanigheden het slachtoffer kan aannemen in beide fasen van het vooronderzoek. Het gaat hier dus om de “overkoepelende hoedanigheden”. Hierbij zal er voor elke mogelijkheid ingegaan worden op, onder andere, de doelstelling ervan, de

rechten die dit met zich meebrengt voor het slachtoffer, alsook de kosten die daarvoor eventueel gemaakt dienen te worden. Als laatste wordt er telkens uitgezocht wat de gevolgen zijn van het hebben van een bepaalde status voor het strafproces.

Vervolgens zal het derde hoofdstuk de informatie van het tweede hoofdstuk toepassen op de eerste fase van het vooronderzoek, zijnde het opsporingsonderzoek. Het vierde hoofdstuk doet hetzelfde, zij het toegepast op het gerechtelijk onderzoek. Daarbij zal blijken dat er binnen het gerechtelijk onderzoek, naast de overkoepelende hoedanigheden, nog een extra statuut voor het slachtoffer bestaat. Net zoals voor de overkoepelende hoedanigheden, zullen ook hier, onder meer, de doelstellingen, de rechten die gekoppeld zijn aan het statuut en de kosten besproken worden, om opnieuw af te sluiten met de gevolgen van het aannemen van dat statuut voor het strafproces.

In het vijfde hoofdstuk zal een rechtsvergelijkende oefening gemaakt worden met twee buurlanden: Nederland en Frankrijk. Telkens zal hierbij het vervolgingsbeleid van die landen besproken worden, alsook de rechtspositie die het slachtoffer daarin verkrijgt.

Een zesde en laatste hoofdstuk zal een evaluatie bevatten, waarin de verschillende mogelijkheden en statuten voor het slachtoffer naast elkaar geplaatst en vergeleken worden. Op die manier kan een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag, hetgeen duidelijk tot uiting zal komen in de conclusie.

HOOFDSTUK 1. Inleiding

1. Wijze waarop het onderzoek gevoerd wordt

Wat betreft het onderzoek in strafzaken zijn er twee grote fasen waar te nemen. In de eerste plaats zal er een onderzoek plaatsvinden vóór de terechtzitting, het vooronderzoek genoemd.⁶ In deze fase zal onderzocht worden of er voldoende elementen voorhanden zijn om een verdachte voor het vonnisgerecht te vervolgen. De essentie ligt er dan ook in om voldoende bezwaren in hoofde van de vermoedelijke dader van een misdrijf te verzamelen, zodat de rechter ten gronde over de zaak kan oordelen met kennis van zaken. Het vooronderzoek kan opnieuw opgedeeld worden in twee grote stadia: het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.⁷ Enkel wanneer er voldoende bewijsmateriaal verzameld kan worden, zal overgegaan worden naar de tweede fase. Deze fase behelst het onderzoek ter terechtzitting en zal binnen het kader van deze thesis niet besproken worden.⁸

Het is het OM en meer bepaald de procureur des Konings die de leiding heeft over het vooronderzoek. Hij zal beslissen of er een onderzoek komt en welk soort onderzoek dat zal zijn, alsook wat er na het onderzoek beslist wordt. Het onderzoek wordt gevoerd door het OM, de onderzoeksrechter en de politie. Zowel de verdachte als het slachtoffer worden hierin niet betrokken. Het zijn het OM en de onderzoeksrechter die de taak hebben om misdrijven op te sporen en om de waarheid aan het licht te brengen. Dit doen ze op een objectieve manier door te zoeken naar zowel bewijs *à charge* als bewijs *à décharge*.⁹ Zoals de titel prijsgeeft, zal voor beide onderzoeken nagegaan worden wat de positie van het slachtoffer inhoudt en welke statuten zij kan aannemen en welke rechten daaruit geput kunnen worden.

1.2. De wet van 12 maart 1998¹⁰

Voor slachtoffers en nabestaanden van een misdrijf is het dus mogelijk om bepaalde rechten te verkrijgen binnen het strafprocesrecht. Met het oog op de vervolging van het misdrijf staan er een aantal mogelijkheden open. Wat de slachtoffers betreft, werd er nieuw statuut ingevoegd in de zogenaamde 'kleine Franchimont'.¹¹ Deze wet is het resultaat van werkzaamheden van de Commissie Strafprocesrecht. Deze commissie, die haar naam dankt aan voorzitter professor M. FRANCHIMONT, werd in 1991 opgericht met als doel om het strafprocesrecht te moderniseren. Hierbij zouden ook de regels inzake het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek herbekeken worden.¹²

De werkzaamheden van de commissie gebeurden in twee fasen. In de eerste fase zouden onderwerpen behandeld worden die bij voorrang een hervorming behoeften. Deze werkzaamheden

⁶ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 898.

⁷ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 177-184.

⁸ Voor meer informatie omtrent de vonnisfase, zie C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 898-899.

⁹ Artikel 28bis, §3, lid 2 en artikel 56, §1, lid 1 en 2 Sv.

¹⁰ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

¹¹ *Ibid.* [10].

¹² T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 1-4.

hebben geleid tot de voormelde 'kleine Franchimont', de wet van 12 maart 1998. Hierbij werd een ruimere bescherming van de benadeelden bij een misdrijf beoogd. Een belangrijke aanleiding tot de wet was de Dutroux-affaire.¹³ In de tweede fase zou dan een nieuw wetboek van strafprocesrecht uitgedacht worden, de zogenaamde 'Grote Franchimont'. Het ontwerp werd in 2007 goedgekeurd door de Senaat, maar in de Kamer kreeg het geen gehoor.¹⁴ Tot op vandaag de dag moeten we het dus nog steeds stellen met het bestaande wetboek van strafvordering, daterend uit 1808.¹⁵ Het is echter wel zo dat tal van wetten die de laatste jaren werden ingevoerd, en die wijzigingen aanbrachten aan dit wetboek, gemaakt werden vanuit de gedachte van de Grote Franchimont.¹⁶ Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is de kleine Franchimont van belang, aangezien deze wet regels aangaande het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek invoerde.¹⁷

Een belangrijk artikel voor deze scriptie, dat eveneens door de kleine Franchimont werd ingevoerd¹⁸, is artikel 3bis V.T. Sv.¹⁹ Dit artikel bepaalt dat slachtoffers en hun verwanten zorgvuldig en correct moeten worden bejegend. Deze verplichting houdt onder andere in dat slachtoffers de nodige informatie ter hunner beschikking krijgen. Deze slachtofferbejegening geldt voor eenieder die met slachtoffers in contact komt en heeft een sterke symbolische waarde.²⁰ In haar tweede lid bepaalt artikel 3bis V.T. Sv. vervolgens dat het ontvangen van informatie inhoudt dat de slachtoffers ingelicht worden over de burgerlijke partijstelling en de verklaring van benadeelde persoon.

Voor 1998 was het immers zo dat er slechts één slachtofferstatuut voorhanden was, namelijk de burgerlijke partij. Toch is het aannemen van dit statuut niet voor elk misdrijf en voor elk slachtoffer mogelijk, noch wenselijk. Zo zal later blijken dat men zich geen burgerlijke partij kan stellen wanneer het misdrijf een overtreding uitmaakt. Ook is het niet altijd wenselijk, aangezien niet elk slachtoffer betrokken wenst te zijn bij het strafproces.²¹ Om deze reden voorzag de Kleine Franchimont in bijkomende mogelijkheden voor de getroffen en van een misdrijf: zij kunnen het houden bij het zijn van slachtoffer in de algemene zin of zij kunnen het statuut van benadeelde persoon aannemen.

¹³ Wetsontwerp houdende het Wetboek van Strafrecht, *Parl.St. Kamer*, 2007-08, 2138/004, 41-42.

¹⁴ P. TRAEST en I. DE TANDT, "Het voorontwerp van het wetboek van strafprocesrecht: een kennismaking", *Panopticon* 2004, nr. 4, 6-7.

¹⁵ P. TRAEST, "Is er nog een toekomst voor het ontwerp van wetboek van strafprocesrecht?", *Orde dag* 2008, afl. 41, 247-261; Y. LIEGEOIS, "Hoe zwaar weegt de grote Franchimont?", *Juristenkrant* 2005, afl. 116, 2; F. HUTSEBAUT, "De Wet Franchimont: een belangrijke stap inzake de rechtspositie van slachtoffers in misdrijven", *Orde dag* 1999, afl. 5, 69-78.

¹⁶ P. TRAEST en I. DE TANDT, "Het voorontwerp van het wetboek van strafprocesrecht: een kennismaking", *Panopticon* 2004, nr. 4, 6-20.

¹⁷ T. DESCHÉPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, vii + 152 p.

¹⁸ Artikel 46 Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

¹⁹ M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Chartre, 2014, 268-271; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 279-292.

²⁰ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 961.

²¹ Dit zal onder de bespreking van de burgerlijke partij ruimer aan bod komen.

1.3 Justitieassistent slachtofferbejegening

Om aan de doelstelling van artikel 3bis V.T. Sv. tegemoet te komen, werd door toenmalig Minister van Justitie Wathelet op 1 september 1993 een dienst slachtofferonthaal opgericht binnen de parketten van de rechtbank van eerste aanleg.²² Dit gebeurde via een ministeriële richtlijn²³ die verder werd uitgewerkt in een omzendbrief van het college van procureurs-generaal.²⁴ Binnen deze dienst werd de functie van justitieassistent slachtofferonthaal gecreëerd. Deze persoon heeft een onthaal-, ondersteunings-, en informatiefunctie die zowel binnen als buiten de gerechtsgebouwen plaatsvindt. De functie is daarmee zeer breed en gaat van het wegwijs maken van slachtoffers in het gerechtsgebouw tot het krijgen van inzage in het dossier, tenminste wanneer dit aan het slachtoffer zelf werd toegelaten.²⁵ Daarnaast gaat het ook om begeleiding op verschillende vlakken bij emotionele gebeurtenissen, te denken valt aan een verhoor of een autopsie.²⁶

²² E. SNEIDERS, "Slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken" in A. BALCAEN (eds.), *Het slachtoffer van criminaliteit: tussen perceptie en realiteit*, Mechelen, Kluwer, 2006, 97-108.

²³ Ministeriële richtlijn inzake het onthaal van slachtoffers op parketten en rechtbanken, minister van Justitie, Dir. 2/97 van 15 september 1997; de minister van Justitie heeft het recht om richtlijnen uit te vaardigen inzake het strafrechtelijk beleid (artikel 143ter Ger. W.). Deze richtlijnen zijn gericht aan de ambtenaren van het openbaar ministerie, die moeten zorgen voor de toepassing ervan. Zij kunnen, zoals *in casu*, verder uitgewerkt worden in omzendbrieven van het college van procureurs-generaal; C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 65.

²⁴ Gemeenschappelijke circulaire met betrekking tot de Ministeriële richtlijn inzake het onthaal van slachtoffers op parketten en rechtbanken, College van procureurs-generaal, COL 8/97 van 3 oktober 1997.

²⁵ Gemeenschappelijke circulaire met betrekking tot de Ministeriële richtlijn inzake het onthaal van slachtoffers op parketten en rechtbanken, College van procureurs-generaal, COL 8/97 van 3 oktober 1997; wanneer er een gerechtelijk onderzoek loopt wordt de inzage in het dossier gekoppeld aan een extra voorwaarde. Er moet dan namelijk vooraf het advies van de onderzoeksrechter gevraagd worden.

²⁶ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2010, 37-38.

HOOFDSTUK 2. Mogelijkheden voor het slachtoffer in elke fase van het onderzoek

1. Eenvoudig slachtoffer of slachtoffer in de algemene zin

Een persoon die slachtoffer werd van een misdrijf is ongevraagd 'eenvoudig slachtoffer' of 'slachtoffer in de algemene zin'. Het is belangrijk om in te zien dat het hier niet gaat om een statuut dat aangenomen moet worden. Men 'is' eenvoudig slachtoffer, louter doordat men benadeeld werd door een misdrijf. Op dit vlak is het algemeen slachtoffer te onderscheiden van de slachtofferstatuten die later aan bod zullen komen en waar het slachtoffer expliciet voor kiest.

Uiteraard is het in de eerste plaats belangrijk om na te gaan wat de term slachtoffer precies inhoudt en dus hoe ze gedefinieerd kan worden. Hierna zal blijken dat het geven van een allesomvattende definitie zeer moeilijk tot onmogelijk is, omdat de groep van slachtoffers zeer heterogeen is. Toch hebben verschillende instanties gepoogd een definitie te geven. Wanneer we juridische woordenboeken openslaan, valt het snel op dat dit noodzakelijk is.

1.1. Definitie

1.1.1. Juridisch woordenboek

Het Lycaeus Juridisch Woordenboek vertaalt het slachtoffer als de "*persoon die door een derde iets onaangenaams is aangedaan*".²⁷ Het heeft weinig uitleg nodig dat deze definitie veel te ruim is. Wanneer bijvoorbeeld twee personen een woordenwisseling hebben waarbij de ene de andere iets verwijt, is dat voor die persoon een onaangename ervaring die hem door een derde is aangedaan. Uiteraard mag zo iemand niet gezien worden als een slachtoffer in de zin van de strafwet. Het De Valks Juridisch Woordenboek definieert het slachtoffer zelfs helemaal niet.²⁸ Het is dus nodig om binnen het wetgevend kader te zoeken naar een definitie.

1.1.2. Wetgeving

1.1.2.1. Europees recht

In 2001 nam de Raad van Europa een Kaderbesluit aan inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure.²⁹ De bedoeling van het Kaderbesluit was om een minimaal beschermingsniveau ten voordele van slachtoffers van misdrijven in te voeren, dat gelijk zou zijn in de hele Europese Unie. Het besluit poogde dus de rechtspositie van het slachtoffer binnen het strafproces te verbeteren. Artikel 1, sub a) van het Kaderbesluit voorzag in een omschrijving van het slachtoffer waaraan alle lidstaten moesten voldoen, zijnde:

²⁷ Lycaeus Juridisch Woordenboek, www.juridischwoordenboek.be.

²⁸ E. DIRIX, B. TILLEMEN en P. VAN ORSHOVEN (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Antwerpen, Intersentia, 2010, xi + 621 p.

²⁹ Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Pb.L.* 22 maart 2001, afl. 82, 1-4.

*“de natuurlijke persoon die als direct gevolg van het handelen of nalaten dat in strijd is met de strafwetgeving van een lidstaat schade, met inbegrip van lichamelijk of geestelijk letsel, geestelijke pijn en economische schade, heeft geleden”.*³⁰

Opvallend aan deze definitie was dat ze enkel gold voor natuurlijke personen en niet voor rechtspersonen. Toch ging het volgens het Hof van Justitie niet om discriminatie.³¹ Het Kaderbesluit van 2001 werd in 2012 vervangen³² door richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten.³³ De richtlijn bevat in artikel 2, lid 1, sub a) opnieuw een definitie van slachtoffer:

“ i) een natuurlijke persoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade, met inbegrip van lichamelijke, geestelijke of emotionele schade of economisch nadeel, heeft geleden;

ii) familieleden van een persoon wiens overlijden rechtstreeks veroorzaakt is door een strafbaar feit en die schade hebben geleden als gevolg van het overlijden van die persoon.”

Deze richtlijn vervangt het Kaderbesluit en herzielt en verbetert de bepalingen uit het Kaderbesluit door het aan te vullen en zo te pogen om de slachtofferbescherming naar een hoger niveau te duwen. Dit komt tot uiting in de definitie, daar deze uitgebreid wordt zodat ook de nabestaanden van het slachtoffer eronder vallen. Van rechtspersonen is nog steeds geen sprake.

1.1.2.2. Belgisch recht

Een definitie van het slachtoffer tijdens de onderzoeksfase is niet terug te vinden in het wetboek van strafvordering, dat het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek regelt. In een omzendbrief betreffende politie slachtofferbejegening van 2007³⁴ heeft de Minister³⁵ echter een begripsomschrijving gegeven, die als volgt luidt:

*“de natuurlijke persoon alsook zijn na(ast)bestaanden die als direct gevolg van handelen of nalaten in strijd met de wetgeving schade heeft geleden, met inbegrip van een lichamelijk of geestelijk letsel, een psychisch lijden of een economisch verlies.”*³⁶

³⁰ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 11.

³¹ HvJ C-205/09, *Emil Eredics en Mária Vassné Sápi*, 2010. In overwegingen 30 en 31 bepaalt het Europees Hof van Justitie dat de uitsluiting van rechtspersonen uit de definitie geen discriminatie uitmaakt omdat natuurlijke personen zich in een objectief andere situatie bevinden dan rechtspersonen. Dit verantwoordt het Hof vanwege hun grotere kwetsbaarheid vanwege bepaalde belangen die enkel bij natuurlijke personen aangetast kunnen worden, zoals het leven en de lichamelijke integriteit.

³² Overweging 4 Richtlijn 2012/29/EU. Deze vervanging kwam er naar aanleiding van het Verdrag van Lissabon, waarbij het strafrecht verhuisde naar de eerste, communautaire pijler. De Europese Unie verkreeg zo een rechtsgrond om op te treden binnen het domein van het slachtoffer.

³³ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315, 57-74.

³⁴ Omz. GPI 58, 4 mei 2007 betreffende politie slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 juni 2007.

³⁵ Meer bepaald gaat het om minister P. DEWAELE, die ten tijde van de omzendbrief Vice-Eerste Minister en Minister van Binnenlandse Zaken was.

³⁶ Artikel 3 omz. GPI 58, 4 mei 2007 betreffende politie slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 juni 2007.

De omzendbrief bepaalt expliciet dat de definitie gebaseerd is op de definitie van het Kaderbesluit van 2001. Aangezien de omzendbrief dateert van voor richtlijn 2012/29/EU, kon ze hiermee uiteraard nog geen rekening houden. Dit lijkt geen tekortkoming, aangezien de Belgische omschrijving reeds rekening hield met de nabestaanden. Toch merkt VERHELST op dat de omschrijving niet helemaal strookt met de Belgische strafwetgeving. Artikel 3bis V.T. Sv. bepaalt immers dat "*Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten zorgvuldig en correct dienen bejegend te worden*" (eigen onderlijning). Volgens deze auteur kan hieruit afgeleid worden dat verwanten niet onder de definitie van slachtoffer vallen, aangezien zij apart vermeld worden.³⁷ Dit argument klinkt aannemelijk, maar mijns inziens dient de wettekst niet te restrictief geïnterpreteerd te worden. Zoals later zal blijken, brengt het feit dat men slachtoffer is immers bepaalde rechten met zich mee. Zeker nu het Europees Parlement en de Raad ook de nabestaanden in de richtlijn hebben inbegrepen in de definitie van slachtoffer, durf ik VERHELST op dit punt tegen te spreken. De wettekst moet naar mijn mening dan ook zo gelezen worden dat het gaat om *rechtstreekse* slachtoffers en hun verwanten. In dat geval gaat het in beide gevallen om slachtoffers, maar wordt er een onderscheid gemaakt tussen rechtstreekse en onrechtstreekse slachtoffers. Verwanten vallen op die manier onder de onrechtstreekse slachtoffers. Op deze manier kunnen zowel artikel 3bis V.T. Sv. als de definitie uit de omzendbrief verenigd worden en kan een zo ruim mogelijke bescherming gecreëerd worden.

1.1.3. Rechtsleer

Hoewel de term 'slachtoffer' *prima facie* een begrip lijkt te zijn dat voor de hand liggend is en dat iedereen begrijpt, blijkt ook uit de rechtsleer dat het een moeilijke opgave is om de term effectief te definiëren. Een aantal auteurs houden er dezelfde mening op na als de Europese en de Belgische regelgevers. Voorbeelden zijn:

"Onder slachtoffers dienen te worden verstaan personen en hun directe relaties aan wie rechtstreekse schade wordt toegebracht als gevolg van strafbaar gestelde handelingen, door andere personen gepleegd."(MEYVIS)³⁸

"La victime est la personne qui a subi un préjudice moral, physique ou matériel en raison d'un fait érigé infraction par la loi et qui se trouve impliquée dans un processus pénal pour cette raison." (VANHAMME)³⁹

CUYVERS definieert het slachtoffer daarnaast simpelweg als "[...] *degene die door een misdrijf wordt benadeeld*".⁴⁰ Persoonlijk ben ik van mening dat deze definitie niet aan te bevelen is. Het bevat hetzelfde kernelement als de andere definities, namelijk benadeling. Toch worden de personen die eronder vallen door CUYVERS niet nader gepreciseerd. Dit zou inhouden dat elkeen die enige benadeling ondervindt door een misdrijf, slachtoffer is en bijgevolg aanspraak kan maken op alle rechten die later aan bod komen. Dat dit niet de bedoeling kan zijn, kan aangetoond worden met een simpel voorbeeld van een homejacking in een villawijk. De personen die in het betreffende huis

³⁷ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 12.

³⁸ W. MEYVIS, "Slachtoffers van misdrijven: noden, voorzieningen, beleid. Een visie vanuit forensisch welzijnswerk", *Panopticon* 1989, 124.

³⁹ F. VANHAMME, "Raisons judiciaires et victime", *Rev.dr.ULB* 2005, afl. 1, 230.

⁴⁰ G. CUYVERS, *De maatschappelijke marginalisering van het slachtoffer van misdrijven*, Antwerpen, Kluwer, 1986, 46.

wonen, zullen directe schade ondervinden, zoals diefstal of beschadiging van hun goederen en lichamelijke schade. De burens van de rechtstreekse slachtoffers kunnen zich door het misdrijf echter ook benadeeld voelen: zij vinden het in de eerste plaats erg voor hun burens, maar hebben schrik dat hen hetzelfde zal overkomen waardoor zij 's nachts niet kunnen slapen, moeten investeren in een alarmsysteem enzovoort. Strikt gezien zijn deze mensen ook benadeeld, want hun situatie is nu ongunstiger geworden dan voor het misdrijf. Toch dienen zij niet in aanmerking te komen als slachtoffer, aangezien zij dan aanspraak kunnen maken op rechten die eigenlijk niet voor hen bedoeld zijn voor hen (*cf. infra*). Dit zou de weg naar misbruiken openzetten.

1.2. Fundamentele rechten van het slachtoffer

Het feit dat men slachtoffer is, zorgt ervoor dat men bepaalde rechten verkrijgt. Aan de rechten van slachtoffers moet hetzelfde gewicht gegeven worden als aan de rechten van de verdachte. Later, bij het bespreken van het slachtofferstatuten, zal blijken dat daaraan ook bepaalde rechten kleven. Onder deze titel kunnen alvast een aantal fundamentele, overkoepelende rechten die aan het slachtoffer werden toegekend vanuit Europa, uiteengezet worden.

1.2.1. Het slachtofferbeleid vanuit Europees perspectief

Sinds de jaren '80 van de vorige eeuw heeft de Raad van Europa steeds meer aandacht besteed aan de rol van het slachtoffer. In 1983 ontstond er voor het eerst een Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven.⁴¹ Het verdrag bevatte minimumnormen die voor de schadeloosstelling zouden gelden en werd geratificeerd door veertien lidstaten, waaronder België en haar buurlanden.

Vervolgens werd er twee jaar later, in 1985, een aanbeveling uitgevaardigd door het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Deze aanbeveling bevat richtsnoeren en aanbevelingen omtrent het verkrijgen van een schadeloosstelling door het slachtoffer van de dader van een misdrijf.⁴² Later, in 1987, werd door de Raad een nieuwe aanbeveling goedgekeurd betreffende de bijstand aan slachtoffers en de voorkoming van victimisering.⁴³ Het is van belang in het achterhoofd te houden dat aanbevelingen niet bindend zijn. Er worden dan wel regels uitgevaardigd om het slachtoffer bij te staan, maar deze dienen enkel om een bepaalde richting aan te geven die de lidstaten in hun nationale wetgeving kunnen uitgaan.⁴⁴

Eveneens in 1985 werd door de Verenigde Naties een verklaring aangenomen met het oog op het aanbevelen van maatregelen omtrent de verbetering met de betrekking tot de toegang tot de rechter

⁴¹ Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, 24 november 1983, *Trb.* 1984, 2.

⁴² Aanbev. Raad Nr. R(85)11 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de positie van het slachtoffer in het kader van het strafrecht en het strafproces, 28 juni 1985.

⁴³ Aanbev. Raad Nr. R(87)21 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de bijstand aan slachtoffers en de voorkoming van victimisering, 17 september 1987.

⁴⁴ P.H. KOOIJMANS, N.M. BLOKKER en L.A.J. SENDEN, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 182.

en een eerlijke behandeling, teruggave, schadeloosstelling en bijstand te bevorderen, en dit zowel op internationaal, regionaal als nationaal niveau.⁴⁵

In 2001 nam de Raad van Europa het Kaderbesluit aan om de rechtspositie van het slachtoffer binnen het strafproces te verbeteren (*cf. supra*: hoofdstuk 2, titel 1.1.2.1).⁴⁶ Deze verbetering kwam bijvoorbeeld tot uiting door het toekennen van een recht op informatie⁴⁷ en een recht op schadeloosstelling binnen een redelijke termijn⁴⁸.

Het Kaderbesluit had dus een belangrijke indicatieve waarde voor de lidstaten, maar omvatte geen ideale oplossing aangezien de regels niet afdwingbaar waren. De Europese Commissie organiseerde daarom raadplegingen om conclusies te kunnen trekken over, onder andere, hoe de lidstaten omgaan met slachtoffers en welke rechten zij verkrijgen. Als resultaat werd op 18 mei 2011 richtlijn 2012/29/EU uitgevaardigd⁴⁹. Deze kwam al aan bod bij de begripsbepaling, maar is ook van belang voor de rechten van het slachtoffer, aangezien de bepalingen in de richtlijn ruimer en gedetailleerder zijn dan in het voornoemde Kaderbesluit. Het valt bijvoorbeeld op dat de informatiebepalingen in de richtlijn uitgebreid zijn⁵⁰. Dit alles is relevant omdat de Richtlijn opgenomen dient te worden in de nationale rechtsorde. Dit biedt voor slachtoffers een aantal belangrijke minimumnormen, die in alle lidstaten van de Europese Unie gelijk zijn.

1.2.2. Het slachtofferbeleid in België

In het wetboek van strafvordering staan geen specifiek benoemde rechten voor personen die slachtoffer zijn geworden van een misdrijf. Zij genieten met andere woorden 'slechts' de rechten die eenieder van ons heeft. Vanuit Europa werden er we een aantal basisrechten opgenomen in *soft law* die door België werden overgenomen.⁵¹ Deze rechten staan in het 'Handvest voor het slachtoffer van een misdrijf'⁵² en zijn:

- Het recht op een eerbiedige en correcte behandeling;
- Het recht om informatie te krijgen;
- Het recht om informatie te geven;
- Het recht op juridische bijstand en rechtsbijstand;
- Het recht op herstel⁵³;

⁴⁵ Verklaring A/RES/40/34 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de fundamentele beginselen van rechtvaardigheid voor slachtoffers van misdrijven en machtsmisbruik, 29 november 1985.

⁴⁶ Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Pb.L.* 22 maart 2001, afl. 82, 1-4.

⁴⁷ Artikel 4 Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

⁴⁸ Artikel 9 Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

⁴⁹ Voorstel Europese Commissie COM 2011(275) voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten en de bescherming van slachtoffers van misdrijven en voor slachtofferhulp, 18 mei 2011.

⁵⁰ Artikel 4-6 Richtlijn 2012/29/EU, vergeleken met artikel 4 Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

⁵¹ Zie het 'Statement of victim's rights in the process of criminal justice' van het *European Forum for Victim Services*, S. WALKLATE, *Handbook of Victims and Victimology*, Oxon, Routledge, 2012, 248; D. MARTIN, "Aanbevelingen van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid", *Panopticon* 2003, 479.

⁵² B. VANDERSTRAETEN, A. LEMONNE, V. MAHIEU, "Nationaal Forum voor slachtofferbeleid: een externe evaluatie", *Panopticon* 2012, afl. 4, 371-373; I. AERTSEN, *Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 123.

⁵³ Om herstel van de situatie te verkrijgen, is het niet noodzakelijk dat men de strafrechtelijke piste bewandelt. Er zijn nog talrijke andere manieren om herstel te bekomen. Hierbij kan gedacht worden aan een procedure voor de burgerlijke rechter, het Fonds voor hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en occasionele redders, de sociale zekerheid, de private verzekering of bemiddeling. Met het opnemen van het recht op herstel in de lijst

- Het recht op bescherming en respect voor het privéleven⁵⁴;
- Recht op hulp⁵⁵.

dit alles zal niet verder worden ingegaan, aangezien het niet gaat om harde rechten maar om *soft law*.

1.3. Kosten

Aangezien men niets moet doen om slachtoffer in de algemene zin te worden, spreekt het voor zich dat hier ook geen kosten aan verbonden zijn.

1.4. Gevolgen voor het strafproces

Het feit dat er een slachtoffer te pas komt aan een misdrijf, betekent niet *per se* dat er een strafvordering wordt ingesteld. Er geldt immers een opportuiniteitsbeginsel, wat inhoudt dat het openbaar ministerie zal onderzoeken of er nood is aan een vervolging, dan wel of de zaak geseponneerd zal worden.⁵⁶ Een vervolging kan bijgevolg pas plaatsvinden wanneer het misdrijf ter kennis werd gebracht van het OM en deze beslist om de zaak te onderzoeken. Het slachtoffer in de algemene zin wordt dus geen partij in de strafprocedure en verkrijgt ook geen specifieke procedurerechten. Als conclusie kan gesteld worden dat het hebben van de hoedanigheid van slachtoffer in de algemene zin geen gevolgen heeft voor het strafproces.

2. Benadeelde persoon

2.1. Inleiding en doel

Wanneer het slachtoffer toch wenst om verder op de hoogte gehouden te worden van de procedure, voorziet artikel 44 van de wet van 12 maart 1998 in de invoeging van een statuut van benadeelde persoon⁵⁷, met name in artikel 5*bis* V.T. Sv.⁵⁸ Dit artikel bepaalt dat eenieder die aan het OM verklaart schade te hebben geleden door een misdrijf, de hoedanigheid van benadeelde persoon kan verkrijgen. Het gaat om een slachtofferstatuut waaraan een aantal rechten gekoppeld zijn (*cf. infra*: hoofdstuk 2, titel 2.4).

De parlementaire voorbereiding benadrukt dat artikel 5*bis* V.T. Sv. op zichzelf bestaat en niet gekoppeld moet worden aan andere bepalingen uit het wetboek van strafprocesrecht. In een

van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid, wordt benadrukt dat het slachtoffer het recht moet hebben om het herstel ook via strafrechtelijke weg te verkrijgen; I. AERTSEN, *Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 148-160.

⁵⁴ Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid, *Handvest: de rechten van het slachtoffer van een misdrijf*, 1998.

⁵⁵ Dit houdt in dat het slachtoffer psychosociale hulp verdient, zoals bijstand door Slachtofferhulp. Dit recht werd door België toegevoegd aan de Europese lijst. I. AERTSEN, *Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 97-119.

⁵⁶ M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 141-151; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 15-16.

⁵⁷ A. VANDEPLAS, "Over het statuut van benadeelde persoon", *RW* 2002-03, 278-279.

⁵⁸ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/21, 22; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 292-306.

vroegere versie van het wetsvoorstel waren de woorden “*overeenkomstig de bepalingen van dit Wetboek*” gekoppeld aan artikel 5bis V.T. Sv., waardoor de schijn gewekt werd dat men zich benadeelde persoon kon stellen wanneer men daarbij verwees naar relevante bepalingen die van toepassing zouden zijn.⁵⁹ In de Senaat werd daarom de vraag gesteld of het voornoemde zinsdeel niet beter geschrapt werd, omdat de leden immers niet zagen welke andere bepalingen van toepassing zouden zijn. Daarmee verdwenen deze overbodige woorden dan ook uit de wet.⁶⁰ Dit alles bewijst dat het statuut van benadeelde persoon een volwaardig slachtofferstatuut is. Er werd dus een extra optie ingevoerd voor slachtoffers van misdrijven.

De reden waarom dit artikel werd ingevoegd, was omdat er vaak kritiek werd geuit op het systeem zoals het vooraf bestond. Slachtoffers hadden slechts één keuze wanneer ze op de hoogte wouden gehouden worden van het dossier of wanneer ze rechten wouden verkrijgen binnen de strafprocedure. Ze konden zich immers enkel burgerlijke partij stellen (*cf. infra*: hoofdstuk 4, titel 2). Wanneer het slachtoffer dit doet, wordt het betrokken bij de strafprocedure en wordt het daarin zelfs partij. Er was dus een leemte voor slachtoffers die informatie wouden verkrijgen over het strafproces, maar die ook weer niet te nauw betrokken wensten te worden. Er zijn verschillende redenen te bedenken waarom een slachtoffer zich geen burgerlijke partij zou willen of kunnen stellen. Wanneer het misdrijf slechts een overtreding is, is een burgerlijke partijstelling niet mogelijk. In andere gevallen is het niet altijd wenselijk, bijvoorbeeld omdat het slachtoffer zich een jarenlange procedure waarin zij betrokken zou zijn, wil besparen.⁶¹

Het statuut van de benadeelde persoon biedt daarvoor een mooie tussenoplossing. De benadeelden zijn er immers niet altijd op gericht om een schadevergoeding te verkrijgen, of zij zien het soms gewoon niet zitten om betrokken te worden in een vaak langdurige en emotionele procedure. De benadeelde wil in de meeste gevallen gewoon weten wat er gebeurt met de dader van het misdrijf, zodat hij het gevoel heeft dat er wel degelijk iets gedaan wordt om soortgelijke voorvallen in de toekomst te voorkomen. Dit is immers de essentie van ons strafrecht, in tegenstelling tot het bekomen van een schadeloosstelling. De benadeelde persoon kan bepaalde rechten verkrijgen, waardoor hij de procedure kan volgen zonder zich daarbij evenwel effectief burgerlijke partij te moeten stellen.⁶² Het statuut van benadeelde persoon lijkt voor hen dan ook een mooie oplossing te zijn.

⁵⁹ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl. St. Senaat*, 1997-98, 1-704/4, 338.

⁶⁰ Vgl. Artikel 47 Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl. St. Kamer* 1996-97, 857/28, 25.

⁶¹ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 603.

⁶² C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 603.

2.2. Procedure

Wanneer een benadeelde een klacht indient bij de politie, zal hij geïnformeerd worden over de mogelijkheid om het statuut van benadeelde persoon te verkrijgen en krijgt hij eveneens informatie over de daarbij horende rechten (*cf. infra*: hoofdstuk 4, titel 2.5).⁶³ Wordt van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt, dan blijft men de hoedanigheid van slachtoffer in de algemene zin behouden. De mogelijkheid werd uitdrukkelijk bepaald in artikel 3*bis* V.T. Sv. De verklaring van benadeelde persoon staat echter los van het neerleggen van een klacht, maar gebeurt daarentegen door een aparte eenvoudige verklaring, die gedaan wordt in persoon of door een advocaat.⁶⁴ De verklaring bevat een aantal persoonlijke gegevens van het slachtoffer, alsook het feit dat de oorzaak is van de schade die hij geleden heeft, de aard van dit feit en het persoonlijk belang dat hij doet gelden.⁶⁵

De verklaring kan bij verschillende instanties afgelegd worden: op het secretariaat van het OM, op het politiesecretariaat, bij de politieambtenaar die hiervan een PV opstelt, of per aangetekende brief gericht aan het secretariaat van het OM.⁶⁶ Deze mogelijkheden zorgen ervoor dat het aannemen van het statuut van benadeelde persoon zeer laagdrempelig is in vergelijking met de regeling die voordien gold.⁶⁷ Het wetsontwerp voorzag immers enkel in de mogelijkheid om de verklaring van benadeelde persoon te doen bij de secretaris van het OM.⁶⁸ Dit was jaren de enige mogelijkheid, tot deze bepaling recent gewijzigd werd. Deze wijziging kwam tot stand door een wet die de aanpak van seksueel misbruik wilde verbeteren.⁶⁹ Een verbetering die daarom werd voorgesteld was om de verklaring van benadeelde persoon meer laagdrempelig te maken.⁷⁰ Dit lijkt inderdaad een goede wijziging, niet enkel voor slachtoffers van seksueel misbruik, maar voor alle slachtoffers in het algemeen.

2.3. Personen die zich benadeelde persoon kunnen stellen

In principe kan iedereen die dat wenst een verklaring van benadeelde persoon indienen. Net omdat dit statuut verkregen wordt via een eenvoudige verklaring, wordt er geen controle of toetsing uitgevoerd.⁷¹ Dit laat uiteraard ruimte voor misbruiken. Personen kunnen zich benadeelde partij stellen en zo genieten van rechten die ze eigenlijk niet zouden moeten krijgen. In het wetsontwerp houdende het Wetboek van Strafrecht, werd hieraan tegemoet gekomen. Het voorzag immers in de mogelijkheid voor de procureur des Konings om een verklaring van benadeelde persoon te

⁶³ Artikel 5*bis*, §1/1 V.T. Sv.

⁶⁴ Artikel 5*bis*, §2, lid 1 V.T. Sv.; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 273.

⁶⁵ Artikel 5*bis*, §2, lid 2 V.T. Sv.; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 273.

⁶⁶ Artikel 5*bis*, §2, lid 2 en 3 Sv.; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 273.

⁶⁷ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Kamer*, 1996-97, 857/21, 22-23 en artikel 5*bis*, §2, lid 3 Sv.

⁶⁸ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Kamer*, 1996-97, 857/21, 22-23.

⁶⁹ Deze wijziging gebeurde door artikel 11 Wet 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *BS* 20 januari 2012, *err.* 20 februari 2012.

⁷⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *Parl.St. Kamer*, 2010-11, 1639/001, 14-15.

⁷¹ R. VERSTRAETEN en H. DEMEDTS, "Recente ontwikkelingen: de nieuwe strafprocesrechtelijke regels van de wetten houdende "diverse bepalingen betreffende justitie" en de evolutie van de rechtspraak inzake Salduz, Antigoon en de motiveringsplicht", *Themis* 2013, nr. 79, 163.

weigeren. Deze mogelijkheid zou openstaan wanneer hij van oordeel zou zijn dat de persoon die de verklaring indiende niet over het vereiste persoonlijk belang zou beschikken, of wanneer de verklaring klaarblijkelijk niet op de juiste motieven gegrond zou zijn. Tegen de weigeringsbeslissing zou geen hoger beroep open staan. Uiteraard kan de aanvrager zich nog steeds burgerlijke partij stellen, maar later zal blijken dat ook dit statuut aan een toetsing onderworpen is (*cf. infra*: hoofdstuk 4, titel 2.4.3).⁷²

De wet bepaalt niet expliciet of ook rechtspersonen zich benadeelde persoon kunnen stellen. De rechtsleer biedt op deze vraag ook niet direct een antwoord. Toch vallen rechtspersonen mijns inziens ook onder de regeling van artikel 5*bis* V.T. Sv., aangezien deze mogelijkheid openstaat voor “*degene die verklaart schade te hebben geleden*”. Aangezien rechtspersonen schade kunnen lijden, zoals bijvoorbeeld een schending van de goede naam, kunnen zij eveneens het statuut van benadeelde persoon aannemen.⁷³

2.4. Rechten gekoppeld aan het statuut van benadeelde persoon

De wet bepaalt in artikel 5*bis*, §3 V.T. Sv. uitdrukkelijk welke bijkomende rechten kleven aan het statuut van benadeelde persoon.⁷⁴ Later zal onderzocht worden of deze rechten ook effectief een meerwaarde bieden voor het slachtoffer. Met andere woorden wordt nagegaan of de benadeelde persoon effectief meer rechten geniet dan het slachtoffer in de algemene zin (*cf. infra*: hoofdstuk 6, titel 1).

2.4.1. Recht op bijstand of vertegenwoordiging door de advocaat⁷⁵

Het eerste recht dat de benadeelde persoon verkrijgt, is het recht op bijstand of vertegenwoordiging van zijn advocaat.⁷⁶ Bij de parlementaire voorbereiding werd er discussie gevoerd omtrent het toekennen van het recht aan de benadeelde persoon om daarnaast ook bijgestaan te worden door een vertrouwenspersoon, om zo een menselijk aanvoelen van een onbekende procedure te garanderen.⁷⁷ Deze aanvulling werd niet aangenomen in de uiteindelijke wet, aangezien het te veel onzekerheden met zich zou meebrengen en ruimte zou laten voor misbruik. Het wetsvoorstel geeft het volgende voorbeeld. Stel dat de inverdenkinggestelde of een getuige en de benadeelde persoon één en dezelfde persoon zijn, hetgeen perfect mogelijk is. Wanneer het de inverdenkinggestelde toegelaten wordt om een vertrouwenspersoon aan te duiden, zou de kans kunnen bestaan dat deze zich laat vergezellen door een lid van een criminele organisatie. Dit zou de veiligheid niet ten goede komen. Daarnaast heeft het gerecht door helemaal geen controle op de vertrouwenspersoon die, in tegenstelling tot de advocaat, niet gebonden zou zijn aan deontologische voorschriften.⁷⁸ Er wordt

⁷² Wetsontwerp houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl.St.* Kamer, 2006-07, 2138/004, 100.

⁷³ Zie artikel 5*bis*, §1 V.T. Sv.

⁷⁴ M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Chartre, 2014, 272-273.

⁷⁵ Artikel 5*bis*, §3, lid 1 V.T. Sv.

⁷⁶ H. BERKMOES, “Verhoor: Regelgeving – Consultatie en bijstand door een advocaat – Proces-verbaal – Rechten arrestanten (Salduz-wet), *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, V 112/31 – V 112-39.

⁷⁷ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat, 1997-98, 1-704/4, 340-342.

⁷⁸ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat, 1997-98, 1-704/4, 340-342.

eveneens op gewezen dat het onderzoek geheim is, wat regelrecht ingaat tegen de aanstelling van een vertrouwenspersoon.⁷⁹

De rol van de advocaat moet in dit kader echter niet overschat worden. Deze mag immers niet aanwezig zijn bij onderzoekshandelingen. In een moordzaak in Hasselt weigerde de procureur des Konings aanwezig te zijn bij een wedersamenstelling omdat de onderzoeksrechter de raadslieden van de inverdenkinggestelde had uitgenodigd. De KI verklaarde in beroep dat deze aanwezigheid inderdaad niet toegelaten is, in de eerste plaats door het geheim karakter van het onderzoek overeenkomstig artikel 57 Sv.⁸⁰ Als de raadslieden van de inverdenkinggestelde niet aanwezig mogen zijn bij onderzoekshandelingen, kan gezegd worden dat dit evenzeer geldt voor de raadslieden van het slachtoffer.⁸¹

2.4.2. Toevoegen van documenten aan het dossier⁸²

Ten tweede mag de benadeelde persoon documenten toevoegen aan het dossier wanneer hij zulks nuttig acht. Hieromtrent was er geen discussie bij het wetsontwerp. Het gaat om een heldere bepaling.

2.4.3. Kennisgeving aan de benadeelde persoon⁸³

Als derde geldt er een kennisgevingsplicht aan de benadeelde persoon van een eventuele seponeringsbeslissing en de reden daarvan, alsook omtrent het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de bepaling van de rechtsdag voor het onderzoeks- en vonnisgerecht. Doordat de benadeelde persoon weet heeft van de beslissingen die werden genomen en vooral van de redenen daarvan, krijgt hij een beter zicht op de procedure. Dit geeft hem de kans om met meer kennis van zaken te beslissen om verdere stappen te ondernemen (transparantie-vereiste).⁸⁴

Bij de voorbereidingen van artikel *5bis*, §3, lid 3 V.T. Sv. was er opnieuw plaats voor discussie, namelijk over de vraag of de redenen van de seponering al dan niet aan de benadeelde persoon overgebracht moeten worden. Verschillende redenen werden gegeven, maar de reden die relevant is voor deze scriptie, is dat een met redenen omklede motivering van de seponeringsbeslissing een

⁷⁹ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat, 1997-98, 1-704/4, 343.

⁸⁰ Dit geldt ook voor het opsporingsonderzoek, aangezien ook dit onderzoek een geheim karakter heeft.

⁸¹ F. SCHUERMANS, "Aanwezigheid advocaat bij onderzoeksverrichtingen", *T.Strafr.* 2011, nr. 2, 147-148; R. VERSTRAETEN, "Nieuwe rechten voor het slachtoffer tijdens het vooronderzoek", in CBR (eds.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 197. De verdachte put zijn recht op een advocaat uit Richtlijn 2013/48/EU. De benadeelde persoon valt daar niet onder, maar dankt dit recht aan artikel *5bis*, §3, lid 1 V.T. Sv. Zie artikel 3, 3° Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, *Pb.L.* 6 november 2013; A. BAILLEUX, "Nieuwe richtlijn versterkt rol advocaat in strafprocedure", *Juristenkrant* 2013, nr. 27, 1; B. DE SMET, "Verdere stappen op het Salduz-pad: de wet van 25 april 2014 en richtlijn 2013/48/EU van 22 oktober 2013", *RW* 2014, nr. 4, 158-159; A. HONHON en V. DE SOUTER, "De totstandkoming van de Europese richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat", *T.Strafr.* 2013, nr. 6, 358-368.

⁸² Artikel *5bis*, §3, lid 2 V.T. Sv.

⁸³ Artikel *5bis*, §3, lid 3 V.T. Sv.

⁸⁴ R. VERSTRAETEN, "Nieuwe rechten voor het slachtoffer tijdens het vooronderzoek" in CBR (eds.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 200.

grote invloed zal hebben op het verdere gedrag van de benadeelde persoon. Het zal voor hem een belangrijk overtuigingsstuk zijn om zijn slaagkansen in te schatten wanneer hij zich later eventueel alsnog burgerlijke partij zou willen stellen om de strafvordering op gang te trekken. Professor FRANCHIMONT haalt terecht aan dat deze discussie slechts betrekking heeft op een seponering om opportuniteitsredenen, aangezien de benadeelde dan nog de kans heeft zich burgerlijke partij te stellen.⁸⁵

2.4.4. Inzage en afschrift⁸⁶

Als laatste verkrijgt de benadeelde persoon het recht om te verzoeken of hij inzage mag krijgen in het dossier en daar een afschrift van te verkrijgen.

Aanvankelijk bestond de mogelijkheid tot het verkrijgen van afschrift enkel via artikel 125 van het KB Tarief Strafzaken van 28 december 1950.⁸⁷ Dit artikel bepaalde dat in criminele, correctionele en politiezaken en in tuchtzaken afschrift verkregen kon worden, mits daartoe uitdrukkelijke machtiging gevraagd werd aan de procureur-generaal van het Hof van Beroep.⁸⁸ Het KB van 28 december 1950 werd echter vervangen door het KB van 27 april 2007⁸⁹, dat in artikel 96 eenzelfde bepaling bevatte. Dit laatste KB werd echter vernietigd door de Raad van State in 2008, waardoor men terugviel op het KB Tarief Strafzaken.⁹⁰ Het recht voor de benadeelde persoon om inzage en afschrift te verkrijgen werd pas recent ingevoerd in artikel 5*bis*, §3 V.T. Sv.⁹¹ na een parlementaire vraag van Minister Geert Bourgeois.⁹² Hij haalde aan dat benadeelde personen geen inzage in het strafdossier krijgen wanneer zij het statuut van benadeelde persoon aannemen. Wanneer zij zich achteraf nog burgerlijke partij willen stellen, moeten zij dit volgens hem dan ook doen zonder inzage in het dossier en bijgevolg zonder zelfs nog maar te weten welke tenlasteleggingen weerhouden worden. Hij stelt daarom twee vragen. In de eerste plaats wil hij weten of het parket het voornoemde artikel 5*bis* V.T. Sv. inderdaad in deze zin toepast. Daarnaast wil hij weten of de Minister van Justitie vindt dat deze interpretatie strookt met de geest van artikel 5*bis* V.T. Sv. en met de bezorgdheid van de wetgever om het statuut van de benadeelde persoon te bevorderen en zijn rechten te vrijwaren.

Minister van Justitie Turtelboom antwoordde dat er aan de benadeelde persoon drie rechten toegekend werden, die in het toenmalige artikel 5*bis* V.T. Sv. terug te vinden waren (*cf. supra*: hoofdstuk 2, titels 2.4.1 t.e.m. 2.4.3).⁹³ Verder deelde zij mee dat de wet het recht tot inzage in het strafdossier inderdaad niet toekende aan de benadeelde persoon en dit om het geheim van het onderzoek te vrijwaren. De benadeelde persoon diende volgens haar wel ingelicht te worden over

⁸⁵ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat, 1997-98, 1-704/4, 343-347.

⁸⁶ Artikel 5*bis*, §3, lid 4 V.T. Sv.

⁸⁷ KB 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950.

⁸⁸ Artikel 125 KB 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950; G. MAES, "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998-99, 481; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 306-308.

⁸⁹ KB 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007.

⁹⁰ RvS 17 december 2008, nr. 188.928.

⁹¹ Het recht op inzage en afschrift werd ingevoegd door artikel 22 Wet 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 januari 2013 terwijl de overige rechten van de benadeelde persoon, opgesomd in artikel 5*bis*, §3 V.T. Sv., reeds ontstonden door artikel 47 wet 12 maart 1998, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999; G. MAES, "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998, nr. 15, 481-490.

⁹² *Parl. Vr. en Antw.*, Kamer, 2001-02, nr. 466.

⁹³ Artikel 47 wet 12 maart 1998, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

een eventuele seponering, en over de bepaling van de rechtsdag voor de onderzoeks- en vonnisgerechten.⁹⁴

Uiteindelijk werd artikel *5bis* V.T. Sv. aangevuld door artikel 22 van de wet van 27 december 2012⁹⁵, dat ook het recht om inzage en afschrift van het strafdossier te verzoeken, toevoegde aan het lijstje van rechten voor de benadeelde persoon. Deze bepaling trad in werking op 10 februari 2013.

Belangrijk is dat artikel *5bis*, §3, lid 4 V.T. Sv. bepaalt dat er een recht is om te verzoeken tot inzage en afschrift. Dit moet duidelijk onderscheiden worden van een rechtstreeks recht op inzage en afschrift. Artikel *21bis* Sv. verduidelijkt dat de onderzoeksrechter of het OM over het verzoeken zullen oordelen. Wie van hen dit doet, hangt af van de stand van de procedure: in het opsporingsonderzoek is het de taak van het openbaar ministerie om te beslissen over het verzoek, terwijl de onderzoeksrechter hiervoor instaat in de fase van het gerechtelijk onderzoek.⁹⁶ Het feit dat er een verzoek ingediend moet worden, betekent dus dat het niet gaat om een automatisch recht van de benadeelde persoon.⁹⁷ Deze regeling geldt wel enkel voor de personen die als rechtstreeks belanghebbenden worden beschouwd, zijnde:

- De inverdenkinggestelde;
- Degene tegen wie de strafvordering is ingesteld in het kader van het gerechtelijk onderzoek
- De verdachte;
- De burgerrechtelijk aansprakelijke partij;
- De burgerlijke partij;
- Degene die een verklaring van benadeelde persoon heeft afgelegd;
- Degenen die in hun rechten getreden zijn of die hen als lasthebber *ad hoc*, curator, voorlopig bewindvoerder, voogd of voogd *ad hoc* vertegenwoordigen.⁹⁸

Relevant binnen het huidig onderwerp zijn meer bepaald de burgerlijke partij en de benadeelde persoon. Alle andere personen die niet in de opsomming voorkomen en die toch inzage of een afschrift van het dossier wensen (bijvoorbeeld het slachtoffer in de algemene zin), dienen zich hiervoor met een verzoek te wenden tot het openbaar ministerie, ook al zit de zaak in de fase van het gerechtelijk onderzoek. Deze mogelijkheid bezitten zij dankzij artikel *21bis*, lid 3 Sv. Artikel 125 van het KB Tarief Strafzaken heeft door de invoering van deze bepaling geen belang meer, aangezien deze mogelijkheid nu verankerd zit in het wetboek van strafvordering. Het enige verschil is dat het niet langer de procureur-generaal is die beslist over het verzoek, maar het OM.

⁹⁴ *Parl. Vr. en Antw.*, Kamer, 2001-02, nr. 466; A. VANDEPLAS, "Over het statuut van benadeelde persoon", *RW* 2002, nr. 7, 278-279.

⁹⁵ Wet 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 januari 2013.

⁹⁶ VRG-ALUMNI (eds.), *Recht in beweging – 21ste VRG-Alumnidag*, Antwerpen, Maklu, 2014, 395; H. VAN BOSSUYT, M. DE BUSSCHER, J. MEESE en D. VAN DER KELEN (eds.), *Wet en Duiding Kids-Codex Boek IV: Strafrecht en strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2014, 203-204.

⁹⁷ De benadeelde persoon krijgt wel een automatisch inzagerecht op het einde van het gerechtelijk onderzoek, naar aanleiding van de regeling van de rechtspleging, net zoals de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij (artikel 127, §2 Sv.). Later zal blijken dat dit een verschil uitmaakt tussen een slachtoffer dat zit benadeelde persoon stelt in het opsporingsonderzoek, dan wel in het gerechtelijk onderzoek; VRG-ALUMNI (eds.), *Recht in beweging – 21ste VRG-Alumnidag*, Antwerpen, Maklu, 2014, 395.

⁹⁸ Artikel *21bis*, lid 2 Sv.; R. VERSTRAETEN en H. DEMEDTS, "Recente ontwikkelingen: de nieuwe strafprocesrechtelijke regels van de wetten houdende "diverse bepalingen betreffende justitie" en de evolutie van de rechtspraak inzake Salduz, Antigoon en de motiveringsplicht", *Themis* 2013, nr. 79, 155-164.

Dat de benadeelde persoon tijdens het vooronderzoek geen automatisch recht bezit op inzage en afschrift, blijkt eveneens uit de memorie van toelichting bij de wet van 27 december 2012: "*Tijdens het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek wordt de mogelijkheid om inzage te vragen voorzien voor een aantal limitatief opgesomde rechtstreeks belanghebbenden. Deze nieuw geconcipeerde mogelijkheid om inzage te vragen is echter geen recht op automatische en periodieke inzage (eigen onderlijning). Het is een recht om inzage te vragen in het dossier. Het geheim van het onderzoek blijft derhalve de regel, de inzage van het dossier de uitzondering*".⁹⁹ Wanneer het onderzoek daarentegen voltooid is en de regeling van de rechtspleging gevorderd wordt, geldt artikel 127, §2 Sv., hetgeen inhoudt dat de benadeelde persoon een *recht* heeft op inzage en afschrift. Het is vooral deze bepaling die de transparantie-vereiste invult voor de benadeelde persoon (*cf. supra*: hoofdstuk 2, titel 2.4.4).¹⁰⁰

Afhankelijk van de fase waarin men zich bevindt, moet er aldus een onderscheid gemaakt worden. In de fase van het onderzoek heeft de benadeelde persoon slechts een verzoek op inzage en afschrift. Later, op het einde van het gerechtelijk onderzoek en wanneer fase van de regeling van de rechtspleging haar intrede vindt, zal de benadeelde persoon een automatisch recht op inzage en afschrift verkrijgen, zodat deze op een transparante manier kan beslissen welke verdere stappen hij desnoods wil nemen.

2.5. Kosten

Aangezien het aannemen van het statuut van benadeelde persoon geschiedt bij eenvoudige verklaring, zijn hieraan geen kosten verbonden voor het slachtoffer.¹⁰¹

2.6. Gevolgen voor het strafproces

Dat een slachtoffer het statuut van benadeelde persoon aanneemt, brengt geen gevolgen mee voor het strafproces *an sich*. De benadeelde wordt evenmin als het slachtoffer in de algemene zin partij in het strafproces. Het openbaar ministerie zal eveneens onderzoeken of vervolging al dan niet wenselijk is. Het opportuniteitsbeginsel geldt met andere woorden ook hier (*cf. supra*: hoofdstuk 2, titel 1.4).¹⁰²

In tegenstelling tot wat het geval was bij het slachtoffer in de algemene zin, verkrijgt de benadeelde persoon wel procedurerechten. Het belangrijkste recht is dat er een expliciete inzagemogelijkheid bestaat voor de benadeelde persoon. Dat er specifieke rechten gekoppeld zijn aan dit statuut, zorgt in principe voor een versterking ervan ten opzichte van de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer. Of deze versterking ook effectief zo groot is als artikel *5bis*, §3 Sv. doet uitschijnen, zal bij de

⁹⁹ Memorie van toelichting bij de wet houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl.St.* Kamer, 2011-12, 53-2429/001, 15.

¹⁰⁰ R. VERSTRAETEN en H. DEMEDTS, "Recente ontwikkelingen: de nieuwe strafprocesrechtelijke regels van de wetten houdende "diverse bepalingen betreffende justitie" en de evolutie van de rechtspraak inzake Salduz, Antigoon en de motiveringsplicht", *Themis* 2013, nr. 79, 163.

¹⁰¹ Artikel *5bis*, §2, lid 1 V.T. Sv.; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 273.

¹⁰² M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 141-151; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 15-16.

vergelijking tussen het eenvoudig slachtoffer en het statuut van de benadeelde persoon onderzocht worden (*cf. infra*: hoofdstuk 6, titel 1).

HOOFDSTUK 3. Het opsporingsonderzoek

1. Algemeen

1.1. Draagwijdte

Oorspronkelijk bevatte het wetboek van strafvordering geen bepalingen omtrent het opsporingsonderzoek. Dit kwam omdat het gerechtelijk onderzoek in principe verplicht was. Uiteraard was dit een trage en ineffectieve manier van werken, terwijl een gerechtelijk onderzoek vaak niet eens nodig was en in de praktijk ook niet altijd gebeurde. Een wettelijke verankering van het opsporingsonderzoek was al sinds lange tijd wenselijk. Dat blijkt reeds uit de woorden van procureur-generaal CORNIL, daterend uit 1931: “*qu'une révision du Code d'instruction criminelle de 1808 s'impose, ne fût-ce que pour mettre son Livre Ier en harmonie avec la procédure telle qu'elle se pratique actuellement, pour rendre à cette procédure le caractère légal et assurer ainsi une loyale application de l'article 7 de la Constitution*”.¹⁰³ Een van de krachtlijnen van de kleine Franchimont was dan ook een uitbreiding van het wetboek van strafvordering met bepalingen omtrent het opsporingsonderzoek.¹⁰⁴

Artikel 5 van de wet van 12 maart 1998 voegde een definitie in van het opsporingsonderzoek in artikel 28bis Sv.: “*Het opsporingsonderzoek is het geheel van de handelingen die ertoe strekken de misdrijven, hun daders en de bewijzen ervan op te sporen en de gegevens te verzamelen die dienstig zijn voor de uitoefening van de strafvordering*.”¹⁰⁵ De bedoeling is bijgevolg om alle gegevens te verzamelen waardoor het openbaar ministerie¹⁰⁶ kan oordelen over de opportuniteit van de strafvervolgung.¹⁰⁷ Hiertoe is er informatie vereist omtrent het eventueel misdrijf, maar ook omtrent een eventuele verdachte en de maatschappelijke context waarin het misdrijf plaatsgevonden zou hebben.¹⁰⁸

Het opsporingsonderzoek kan uiteraard pas starten wanneer de overheid kennis heeft van een potentieel misdrijf. Deze kennis kan verkregen worden doordat rechtsonderhorigen aangifte doen of een klacht indienen bij de politie.¹⁰⁹ Er is sprake van een aangifte bij het ter kennis brengen aan de

¹⁰³ L. CORNIL, “De la nécessité de rendre à l'instruction préparatoire en matière pénale, le caractère légal qu'elle a perdu”, *RDP* 1931, 825.

¹⁰⁴ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999; verankerd in afdeling 1bis van het wetboek van strafvordering.

¹⁰⁵ Artikel 28bis, §1, lid 1 Sv.; artikel 5 wet 12 maart 1998; artikel 1 KB 21 september 1998 houdende inwerkingtreding van de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 25 september 1998.

¹⁰⁶ Het is het openbaar ministerie en meer bepaald de procureur des Konings die de verantwoordelijkheid draagt door het opsporingsonderzoek: zie *infra* 1.2.; T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 13-18.

¹⁰⁷ Artikel 28quater Sv.

¹⁰⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 907-908; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 144-145; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 277; Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 22.

¹⁰⁹ L. SMETS, J. DE KINDER en L.G. DE MOOR (eds.), *Proces-verbaal, aangifte en forensisch onderzoek*, Antwerpen, Maklu, 2011, 74-77; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 75-77; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 183-184.

overheid van een misdrijf waarbij men zelf niet benadeeld werd. Men moet aangifte doen van het misdrijf zodat de overheid de dader kan vervolgen.¹¹⁰ Wanneer die kennisgeving aan de overheid daarentegen gedaan wordt door een persoon die erdoor benadeeld werd¹¹¹, dan spreekt men van een klacht.¹¹² De aangifte noch de klacht zijn aan specifieke vormvereisten onderworpen, een ondubbelzinnige wilsverklaring volstaat.¹¹³ In de context van deze thesis is vooral de klacht van belang, aangezien deze ingediend kan worden vanuit de gedachte van een eventuele schadeloosstelling voor het slachtoffer, hoewel dit bij de klacht nog niet exact geformuleerd dient te worden.¹¹⁴

Wanneer dergelijke klacht wordt ingediend door het slachtoffer van een misdrijf, zal er door de politie die de klacht ontvangt, een PV opgesteld worden en wordt het slachtoffer op de hoogte gebracht van de mogelijkheden die voor slachtoffers openstaan binnen het strafprocesrecht.¹¹⁵ Het PV wordt doorgestuurd naar het OM, dat een onderzoek zal starten indien het dat nodig acht. Het is hiertoe immers niet verplicht: het opportuniteitsbeginsel geldt, hetgeen wil zeggen dat de zaak evenzeer geseponeerd kan worden of dat er een alternatieve afhandeling kan gebeuren. Wanneer het openbaar ministerie wenst te vervolgen, zal het na de kennisgeving op zoek gaan naar het bestaan van een potentieel misdrijf en daaromtrent informatie verzamelen. Het zal zo nagaan of het opportuun is om de strafvervolgning op te starten. Het recht van het openbaar ministerie om het opsporingsonderzoek te verrichten, blijft ook bestaan nadat de strafvordering werd ingesteld en zelfs wanneer de zaak behandeld wordt door het vonnisgerecht.¹¹⁶

1.2. Verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie

Het opsporingsonderzoek staat overeenkomstig artikel 28bis, §1, derde lid Sv. onder de leiding en het gezag van het openbaar ministerie, meer specifiek van de procureur des Konings.¹¹⁷ Het wetboek van strafvordering geeft dit mooi weer, doordat de bepalingen omtrent het opsporingsonderzoek staan onder het hoofdstuk van de procureurs des Konings.¹¹⁸ Deze houden de leiding, terwijl het de hiërarchische overheden van de verschillende politiekorpsen zijn die met de operationele leiding belast zijn.¹¹⁹ Bij het opstellen van het wetsontwerp werd nagedacht over wat het begrip 'leiding' van de procureur des Konings precies zou inhouden. Het gaat om een indicatie dat hij nauw betrokken

¹¹⁰ Artikel 30 en 31 Sv.; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 34.

¹¹¹ Cass. 22 mei 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, nr. 484, 933-937.

¹¹² Artikel 65 Sv.; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 33.

¹¹³ Cass. 27 maart 2001, *Arr.Cass.* 2001, nr. 166, 497.

¹¹⁴ Op het moment dat de benadeelde de klacht indient, zal hij immers vaak nog geen idee hebben van de omvang van zijn schade; zie Gent 27 april 1999, *T.Strafr.* 2000, 79.

¹¹⁵ Artikel 5bis, §1/1 en artikel 3bis, lid 2 V.T. Sv.

¹¹⁶ Zie *infra* 1.2.; Artikel 28quater, lid 3 Sv.; C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 958-960; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 145; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 407-408.

¹¹⁷ Artikel 22 Sv.; Cass. 27 juli 1999, *RW* 2000-01, nr. 32, 1199-1200; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 17.

¹¹⁸ Boek I, hoofdstuk 4 Sv.

¹¹⁹ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 22; artikels 8 tot 8/3 wet 5 augustus 1992 op het Politieambt, *BS* 22 december 1992.

is bij de concrete onderzoekshandelingen en dat hij degene die die ervoor verantwoordelijk is. Hij kan ook zelf onderzoekshandelingen verrichten.¹²⁰

Ratione materiae is de procureur des Konings belast met de opsporing en vervolging van misdrijven die onder de bevoegdheden van de politierechten, de correctionele rechtbanken en de hoven van assisen vallen. Hij is echter niet bevoegd wanneer de zaak overgedragen wordt aan een arbeidsauditeur.¹²¹ Het openbaar ministerie heeft een ruime appreciatiebevoegdheid aan het begin van een eventueel onderzoek, maar ook op het einde ervan.¹²² Bijgevolg zijn er verschillende scenario's die zich kunnen voordoen.¹²³

1.2.1. Vervolgen

Wanneer er voldoende bewijsmateriaal gevonden werd over het misdrijf en over de verdachte, kan de procureur des Konings beslissen om de zaak strafrechtelijk te laten vervolgen. In de eerste plaats kan hij een rechtstreekse dagvaarding uitbrengen. Dit houdt in dat de strafvordering zal worden ingesteld voor het vonnisgerecht.¹²⁴ De verdachte zal hiervan op de hoogte gebracht worden bij deurwaardersexploot¹²⁵ en wordt beklaagde voor het vonnisgerecht. Een rechtstreekse dagvaarding is enkel mogelijk wanneer de feiten niet het onderwerp uitmaken van een gerechtelijk onderzoek. Zo kan het procureur des Konings ook overgaan tot denaturatie zonder tussenkomst van de onderzoeksgerechten. Dit houdt in dat hij van mening is dat er geen hogere straf vereist is dan een politiestraf voor een wanbedrijf (contraventionalisatie) of een correctionele straf voor een misdad (correctionalisatie).¹²⁶ Ook dit gebeurt via een rechtstreekse dagvaarding.¹²⁷

Wanneer de zaak aanhangig wordt gemaakt door een rechtstreekse dagvaarding uitgaande van de procureur des Konings en bij proces-verbaal, is de procureur verplicht om alle gekende slachtoffers op te roepen voor de openbare terechtzitting. Hij onderzoekt wie slachtoffer was van het misdrijf en deelt aan hen de plaats, de dag en het uur van verschijning mee.¹²⁸ Dit geeft slachtoffers de kans om schadevergoeding te eisen voor de strafrechter wanneer zij zich niet vooraf hebben geregistreerd als benadeelde persoon.

¹²⁰ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Kamer*, 1996-97, 857/1, 23; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 145; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 286-388.

¹²¹ Gezien het onderwerp van deze scriptie wordt hier niet verder op ingegaan; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 145-146; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 277-285; Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Kamer*, 1996-97, 857/1, 22.

¹²² Artikel 28quater Sv.; T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 23-25.

¹²³ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 239; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 108-176; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 13; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 96-103.

¹²⁴ Rechtstreekse dagvaarding is in principe enkel mogelijk voor overtredingen en wanbedrijven. Voor misdaden is het enkel mogelijk wanneer het openbaar ministerie verzachtende omstandigheden voorstelt, waardoor de zaak rechtstreeks voor de correctionele rechtbank verschijnt.

¹²⁵ Artikel 43 Ger. W. en artikels 145, 182 en 184 Sv.

¹²⁶ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 959-961.

¹²⁷ Artikel 2, lid 2 Wet 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

¹²⁸ Artikel 216quater Sv.

De procureur des Konings kan ook een gerechtelijk onderzoek vorderen, wat eveneens een daad van vervolging uitmaakt. Het opsporingsonderzoek zal hiermee in principe eindigen en de onderzoeksrechter zal zich verder over de zaak ontfemen.¹²⁹

1.2.2. Niet vervolgen

De procureur des Konings kan ook beslissen om niet te vervolgen. Ook dan zijn er verschillende opties mogelijk. In de eerste plaats kan hij opteren voor een seponering.¹³⁰ De zaak zal geklasseerd worden zonder gevolg en er zal geen vervolging plaatsvinden. Er kan om verschillende redenen geopteerd worden voor een sepot. Het kan vooreerst best zijn dat er niet vervolgd *kan* worden, bijvoorbeeld omdat er niet voldoende bewijs voorhanden is, de zaak verjaard is, de verdachte overleden is, ... Men spreekt van een 'technisch sepot'. Daar tegenover staat het 'beleidssepot', wat inhoudt dat er wel vervolgd *kan* worden, maar dat de procureur des Konings gebruik maakt van het opportunitiebeginsel en beslist om toch niet over te gaan tot vervolging, terwijl dat perfect mogelijk zou kunnen zijn.¹³¹ De meeste opsporingsonderzoeken worden op deze manier afgesloten.¹³²

Daarnaast kan de procureur des Konings een voorstel doen tot verval van de strafvordering door een verruimde minnelijke schikking, vroeger ook wel V.S.B.G.¹³³ genoemd.¹³⁴ De bedoeling is dat de verdachte van een misdrijf onder bepaalde voorwaarden¹³⁵ kan overgaan tot de betaling van een geldsom of tot afgifte van goederen, zodat in ruil de strafvordering zal vervallen. Het is belangrijk om te benadrukken dat het niet gaat om een straf, de strafvordering wordt immers niet op gang gebracht.¹³⁶ De verruimde minnelijke schikking is tweeledig facultatief: het OM is niet verplicht om het voor te stellen en de verdachte is evenmin verplicht om op het eventuele voorstel in te gaan.¹³⁷

¹²⁹ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 959; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 411; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 155.

¹³⁰ Artikel 28quater, lid 1 Sv.

¹³¹ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 958-959.

¹³² In de jaren '80 werd bijna 70% van de opsporingsonderzoeken beëindigd door een seponering: J. VAN KERKVOORDE, "Crimineel en geteld, een N.I.S.-statistiek over de prevalentie van delinquenten en de incidentie van misdadigheid", *Panopticon* 1983, 60-69; C. JANSSEN en J. VERVAELE, *Le ministère public et la politique de classement sans suite*, Brussel, Bruylant, 1990, 440 p. In het jaar 2008 werd in het arrondissement Brussel maar liefst 98,22% van de zaken zonder gevolgstelling verklaard na het vooronderzoek. Voor het arrondissement Leuven bedroeg dit 73,73% en voor het arrondissement Nijvel 85,57%: zie www.om-mp.be.

¹³³ Verval van de strafvordering door betaling van een geldsom.

¹³⁴ Artikel 216bis Sv.

¹³⁵ Voorwaarden voor het voorstellen van een verruimde minnelijke schikking zijn:

- De strafvordering kan nog worden uitgeoefend;
- Het OM meent dat de feiten niet van die aard zijn om gestraft te moeten worden met een hoofdstraf van meer van twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf (art. 216bis, §1, lid 1 Sv.);
- Het houdt geen zware aantasting in van de lichamelijke integriteit;
- De dader erkent zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkend feit in een geschrift en levert het bewijs van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan. Dit is relevant voor het slachtoffer, aangezien deze vergoeding wil zien van de schade.

¹³⁶ Het is nochtans mogelijk dat de strafvordering reeds werd ingesteld als de verruimde minnelijke schikking wordt afgesloten.

¹³⁷ B. DE RUYVER en K. VAN IMPE, "De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken", *RW* 2000-01, 445-463; W. HUBER, "Minnelijke schikking in strafzaken wordt fors uitgebreid", *Juristenkrant* 2011, 1; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", *NC* 2012, nr. 6, 422-461; T. DECAIGNY, P. DE HERT en L. VAN GARSSE, "De minnelijke schikking na de wetten van 14 april en 11 juli 2011: verruiming van de buitengerechtelijke afhandeling en fundamentele hervorming", *RW* 2011-12, 550-563; D. VANDERMEERSCH, "L'extension du champ de la transaction pénale: une réforme qui suscite des questions", *JT* 2011, 669-672.

Als derde is een strafbemiddeling mogelijk.¹³⁸ Dit houdt in dat de procureur des Konings de dader van een misdrijf kan oproepen en met hem voorwaarden kan afspreken. Wanneer de dader zich houdt aan die voorwaarden, zal dit de strafvordering doen vervallen.¹³⁹ Net zoals bij een V.S.B.G. gaat het opnieuw om een facultatieve optie, zowel voor het OM als voor de verdachte. Deze mogelijkheid staat ook enkel open wanneer de strafvordering nog niet werd ingesteld.¹⁴⁰ Deze bepaling werd door de wet van 10 februari 1994¹⁴¹ ingevoegd met een drieledig doel: de vereenvoudiging en versnelling van de sociale reactie van burgers, de oplossing van conflictsituaties door beroep te doen op de verantwoordelijkheidszin van de partijen en het bieden van de gelegenheid om de dader een fikse waarschuwing te geven en voorrang te geven aan de belangen van het eventuele slachtoffer.¹⁴²

1.3. Kenmerken

De kenmerken van de procedure verschillen naargelang de fase waarin het strafproces zich bevindt. Terwijl de procedure in de vonnisfase in principe mondeling, openbaar en contradictoir verloopt, zal hierna blijken dat dit net tegenovergesteld is tijdens de onderzoeksfase. België hanteert hiermee een gemengd stelsel, waarop gedurende de tijd nuanceringen aangebracht werden.¹⁴³ De kenmerken worden hier besproken onder het opsporingsonderzoek, maar omdat de tweedeling betrekking heeft op het onderscheid onderzoeksfase – vonnisfase, spreekt het voor zich dat ook het gerechtelijk onderzoek dit inquisitoriaal karakter zal hebben. Er zal daarom, bij de bespreking van het gerechtelijk onderzoek, terugverwezen worden naar de regels die hier besproken worden.¹⁴⁴

1.3.1. Schriftelijk

Het opsporingsonderzoek is een schriftelijke procedure. Dit houdt in dat alle handelingen in de loop van het onderzoek in een proces-verbaal gegoten worden, zodat deze bij het strafdossier gevoegd kunnen worden. Uiteindelijk laat dit de rechter toe om op basis van een volledig strafdossier te kunnen oordelen met kennis van zaken. Hierdoor kan ook nagegaan worden of de procedure verliep volgens de voorschriften.¹⁴⁵

¹³⁸ Artikel 216ter Sv.

¹³⁹ L. ARNOU, "Verval van de strafvordering door strafbemiddeling", *AJT* 1994-95, 48; A. DE NAUW, "Dienstverlening, bemiddeling, transactie en snelrecht: over de samenhang der dingen", *Panopticon* 1996, 437; G. DEMANET, "La médiation pénale", *RDP* 1995, 887; M. VAN DE KERCKHOVE, "La médiation pénale et travaux d'intérêt général: réflexions et commentaires relatifs aux lois du 10 février 1994", *JT* 1995, 61; B. DE RUYVER en K. VAN IMPE, "De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken", *RW* 2000-01, 445-463.

¹⁴⁰ Artikel 216ter, §5 Sv. jo. artikel 216bis, §2 Sv.; andere voorwaarden voor het gebruik van strafbemiddeling zijn:

- Het OM meent dat de feiten niet van die aard zijn om gestraft te moeten worden met een hoofdstraf van meer van twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf;

- De dader heeft de kosten van eventuele analyse of deskundig onderzoek betaald.

¹⁴¹ Wet 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken, *BS* 27 april 1994.

¹⁴² Ontwerp van wet houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling van strafzaken, Voorstel van wet betreffende de strafrechtelijke schikking, *Parl.St.* Senaat, 1992-93, 652/1, 3-4.

¹⁴³ F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2014, 1-2; L. CORNIL, "De la nécessité de rendre à l'instruction préparatoire en matière pénale, le caractère legal qu'elle a perdu", *RDP* 1931, 809; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 394-407, 429-468 en 902-945; C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2010, 20.

¹⁴⁴ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 280-287.

¹⁴⁵ M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Luik, Larcier, 2014, 276-280.

1.3.2. Geheim

Een tweede kenmerk is het principiële geheim karakter van het onderzoek.¹⁴⁶ Dit kenmerk werd dankzij de kleine Franchimont uitdrukkelijk in het wetboek van strafvordering vastgelegd, meer bepaald in artikel 28quinquies, §1 Sv.¹⁴⁷ en houdt in dat niemand anders dan de personen die meewerken aan het onderzoek kennis mag nemen van de stukken.¹⁴⁸ De personen die kennis nemen binnen het kader van hun beroepsuitoefening, doordat zij meewerken aan het onderzoek, mogen op straffe van strafrechtelijke vervolging aan niemand informatie doorgeven. Het vooronderzoek wordt dus volledig los gevoerd van alle betrokken partijen.¹⁴⁹

Het geheim van het onderzoek is in de eerste plaats vereist omwille van de bescherming van het privéleven van de betrokken partijen, hetgeen op Europees niveau beschermd wordt door artikel 8 EVRM¹⁵⁰ en artikel 17 IVBPR, en op Belgisch niveau door artikel 22 van de Grondwet.¹⁵¹ Er mag immers geen afbreuk gedaan worden aan het vermoeden van onschuld, vastgelegd in artikel 6, lid 2 EVRM.¹⁵² Daarnaast is geheimhouding vereist in het belang van het onderzoek en de efficiëntie van de waarheidsvinding. Wanneer alle gegevens openbaar gemaakt zouden worden, kan de verdachte daar immers op inspelen om zo te ontkomen aan een vervolging. Daarnaast is het ook denkbaar dat de publieke opinie druk zou kunnen uitoefenen op de onafhankelijkheid van de personen die zich over de zaak dienen te buigen. Het dekt daarmee dus het algemeen belang.¹⁵³

Aangezien reeds vermeld werd dat het geheim van het onderzoek principiële is, impliceert dit dat er uitzonderingen bestaan.¹⁵⁴ Zo kan een persoon die ondervraagd wordt een kopie van zijn verhoor verkrijgen, eventueel uitgesteld wanneer het risico bestaat dat de ondervraagde onder druk zal worden gezet door anderen om zijn kopie voor te leggen.¹⁵⁵ Aan de andere kant kan de procureur des Konings of de advocaat van een partij gegevens verstrekken aan de pers indien het openbaar belang dat vereist.¹⁵⁶ Het wetsontwerp verklaart dat deze uitzonderingen enerzijds voorzien werden om de rechten van ondervraagde personen beter te waarborgen, en anderzijds om het recht op informatie ten aanzien van de pers, vastgelegd in artikel 10 EVRM, te waarborgen.¹⁵⁷ Een derde uitzondering bestaat in het recht van eenieder om een verzoek in te dienen tot inzage en afschrift van het dossier of van bepaalde stukken (*cf. supra*: hoofdstuk 2, titel 2.4.4).

¹⁴⁶ E. BREWAEYS, "Het opsporingsonderzoek zoals het is: geheim", *Juristenkrant* 2003, afl. 62, 5.

¹⁴⁷ M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Luik, Larcier, 2014, 273-276.

¹⁴⁸ D. VANDERMEERSCH, "Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?", in *Le second avant-projet de la Commission droit de la procédure pénale: journée d'études de l'Union belgo-Luxembourgeoise de droit pénal*, Gent, Mys Breesch, 1997, 16.

¹⁴⁹ Zij riskeren anders vervolgd te worden op basis van artikel 458 Sw.; artikel 28quinquies, §1, lid 2 Sv.; T. DESCHAPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 27-32.

¹⁵⁰ Verdrag 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, BS 19 augustus 1955.

¹⁵¹ Verdrag 16 december 1996 Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, *United Nations Treaty Series*, vol. 999, p. 171 en BS 6 juli 1983.

¹⁵² Artikel 6.2 EVRM

¹⁵³ E. BREWAEYS, "Het opsporingsonderzoek zoals het is: geheim", *Juristenkrant* 2003, 5; RvS 10 januari 1992, *JLMB* 1992, 1049.

¹⁵⁴ Cass. 29 oktober 2007, RW 2008-09, nr. 33, 1379-1381, noot K. SALOMEZ.

¹⁵⁵ Artikel 28quinquies, §2 Sv.

¹⁵⁶ Artikel 28quinquies, §§3 en 4 Sv.

¹⁵⁷ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 26-32.

1.3.3. Niet-contradictoir

De procureur des Konings is in principe niet verplicht om de eventuele dader of het slachtoffer in te lichten over het verloop van het opsporingsonderzoek. Evenmin mogen zij deelnemen aan onderzoeksverrichtingen, tenzij ze daarbij zelf betrokken zijn. Er bestaat geen inspraak in de wijze waarop het onderzoek zou moeten worden gevoerd. In het gerechtelijk onderzoek bestaat de mogelijkheid voor de burgerlijke partij om tot aanvullende onderzoeksdaden te verzoeken overeenkomstig artikel 61*quinquies* Sv. Deze mogelijkheid bestaat niet in het opsporingsonderzoek. Partijen zijn altijd in de mogelijkheid om suggesties te doen aan het openbaar ministerie, maar de impact hiervan is veel minder groot aangezien de procureur vrij beslist over de opportuniteit hiervan. Dit onderscheid maakt een belangrijk verschil uit voor de slachtoffers. Voor hen kan de mogelijkheid die in het opsporingsonderzoek niet, maar in het gerechtelijk onderzoek wél gegeven wordt, een belangrijke motivatie uitmaken om zich burgerlijke partij te stellen.

Opnieuw bestaan er uitzonderingen op het beginsel van het niet-contradictoir karakter. Zo heeft de kleine Franchimont gezorgd voor een rechtsmiddel. Personen wiens goederen schade lijden ten gevolge van een opsporingshandeling kunnen via een strafrechtelijk kort geding bijvoorbeeld de opheffing van die handeling vragen.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Artikel 28*sexies* Sv.; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 397-407.

2. Het lot van het slachtoffer binnen het opsporingsonderzoek

Hiervoor werden reeds de opties voor slachtoffers besproken die mogelijk zijn in elke stand van het onderzoek, ongeacht of het nu gaat om een opsporingsonderzoek, dan wel om een gerechtelijk onderzoek. Als we kijken naar het opzet van de kleine Franchimont, zien we dat het de bedoeling was om extra mogelijkheden te voorzien voor slachtoffers. Voordien was het immers zo dat slachtoffers enkel de mogelijkheid hadden om zich burgerlijke partij te stellen, wouden zij bij het onderzoek betrokken worden en op de hoogte gehouden worden van de stand van zaken. Het ging dus om een alles-of-niets situatie, er was slechts één slachtofferstatuut waarvan hierboven reeds uitgelegd werd waarom dit niet altijd wenselijk is.¹⁵⁹ De wet van 12 maart 1998 probeerde hieraan tegemoet te komen door een bijkomend slachtofferstatuut in te voeren, die dus in elke stand van het onderzoek mogelijk is. Het gaat om het statuut van benadeelde persoon. Naast deze statuten kunnen slachtoffers uiteraard ook opteren om niets te ondernemen, waardoor zij eenvoudig slachtoffer of slachtoffer in de algemene zin blijven. Er kan dus niet gesproken worden van een 'statuut' van slachtoffer in de algemene zin. Het is een hoedanigheid die men verkrijgt doordat men benadeeld werd door een misdrijf. Bijgevolg kan geconcludeerd worden dat er in het algemeen drie mogelijkheden zijn voor slachtoffers:

- De hoedanigheid van slachtoffer in de algemene zin, ook eenvoudig slachtoffer genoemd (artikel 3*bis* V.T. Sv.);
- Het statuut van benadeelde persoon (artikel 5*bis* V.T. Sv.);
- Het statuut van burgerlijke partij (*cf. infra*: hoofdstuk 4, titel 2).

Het is van belang om te benadrukken dat de derde mogelijkheid, de burgerlijke partijstelling, niet mogelijk is binnen het opsporingsonderzoek. Dit is te verklaren doordat men partij wordt bij het strafproces wanneer men zich burgerlijke partij stelt.¹⁶⁰ Dit impliceert dat er reeds een strafvordering werd ingesteld, of dat de burgerlijke partij deze zelf op gang trekt. Het opsporingsonderzoek verloopt onder de verantwoordelijkheid van de procureur des Konings. Deze heeft een grote appreciatiebevoegdheid: er werd reeds gezien dat hij kan overgaan tot vervolging, maar dat hij bijvoorbeeld ook de zaak zonder gevolg kan klasseren. Er is tijdens het opsporingsonderzoek met andere woorden nog geen sprake van een strafvordering die op gang zal worden gebracht en het slachtoffer heeft in die fase van het onderzoek ook niet het recht om dat zelf te doen. Het slachtoffer binnen het opsporingsonderzoek kan dus ofwel kiezen om niets te ondernemen en eenvoudig slachtoffer te blijven, ofwel kan het kiezen om het statuut van benadeelde persoon aan te nemen.

¹⁵⁹ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2010, 37.

¹⁶⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 603-604.

3. Tussentijdse conclusie

In de fase van het opsporingsonderzoek zijn er twee mogelijkheden voor personen die benadeeld werden bij een misdrijf. In de eerste plaats kunnen zij ervoor kiezen om niets te ondernemen en zo simpelweg de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer of slachtoffer in de algemene zin te behouden. Hiervoor moeten zij niets doen. Er zijn een aantal basisrechten waarvan alle burgers genieten. Door eenvoudig slachtoffer te zijn, zal de strafvordering niet op gang getrokken worden, het zal geen invloed hebben op het verloop van een eventueel onderzoek en het slachtoffer verkrijgt geen harde procedurerechten.

Ten tweede bestaat de mogelijkheid voor slachtoffers binnen het opsporingsonderzoek om het statuut van benadeelde persoon aan te nemen. Dit statuut werd ingevoerd door de kleine Franchimont, een wet uit 1998 die de rechtspositie van slachtoffers poogde te verbeteren en dat ook effectief deed. Er werden omstandigheden aangehaald waarin het voor slachtoffers interessant kan zijn om in beperkte mate betrokken te worden bij het onderzoek zonder dat zij zich daarbij burgerlijke partij dienen te stellen. Dit laatste impliceert immers een verregaande betrokkenheid in het onderzoek en zal ook financiële risico's met zich meebrengen (*cf. infra*: hoofdstuk 4, titel 2.6). Het statuut van benadeelde persoon bevat deze kenmerken niet. De benadeelde persoon zal, in tegenstelling tot het eenvoudig slachtoffer, wel bepaalde procedurerechten verkrijgen door het aannemen van het statuut. Deze extra rechten werden ingelast om een 'tussenstap' te vormen tussen het alles-of-niets systeem dat er bestond vóór de kleine Franchimont. Net zoals het slachtoffer in de algemene zin is ook de benadeelde persoon niet in staat om de strafvordering op gang te brengen. Opnieuw geldt de opportuniteit van het openbaar ministerie.

HOOFDSTUK 4. Het gerechtelijk onderzoek

1. Algemeen

1.1. Draagwijdte

Het gerechtelijk onderzoek wordt door artikel 55 Sv. gedefinieerd als “[...] *het geheel van de handelingen die ertoe strekken de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen*”.

Het gerechtelijk onderzoek werd, in tegenstelling tot het opsporingsonderzoek, reeds lang erkend in het wetboek van strafvordering.¹⁶¹ Bij de bespreking van het opsporingsonderzoek bleek al dat dit type onderzoek pas later werd ingevoerd omdat het niet nodig bleek om voor elke zaak een gerechtelijk onderzoek op te starten. Ook vandaag wordt het gerechtelijk onderzoek enkel gebruikt wanneer het gaat om complexe zaken of wanneer er dwangmiddelen dienen te worden gebruikt. Waar het gerechtelijk onderzoek vroeger dus verplicht was, is het vandaag slechts facultatief.¹⁶²

1.2. Verantwoordelijkheid van de onderzoeksrechter

Waar het opsporingsonderzoek onder leiding van de procureur des Konings stond, staat het gerechtelijk onderzoek volgens artikel 55, lid 2 Sv. onder de leiding en de verantwoordelijkheid van de onderzoeksrechter.¹⁶³ Zijn taakomschrijving staat in algemene bewoordingen vastgelegd in het wetboek van strafvordering.¹⁶⁴ De precieze bevoegdheden werden niet uitgeschreven door de wetgever, maar de rechtspraak heeft zich hier over gebogen en zegt dat hij alle onderzoeksverrichtingen mag uitvoeren die nuttig zijn om de waarheid te ontdekken, zolang ze niet door de wet verboden zijn en ze verenigbaar zijn met de waardigheid van zijn ambt.¹⁶⁵ De wet bepaalt dan wel weer dat dit alles moet gebeuren met inachtneming van de regels van legaliteit en loyaliteit.¹⁶⁶

Waar het opsporingsonderzoek een start neemt met de kennisname door het openbaar ministerie van een misdrijf, neemt het gerechtelijk onderzoek een aanvang wanneer de onderzoeksrechter geadiëerd wordt. Een rechter kan immers niet *propriu motu* optreden. Omdat het gerechtelijk onderzoek in principe reactief gebeurt en er dus reeds sprake moet zijn van een in tijd en ruimte

¹⁶¹ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 49.

¹⁶² B. DE SMET, “De wankelende positie van de onderzoeksrechter. Bedenkingen bij de verzelfstandiging van de politie en de teloorgang van het gerechtelijk onderzoek”, *Panopticon* 1997, 141-161; B. DE SMET, “De onderzoeksrechter onder een spervuur van kritiek. Levert het gerechtelijk onderzoek enige meerwaarde op?” in C. FIJNAUT, D. VAN DAELE en F. VERBRUGGEN (eds.), *De uitdaging van de georganiseerde misdaad in België. Het antwoord van de overheid*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1998, 301-326; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 961.

¹⁶³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 962-969.

¹⁶⁴ Artikel 56, §1 Sv. T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 51-52.

¹⁶⁵ Cass. 2 mei 1960, *Arr.Cass.* 1960, 783-785.

¹⁶⁶ Artikel 56, §1, lid 2 Sv.

bepaalbaar misdrijf, zal de onderzoeksrechter de zaak dus pas kunnen onderzoeken wanneer deze bij hem aanhangig wordt gemaakt.

De onderzoeksrechter kan hiertoe op verschillende manieren gevat worden. Een eerste manier werd reeds gezien bij de mogelijkheden om het opsporingsonderzoek af te sluiten. Er bestaan dan immers de mogelijkheid dat de procureur des Konings beslist dat een gerechtelijk onderzoek aangewezen lijkt. Omdat de rol van de rechter passief is, zal zijn onderzoek beperkt zijn tot de feiten waarvoor hij geadieerd werd door het openbaar ministerie.¹⁶⁷ In de tweede plaats bestaat de mogelijkheid dat de onderzoeksrechter gevat wordt door een klacht met burgerlijke partijstelling.¹⁶⁸ De mini-instructie is de derde manier om een onderzoeksrechter te adieren. Meer bepaald doet de onderzoeksrechter in dat geval aan auto-saisine. Bij de mini-instructie is het belangrijk dat er niet gesproken kan worden van een gerechtelijk onderzoek. De procedure blijft immers in de fase van het opsporingsonderzoek.¹⁶⁹ De onderzoeksrechter heeft een facultatief evocatierecht, wat betekent dat hij, na de uitvoering van de gevorderde onderzoekshandeling, het gehele onderzoek zelf verder kan zetten.¹⁷⁰ Een laatste mogelijkheid bestaat uit auto-saisine door de onderzoeksrechter bij betrapting op heterdaad. In dat geval kan de onderzoeksrechter de strafvordering zelf op gang brengen en een gerechtelijk onderzoek starten.¹⁷¹

1.3. Kenmerken van het gerechtelijk onderzoek

Het gerechtelijk onderzoek vertoont net zoals het opsporingsonderzoek een inquisitoriaal karakter, hetgeen een aantal specifieke kenmerken impliceert. Deze kenmerken zijn de schriftelijke procedure, het geheime karakter¹⁷² en de niet-tegensprekelijke procedure.¹⁷³ Voor de bespreking wordt terugverwezen naar het opsporingsonderzoek.

In het gerechtelijk onderzoek bestaan er uitzonderingen mogelijk op deze principes. Zo is het automatisch recht op inzage en afschrift een uitzondering op het geheim karakter van het onderzoek. Daarnaast biedt artikel 61*quinquies* Sv. de mogelijkheid aan de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij om tot bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken. Het slachtoffer in de algemene zin en de benadeelde persoon kunnen ook op elk moment een informeel verzoek tot de onderzoeksrechter richten, maar deze is geenszins verplicht om daar ook maar enig gehoor aan te geven. Dat de burgerlijke partij dit wel kan, maakt een uitzondering uit op het principe van de niet-tegensprekelijke procedure.¹⁷⁴

¹⁶⁷ Cass. 26 maart 2013, *NC* 2013, nr. 5, 378-379; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 963-964; VLAAMSE CONFEDERATIE DER BALIE VAN GENT, *Straf recht? Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2000, 77-79; B. DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Kluwer, 2001, 49.

¹⁶⁸ Artikel 63 Sv.

¹⁶⁹ J. VAN GAEVER, "De autosaisine van de onderzoeksrechter in het minionderzoek", *T.Strafr.* 2008, nr. 5, 387.

¹⁷⁰ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 151-152.

¹⁷¹ Artikel 59 Sv.; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Larcier, 2014, 429-432.

¹⁷² Artikel 57, §1 Sv.; J.P. MASSON, "Le secret de l'instruction", *RDP* 1981, 393-399; N. BANNEUX, "Le caractère contradictoire de certains actes d'instruction: essai de synthèse", *JT* 2008, 65-70; EHRM 15 juli 2003, nr. 33400/96, Ernst/België; T. DESCHAPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 53.

¹⁷³ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspiegeling*, Mechelen, Kluwer, 2014, 248.

¹⁷⁴ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 414-420.

2. Extra mogelijkheid voor het slachtoffer: het statuut van burgerlijke partij

2.1. Inleiding en doel

Een persoon die benadeeld werd door een misdrijf heeft drie opties, waarvan de eerste twee reeds uitvoerig besproken werden. De eerste optie bestaat erin dat het slachtoffer beslist om een klacht in te dienen, waarmee het duidelijk maakt dat een strafrechtelijke vervolging van de dader gewenst is. Wanneer het slachtoffer het hierbij laat en zich beperkt tot het indienen van een klacht is hij dus slachtoffer in de algemene zin. Daarnaast kan hij of zij ook beslissen om een verklaring af te leggen om het statuut van benadeelde persoon te verkrijgen, hetgeen gepaard gaat met het verkrijgen van extra rechten. Binnen het gerechtelijk onderzoek bestaat er voor het slachtoffer nog een derde keuzemogelijkheid, namelijk het statuut van burgerlijke partij.¹⁷⁵

Een burgerlijke partijstelling heeft, in tegenstelling tot de eerste twee hoedanigheden, een specifiek doel. De enige beweegreden die het slachtoffer mag hebben is het bekomen van een schadevergoeding.¹⁷⁶ VERSTRAETEN definieert de burgerlijke partijstelling dan ook als “*de rechtshandeling waardoor een door een misdrijf benadeelde persoon voor de strafrechtsmachten een vordering instelt tot vergoeding van dit nadeel*”.¹⁷⁷ Deze definitie geeft het doel mooi weer, maar de term ‘benadeelde persoon’ wordt ongelukkig gebruikt. Laat het duidelijk zijn dat men niet verplicht is om het statuut van benadeelde persoon overeenkomstig artikel 5bis V.T. Sv. aan te nemen alvorens men zich burgerlijke partij kan stellen.¹⁷⁸ Hoewel dit uiteraard perfect mogelijk is, gaat het in de definitie over een persoon die benadeeld werd door een misdrijf en die dat nadeel wil compenseren met een vordering tot schadevergoeding.

Dit statuut onderscheidt zich door haar actief karakter, daar de burgerlijke partij een volwaardige partij wordt in het strafproces. Dit is bijzonder aangezien de klassieke partijen binnen het strafproces enerzijds de persoon is die het misdrijf pleegde en anderzijds het openbaar ministerie dat optreedt jegens de rechtsstatelijke gemeenschap. De publiekrechtelijke aard van het strafrecht zorgt ervoor dat er in principe enkel tussen deze partijen een rechtstreekse rechtsverhouding ontstaat bij het instellen van de strafprocedure.¹⁷⁹ Daarnaast is het opmerkelijk dat de burgerlijke partij specifieke rechten verwerft in de procedure. Toch moet de rol van de burgerlijke partij in het strafproces ook niet overschat worden. Haar enige doel mag immers het bekomen van een schadevergoeding zijn en in geen geval het uitoefenen van de strafvordering. Dit is een taak die toebehoort aan het OM.¹⁸⁰

¹⁷⁵ De burgerlijke partijstelling is niet mogelijk voor alle misdrijven. In principe zijn overtredingen uitgesloten. J. MATTHIJS, *Openbaar ministerie*, Deurne, Kluwer, 1992, 113-114; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 47.

¹⁷⁶ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 603-604; Cass. 15 februari 1978, *Arr.Cass.* 1978, 714.

¹⁷⁷ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 89.

¹⁷⁸ Het aannemen van het statuut van benadeelde persoon vormt immers geen voorwaarde voor het aannemen van het statuut van burgerlijke partij; artikel 147 Ger. W.; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 47-93.

¹⁷⁹ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 8-9.

¹⁸⁰ C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 603-604.

2.2. Procedure

2.2.1. Instellen van de burgerlijke vordering voor de strafrechter: keuzerecht

Nu geweten is dat het verkrijgen van een schadevergoeding de enige beweegreden mag zijn van het slachtoffer om zich burgerlijke partij te stellen, is het belangrijk om na te gaan waar deze burgerlijke vordering aanhangig gemaakt kan worden. Er werd al gezien dat het slachtoffer in principe geen deel uitmaakt van de partijen in een strafproces en dat de burgerlijke partijstelling daarop een uitzondering vormt. Dit doet de burgerlijke partij omdat ze de kans krijgt om haar burgerlijke vordering ook voor de strafrechter aanhangig te kunnen maken. Meer bepaald heeft de burgerlijke partij een keuze. Ofwel wordt de burgerlijke vordering aanhangig gemaakt voor de strafrechter, ofwel voor de burgerlijke rechter, ofwel voor beide rechters.¹⁸¹ Het spreekt voor zich dat men niet voor dezelfde schade tegelijkertijd naar beide rechters kan stappen.¹⁸² De benadeelde verkeert in de mogelijkheid om, wanneer hij de burgerlijke vordering bij de ene rechter instelde, afstand te doen van geding, zonder daarbij afstand te doen van zijn rechtsvordering, om zo alsnog de vordering aanhangig te maken voor de andere rechter.¹⁸³ Het adagium "*electa una via non datur recursus ad alteram*", waarbij de keuze van de benadeelde definitief is, behoort vandaag niet langer tot het Belgische positieve recht.¹⁸⁴

Wanneer men ervoor kiest om de vordering uiteindelijk aanhangig te maken voor de burgerlijke rechtsmachten, doet men dit op basis van artikel 1382-1383 Burgerlijk Wetboek¹⁸⁵ en moet er een onderscheid gemaakt worden naargelang het tijdstip waarop de aanhangigmaking gebeurt. Wanneer de burgerlijke vordering wordt ingesteld bij de burgerlijke rechter alvorens er een uitspraak gebeurt op strafrechtelijk vlak, dan geldt er geen gezag van gewijsde van de burgerlijke rechter ten opzichte van de strafrechter. Er dient wel opgemerkt te worden dat, indien er eenheid van voorwerp wordt vastgesteld, er niet nog eens een veroordeling kan gebeuren door de strafrechter op burgerrechtelijk vlak.¹⁸⁶ Wanneer de burgerlijke vordering daarentegen aanhangig wordt gemaakt bij de burgerlijke rechter tijdens of nadat de strafrechter werd gevat, dan geldt het principe '*le criminel tient le civil en état*', vervat in artikel 4 V.T. Sv., wat betekent dat de uitspraak over de burgerlijke vordering geschorst wordt, totdat de strafrechter definitief beslist heeft over de strafvordering.¹⁸⁷

Voor de benadeelde wordt het echter voordeliger geacht om de burgerlijke vordering in te stellen bij de strafrechtsmachten. In de eerste plaats is deze procedure sneller, aangezien de strafrechter het dossier kent en reeds bezig is met de zaak. Daarnaast zijn er voor de burgerlijke partij geen onmiddellijke kosten.¹⁸⁸ Ten derde kan het slachtoffer steunen op de bewijsmiddelen die door het OM en de onderzoeksrechter verzameld werden. Vervolgens is het voor de benadeelde voordelig om zijn schade aan te tonen aan de strafrechter, om zo ook bij te dragen tot de overtuiging om de dader

¹⁸¹ Artikel 4 V.T. Sv.; R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1156-1161.

¹⁸² Cass. 16 januari 1979, *Arr.Cass.* 1978-79, 559-560; Cass. 13 juni 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 1222-1223.

¹⁸³ Cass. 24 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 975-981.

¹⁸⁴ Cass. 27 mei 1943, *Arr.Cass.* 1943, 128; Cass. 10 oktober 2003, *Arr.Cass.* 2003, 1841-1842.

¹⁸⁵ Artikel 870 Ger. W. bepaalt immers dat iedere partij het bewijs dient te leveren van de feiten die zij aanhaalt.

¹⁸⁶ Artikel 4 V.T. Sv.

¹⁸⁷ L. DELBROUCK, "*le criminel tient le civil en état*", *Limb.Rechtsl.* 2012, afl. 1, 3-13.

¹⁸⁸ Dit zal later genuanceerd worden, aangezien er in bepaalde gevallen een consignatie betaald dient te worden door de burgerlijke partij. Cf. *infra*: hoofdstuk 4, titel 2.6.

op strafrechtelijk gebied veroordeeld te zien. Dit behoort niet tot het wezen van de burgerlijke vordering, die immers enkel en alleen strekt tot het herstel van de schade, maar in de praktijk beoogt de benadeelde vaak ook de bestraffing van de dader.¹⁸⁹

Gezien het onderwerp zal er binnen deze scriptie van uit gegaan worden dat vordering aanhangig gemaakt zal worden voor de strafrechter. Om dat te kunnen doen is het dus vereist dat men het statuut van burgerlijke partij aanneemt. Dit kan op twee manieren gebeuren, afhankelijk van het feit of de strafvordering reeds werd ingesteld door het OM. Indien dat inderdaad zo is en er reeds een gerechtelijk onderzoek loopt, kan de burgerlijke partij ingevolge artikel 67 Sv. mee op de kar springen en zich als het ware 'voegen' bij deze reeds ingestelde strafvordering. Wanneer de strafvordering nog niet werd ingesteld en het gerechtelijk onderzoek dus nog niet op gang gebracht werd, kan de benadeelde in bepaalde gevallen toch een burgerlijke vordering instellen. Dit zal tot gevolg hebben dat ook de strafvordering en dus het gerechtelijk onderzoek mee op gang getrokken worden. Deze mogelijkheid wordt 'actie' genoemd en kan, afhankelijk van de aard van het misdrijf, op twee manieren gebeuren, namelijk voor de onderzoeksrechter, dan wel voor het vonnisgerecht.

2.2.2. De strafvordering werd reeds ingesteld: voeging

De mogelijkheid bestaat dat de strafvordering reeds werd ingesteld. Dit is denkbaar wanneer het slachtoffer in eerste instantie heeft beslist om een klacht in te dienen. De zaak verhuist naar het openbaar ministerie dat een opsporingsonderzoek zal uitvoeren. De procureur des Konings maakt gebruik van zijn appreciatiebevoegdheid en kan beslissen dat het wenselijk is om te vervolgen. Vervolgens kan hij rechtstreeks dagvaarden¹⁹⁰ of een gerechtelijk onderzoek vorderen¹⁹¹. De zaak komt dan terecht bij de onderzoeksrechter en de strafvordering wordt op gang getrokken. Er is sprake van een in tijd en ruimte bepaalbaar misdrijf. Het slachtoffer dat een schadevergoeding wenst te bekomen kan zich in dat geval voegen bij de ingestelde strafvordering en dit overeenkomstig artikel 47 Sv. Deze optie staat open in elke stand van het geding, tot aan de sluiting der debatten. Dit houdt in dat men zich burgerlijke partij kan stellen in volgende gevallen¹⁹²:

- Voor de onderzoeksrechter wanneer de zaak zich nog in de fase van het onderzoek bevindt¹⁹³;
- Voor de onderzoeksgerechten, zijnde de Raadkamer en de Kamer van Inbeschuldigingstelling;
- Of voor de vonnisgerecht dat zetelt in eerste aanleg, maar niet voor het Hof van Assisen.¹⁹⁴

¹⁸⁹ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 133; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 876-877.

¹⁹⁰ Artikels 145 en 182 Sv.

¹⁹¹ Artikel 47 Sv.

¹⁹² Artikel 67 Sv.

¹⁹³ Artikel 63 Sv.; R. VERSTRAETEN, "De burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter", in PUBLICATIES VAN HET INSTITUUT VOOR STRAFRECHT, *Strafprocesrecht voor Rechtspractici*, Leuven, Acco, 1986, 191-226; R. VERSTRAETEN, "Betreffende de burgerlijke partijstelling", *RW* 1984-85, 1459.

¹⁹⁴ F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2014, 65-68; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 169-182.

2.2.3. De strafvordering werd nog niet ingesteld: actie

Het kan ook best zijn dat de strafvordering, en bijgevolg het gerechtelijk onderzoek, nog niet op gang werd gebracht. Gedacht kan worden aan de situatie waarin de procureur des Konings beslist op de zaak te seponeren. In dergelijk geval kan de burgerlijke partij actie ondernemen om deze alsnog op gang te brengen. Op die manier worden de burgerlijke vordering en de strafvordering tegelijkertijd ingesteld. Dit kan opnieuw op twee manieren gebeuren.

Een eerste mogelijkheid is de burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter. Deze optie is verplicht voor misdaden, facultatief voor wanbedrijven en uitgesloten voor overtredingen.¹⁹⁵ De burgerlijke partijstelling vindt plaats wanneer het slachtoffer via een ondubbelzinnige wilsverklaring duidelijk maakt dat zij zich burgerlijke partij wil stellen, zonder verdere vormvereisten. Dit betekent dat de burgerlijke partijstelling zowel schriftelijk als mondeling kan verlopen. De onderzoeksrechter zal dan een proces-verbaal opmaken. Deze vorm van actie wordt 'rechtstreekse actie' genoemd.¹⁹⁶

Daarnaast kan men overgaan tot een rechtstreekse dagvaarding bij het vonnisgerecht.¹⁹⁷ Deze optie staat open voor relatief eenvoudige zaken, of voor benadeelden die de zaak behandeld willen zien door het vonnisgerecht. Door deze rechtstreekse dagvaarding, zal de vermeende dader gedagvaard worden voor de politierechtbank, dan wel voor de correctionele rechtbank, aangezien deze optie enkel openstaat voor overtredingen en wanbedrijven en uitgesloten is voor misdaden.¹⁹⁸ Op deze mogelijkheid zal binnen deze scriptie niet verder worden ingegaan, aangezien het onderwerp beperkt is tot de onderzoeksfase.

Door gebruik te maken van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie, zal het slachtoffer de verregaande bevoegdheid krijgen om de strafvordering in werking te stellen en hij zal alzo partij worden bij het strafproces.

Op deze manieren heeft het slachtoffer bijgevolg de bevoegdheid om het strafproces zelf op gang te brengen. Dit is een zeer verregaand recht dat toegekend wordt door het Belgische strafprocesrecht. De burgerlijke partij wordt als het ware de 'waakhond' die erop kan toezien dat de dader van een misdrijf effectief vervolgd zal worden.

2.2.4. Verklaring van burgerlijke partij

De artikelen 63 tot en met 70 van het wetboek van strafvordering regelen de procedure volgens dewelke een slachtoffer het statuut van burgerlijke partij kan aannemen. In de onderzoeksfase kan het slachtoffer een klacht met burgerlijke partijstelling indienen voor de onderzoeksrechter.¹⁹⁹ In die klacht kan men uitdrukkelijk verklaren dat men het statuut van burgerlijke partij wenst aan te nemen. Dit kan ook nog bij latere akte, zolang het uitdrukkelijk verklaard wordt of wanneer bij een

¹⁹⁵ Artikel 63 Sv.

¹⁹⁶ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 42.

¹⁹⁷ Artikel 182 en artikel 145 Sv.

¹⁹⁸ F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2014, 65-68.

¹⁹⁹ Artikel 63 Sv.

van de akten een conclusie tot schadevergoeding genomen wordt.²⁰⁰ De burgerlijke partijstelling wordt dus geenszins vermoed, maar moet duidelijk en ondubbelzinnig bekend gemaakt worden.²⁰¹

2.3. Personen die zich burgerlijke partij kunnen stellen

Alvorens na te gaan welke rechten het statuut van burgerlijke partij met zich meebrengt, moet gekeken worden wie aanspraak kan maken op deze rechten en wie zich met andere woorden burgerlijke partij kan stellen.

2.3.1. Benadeelde

Uiteraard kan het rechtstreekse slachtoffer van een misdrijf een rechtsvordering instellen tot herstel van schade. Dit volgt uit artikel 3 V.T. Sv. In dit geval zal de schadevergoeding gevraagd worden voor de schade die het slachtoffer zelf persoonlijk en effectief geleden heeft.²⁰² Wanneer er meerdere rechtstreekse slachtoffers zijn, zullen zij allen in eigen naam de schadevergoeding moeten vragen. *Class actions*, een systeem waarbij een groep slachtoffers samen een vordering instelt door gebruik te maken van een vertegenwoordiger die voor hen allen zal optreden, zijn in het Belgische strafrecht immers niet mogelijk.²⁰³

2.3.2. Erfgenamen

Onder de erfgenamen van het rechtstreeks slachtoffer kunnen twee vorderingen onderscheiden worden. In de eerste plaats kunnen zij een schadevergoeding vorderen voor de schade die zij indirect geleden hebben, schade door weerkaatsing genoemd. Het kan bijvoorbeeld gaan om morele schade die ontstaat door het overlijden van het rechtstreeks slachtoffer. Daarnaast kunnen zij echter ook de rechtstreekse vordering tot schadevergoeding indienen wanneer het slachtoffer bijvoorbeeld om het leven kwam door het misdrijf of overleed na het misdrijf maar voor het strafproces. De erfgenamen hebben recht op deze vordering omdat het bedrag van de schadevergoeding toekomt aan de nalatenschap van de *de cuius*. Beide vorderingen kunnen gecumuleerd worden.²⁰⁴

2.3.3. Niet-ontvoogde minderjarige

Onder de algemene voorwaarden om zich burgerlijke partij te stellen werd reeds gezien dat men rechtsbekwaam en handelingsbekwaam moet zijn teneinde een geldige burgerlijke vordering te kunnen indienen. Een niet-ontvoogde minderjarige mag wel rechtsbekwaam zijn, maar is niet handelingsbekwaam. Om in rechte op te treden dient de minderjarige te worden bijgestaan door een vertegenwoordiger.²⁰⁵

²⁰⁰ Artikel 66 Sv.

²⁰¹ R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Brussel, Larcier, 2009, 21.

²⁰² I. CLAEYS, "De verjaring van de burgerlijke rechtsvordering na de burgerlijke verjaringswet" in F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN (eds.), *De verjaring van de strafvordering voor rechtspractici*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 163.

²⁰³ B. DE SMET, *Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter*, Brussel, Larcier, 2004, 33-34.

²⁰⁴ R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 7-8; I. AERTSEN, *Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 155.

²⁰⁵ M. CASTERMANS, *Gerechtigd privaatrecht: algemene beginselen, bevoegdheid en burgerlijke rechtspleging*, Gent, Academia Press, 2004, 28.

2.3.4. Gesubrogeerden

De strafvordering kan worden uitgeoefend door de personen die in de rechten van het rechtstreeks slachtoffer gesubrogeerd werden. Subrogatie kan ontstaan via een wettelijke of contractuele basis. Ook deze personen kunnen zich dus burgerlijke partij stellen. De burgerlijke vordering die deze persoon instelt, wordt geacht een vordering te zijn van de rechtstreeks benadeelde persoon zelf.²⁰⁶

2.3.5. Rechtspersonen

De mogelijkheid om zich burgerlijke partij te stellen staat eveneens open voor rechtspersonen. Ook zij kunnen een vergoeding bekomen voor geleden schade. Hierbij zal het doorgaans gaan om een inbreuk op de eer, de goede naam of de werking van de desbetreffende rechtspersoon.²⁰⁷ Voor de ontvankelijkheid geldt dat het vereist is dat het aannemelijk is dat er schade geleden werd.²⁰⁸ Vereist is dat de schade geleden werd na het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid, aangezien de rechtspersoon anders geacht wordt niet te bestaan.²⁰⁹

Om in rechte op te treden is het vereist dat men beschikt over een eigen belang in de zin van artikel 17 Ger. W.²¹⁰ Voor slachtoffers-natuurlijke personen zorgt deze vereiste voor weinig hinder, aangezien ieder rechtssubject kan optreden voor zijn eigen belang. De wetgever wilde met de invoering van deze bepaling voorkomen dat rechtssubjecten zouden optreden in het algemeen belang ('*actio popularis*'). Dit recht komt echter enkel toe aan het OM.

Wanneer het daarentegen gaat om rechtspersonen, ligt deze kwestie moeilijker. Volgens het Hof van Cassatie omvat het eigen belang van rechtspersonen "*alles wat het bestaan, de patrimoniale rechten en extrapatrimoniale rechten van de rechtspersoon omvat; het ziet in het bijzonder op het vermogen, de eer en de reputatie van de rechtspersoon*".²¹¹ Wanneer verenigingen die collectieve belangen behartigen zich burgerlijke partij zouden kunnen stellen, zou dit inhouden dat zij een vorderingsrecht zouden verkrijgen. De vraag is nog maar of dit wenselijk zou zijn. In ieder geval is het zo dat het volgens de rechtspraak niet volstaat dat rechtspersonen verwijzen naar het maatschappelijk doel in hun statuten, dit vanuit de vrees voor een *actio popularis*.²¹²

Het is gevestigde rechtspraak van het Hof van Cassatie dat een aantasting van een collectief belang dat neergelegd werd in het statutair doel van een vereniging zonder winstoogmerk met rechtspersoonlijkheid, geen eigen belang is in de zin van artikel 17 Ger. W. Dit geldt tenminste wanneer de vordering enkel op basis van dit collectief belang wordt ingesteld. Zo werden in het

²⁰⁶ Artikel 1249-1251 BW; R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 9.

²⁰⁷ Cass. 7 mei 1996, *Arr. Cass.* 1996-97, nr. 152, 407; Luik (K.I.) 7 juni 1990, *JLMB* 1992, 47; S. VAN DYCK, "De rechtspersoon als burgerlijke partij in de strafprocedure", *TRV* 2001, 69.

²⁰⁸ Cass. 21 december 1993, *RW* 1994-95, 774-781, noot R. VERSTRAETEN.

²⁰⁹ Cass. 20 maart 1939, *Pas.* 1939, I, 159.

²¹⁰ Wet 10 oktober 1967 Gerechtelijk wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

²¹¹ Cass. 19 september 1996, *RCJB* 1997, 105, noot O. DE SCHUTTER; Brussel 9 maart 2000, *RPS* 2000, 182.

²¹² P. VAN OMMESLAGHE, "Les activités 'liberticides' et le droit privé" in H. DUMONT, *Pas de liberté pour les ennemis de la liberté? Groupements liberticides et droit*, Bruylant, Brussel, 2000, 375; H. BOULARBAH, "La double dimension de la qualité, condition de l'action et conditions de la demande en justice", *RGDC* 1997, 71; B. VUYST, "Les possibilités d'actions de classe en droit belge", *RGAR* 1997, nr. 12707, 2.

verleden reeds de VZW Liga der Mensenrechten²¹³ en de Orde van advocaten²¹⁴ geacht niet het vereiste belang te bezitten om in rechte op te treden.

Aangezien de burgerlijke partij de strafvordering zelf op gang kan brengen, is het belangrijk om na te gaan of het wel wenselijk is dat verenigingen een vorderingsrecht verkrijgen. De voor- en nadelen dienen hiertoe tegen mekaar afgewogen te worden. Een voordeel van een vorderingsrecht is dat slachtoffers vaak niet bereid zijn om aangifte te doen over persoonlijke zaken, zoals verkrachting of kindermishandeling, of om erover te getuigen. Daarnaast is ook het OM niet altijd bereid om een vervolging in te stellen. Wanneer verenigingen in rechte kunnen optreden, kan dit correctief werken ten aanzien van het stilzitten van de overheid zodat er alsnog een vordering zal worden ingesteld.

Uiteraard zijn aan het vorderingsrecht voor verenigingen ook verschillende nadelen verbonden. Zo ontstaat in de eerste plaats een vrees voor verdoken *actio popularis*-vorderingen. Daarnaast kan verdedigd worden dat justitie de enige maatschappelijk instantie is die instaat voor het verdedigen van het algemeen belang. Verenigingen verdedigen daarentegen private belangen, die eveneens een ruime draagwijdte kunnen hebben, maar die niet noodzakelijk samenvallen met het algemeen belang. Op die manier bestaat het risico dat justitie geprivatiseerd zou worden. Daarnaast is het best mogelijk dat verschillende verenigingen opkomen voor tegenstrijdige belangen. In dat geval is het niet duidelijk welke vereniging voorrang moet krijgen en welke belangen uiteindelijk gevrijwaard zouden worden. Zij Verenigingen focussen ook vaak op één misdrijf, wat opnieuw in strijd is met het algemeen belang. De overheid moet alle misdrijven beoordelen en daarvan een selectie maken die het algemeen belang ten goede komt. Als laatste dient toegegeven te worden dat het onmogelijk is om elke inbreuk op de strafwet voor de strafrechter te brengen. Er is één instantie nodig die de misdrijven selecteert die boven de anderen terecht moeten worden. Wanneer verenigingen een vorderingsrecht krijgen, kan het OM geen onderscheid maken tussen verenigingen omdat die vereniging volgens haar meer of minder belangrijke rechten verdedigt. Uiteindelijk bestaat er geen gradatie in de meeste rechten.

Uit deze vergelijking van *pro's* en *contra's* lijkt het toekennen van een vorderingsrecht aan verenigingen geen goed idee, aangezien het voor veel problemen en onduidelijkheden zou zorgen, om nog maar te zwijgen over de verhoogde werklust binnen justitie. Toch heeft de wetgever een correctie toegepast op de strikte interpretatie van het Hof van Cassatie, door aan bepaalde rechtspersonen een vorderingsrecht toe te kennen. Deze rechtspersonen zijn in de mogelijkheid om, wanneer het collectief belang dat zij in haar statuten voorschreef geschonden wordt, een vordering in te stellen. Dit werd ingevoerd om de inspraak van burgers te vergroten in zaken die hen maatschappelijk gezien nauw aan het hart liggen. Het vorderingsrecht werd bijvoorbeeld toegekend aan:

- VZW's die opkomen voor de bescherming van het leefmilieu;²¹⁵
- Verenigingen met rechtspersoonlijkheid die opkomen voor de verdediging van consumentenbelangen;

²¹³ Cass. 19 september 1996, *RCJ* 1997, 1005, noot O. DE SCHUTTER.

²¹⁴ Cass. 4 april 2005, *JLMB* 2005, 729.

²¹⁵ F. TULKENS, "La loi du 2 janvier 1993 créant un droit d'action en matière d'environnement. Un premier commentaire", *Journ.Procès* 1993, 10 en 19.

- Verenigingen met rechtspersoonlijkheid en een stichting van openbaar nut die de verdediging van mensenrechten of de bestrijding van discriminatie als statutair doel hebben;²¹⁶
- Representatieve vakorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid;
- Beroepsverenigingen;
- Ziekenfondsen en landsbonden.

Het Grondwettelijk Hof heeft een aantal voorwaarden vooropgesteld opdat de vordering van een rechtspersoon, die zich beroept op het collectief belang dat hij via zijn statuten behartigt, ontvankelijk zal zijn. De aangevochten norm moet de rechtspersoon rechtstreeks en op een ongunstige wijze raken.²¹⁷ Het statutair doel moet van bijzondere aard zijn en mag het bijgevolg niet samenvallen met het algemeen belang. Daarnaast moet het statutair doel in werkelijkheid nagestreefd worden, hetgeen moet blijken uit de bedrijvigheid van de rechtspersoon.²¹⁸ Ten derde moet de rechtspersoon zowel in het verleden als in de toekomst, van een duurzame activiteit doen blijken. Als laatste mag het collectief belang van de vereniging niet beperkt zijn tot de individuele belangen van haar leden.²¹⁹ De Raad van State heeft zich aangesloten bij deze voorwaarden.²²⁰

2.4. Voorwaarden

2.4.1. Algemene voorwaarden

Omdat de burgerlijke partij de rechtsvordering instelt, is het in de eerste plaats belangrijk om te voldoen aan de voorwaarden om een rechtsvordering in te stellen. Dit impliceert dat men voldoet aan de vereisten van hoedanigheid en belang, overeenkomstig artikel 17 Ger. W. en dat men bovendien bekwaam is.

2.4.1.1. Hoedanigheid

De eiser die een rechtsvordering wenst in te dienen, moet in de eerste plaats beschikken over de vereiste hoedanigheid.²²¹ Het hebben van de juiste hoedanigheid betekent dat er een band is tussen de procespartij en het subjectieve recht waarvoor zij in rechte optreedt.²²² Het doel van de burgerlijke partijstelling is om herstel van schade te verkrijgen. De rechtsvordering tot het verkrijgen van die schadevergoeding is het subjectieve recht waarvoor de burgerlijke partij als procespartij optreedt. Het rechtstreeks slachtoffer valt zonder discussie binnen deze omschrijving. Omdat het gaat om een

²¹⁶ Artikel 5 wet 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden, *BS* 8 augustus 1981.

²¹⁷ Arbitragehof 13 juni 1991, *JT* 1991, 835, noot R. ERGEC; F. DELPEREE, A. RASSON-ROLAND en B. RENAULD, "La jurisprudence de la Cour d'Arbitrage en 1999", *Rev.dr.const.* 2000, 239.

²¹⁸ Arbitragehof 12 maart 1992, *JT* 1992, 387.

²¹⁹ D. VAN GERVEN, *Rechtspersonen*, Mechelen, Kluwer, 2007, 104-108; C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 604-606.

²²⁰ RvS 8 juni 2006, *TMR* 2006, 690.

²²¹ Artikel 17 Ger. W.

²²² E. DIRIX, B. TILLEMANS en P. VAN ORSHOVEN (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 191; M. CASTERMANS, *Gerechtelijk privaatrecht: algemene beginselen, bevoegdheid en burgerlijke rechtspleging*, Gent, Academia Press, 2004, 27; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 43; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21.

recht op vergoeding, een patrimoniaal recht, betekent dit dat het recht overdraagbaar is.²²³ Daardoor kunnen erfgenamen, derden-gesubrogeerden en cessionarissen de burgerlijke vordering van het rechtstreeks slachtoffer uitoefenen.²²⁴

2.4.1.2. Belang

Artikel 17 Ger. W. vereist naast hoedanigheid ook belang bij het instellen van de rechtsvordering. Het belang is ieder materieel of moreel voordeel, dat door de persoon die de vordering instelt mag worden verwacht en waardoor zijn huidige rechtstoestand gewijzigd of verbeterd zou kunnen worden.²²⁵ De burgerlijke partij heeft niet langer belang wanneer er reeds een uitvoerbare titel verkregen werd. Dit zou immers leiden tot een nieuw voordeel.²²⁶

Aan het belang worden twee vereisten gekoppeld. In de eerste plaats dient het belang persoonlijk te zijn. Een *actio popularis* is met andere woorden uitgesloten. Daarnaast is het essentieel dat de burgerlijke partijstelling gekoppeld wordt aan een vordering tot schadevergoeding.²²⁷ Het belang van de burgerlijke partij mag niet louter bestaan in het willen zien van een bestraffing.²²⁸

In het verleden rees er discussie over een derde vereiste, namelijk of het belang rechtmatig diende te zijn. Het Hof van Cassatie heeft zich hierover meermaals uitgesproken. Aanvankelijk beschikte men enkel over het vereiste belang wanneer dit belang eveneens rechtmatig was.²²⁹ Vandaag dient het belang nog steeds rechtmatig te zijn, maar de rechtspraak heeft het begrip verfijnd.²³⁰ Thans is het belang enkel onrechtmatig wanneer men louter het behoud van een toestand nastreeft die in strijd is met de openbare orde.²³¹

²²³ R. VERSTRAETEN, "Actuele knelpunten en ontwikkelingen omtrent de burgerlijke vordering uit een misdrijf" in P. TRAEST en A. DE NAUW (eds.), *Strafrecht: wie is er bang van strafrecht? Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1997-98*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 343.

²²⁴ Cass. 28 januari 2009, P.08.1364.F, www.cass.be; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 43; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 22.

²²⁵ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 195; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 44; R. DE CORTE, "Hoe autonoom is het procesrecht? Studie van enkele raakvlakken tussen materieel en gerechtelijk recht", *TPR* 1980, 22; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 22-23.

²²⁶ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 44; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 23.

²²⁷ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 44-45.

²²⁸ Cass. 27 maart 2001, *Arr.Cass.* 2001, nr. 165, 491-496.

²²⁹ Cass. 19 december 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 466-469; J. VANDAMME, "La conclubine doit-elle être admise à agir en réparation contre l'auteur de la mort de celui avec qui elle vivait", *rev.crit.lég.jur.* 1934, 158-172; H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 1964, 947-953.

²³⁰ Cass. 3 oktober 1997, *RW* 1998-99, afl. 37, 1350; Cass. 2 april 1998, *RW* 1998-99, afl. 15, 503; Cass. 11 februari 2003, AR P.02.0608.N., www.cass.be.

²³¹ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 45-47; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 23; R. VERSTRAETEN, "Een beweerd rechtmatig belang als ontvankelijkheidsvoorwaarde van de burgerlijke partijstelling", *T.Strafr.* 2005, 437.

2.4.2. Bijzondere voorwaarden

2.4.2.1. Misdaad of wanbedrijf

De mogelijkheid tot burgerlijke partijstelling in de onderzoeksfase staat niet open voor alle soorten misdrijven. Het is vereist dat er een bepaalde graad van ernst voorhanden is. Daarom zijn overtredingen in beginsel uitgesloten²³² en kan men zich enkel burgerlijke partij stellen voor de onderzoeksrechter wanneer het gaat om een wanbedrijf of een misdaad.²³³ Dat een burgerlijke partijstelling voor overtredingen niet mogelijk is lijkt maar goed ook, omdat werd gezien dat de burgerlijke partij elke opportuniteitsbeslissing naast zich neer kan leggen en zo zelf kan beslissen of de procedure geopend zal worden. Dit zou uiteraard niet houdbaar zijn wanneer dit mogelijk zou zijn voor iedere relatief kleine zaak.

2.4.2.2. Ontvankelijkheid van de strafvordering

De strafrechter kan enkel uitspraak doen over de burgerlijke vordering wanneer bij hem een ontvankelijke strafvordering aanhangig werd gemaakt. De strafrechter is immers geen burgerlijke rechter en kan dan ook alleen uitspraak doen over de burgerlijke vordering wanneer deze een accessorium is van een ontvankelijke strafvordering.²³⁴ De strafvordering fungeert als drager van de burgerlijke vordering. In de onderzoeksfase is het accessoriumkarakter absoluut.²³⁵ Dit betekent dat de burgerlijke vordering enkel ontvankelijk is wanneer de strafvordering dat ook is.²³⁶

2.4.2.3. Beweren benadeeld te zijn

Artikel 63 Sv. bepaalt dat hij die *beweert* door een misdaad of een wanbedrijf benadeeld te zijn, zich burgerlijke partij kan stellen voor de onderzoeksrechter. Het begrip 'beweren' is een zeer vage notie. Een te enge interpretatie zorgt ervoor dat het recht voor het slachtoffer om de strafvordering op

²³² Overtredingen zijn 'in beginsel' uitgesloten, aangezien een burgerlijke partijstelling in de onderzoeksfase wel mogelijk is wanneer er samenhang wordt vastgesteld tussen een overtreding en een wanbedrijf of een misdaad. R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 47.

²³³ Artikel 63 Sv. vermeldt enkel "Hij die beweert *door een misdaad of een wanbedrijf* te zijn benadeeld [...]; J. MATTHIJS, *Openbaar ministerie*, Deurne, Kluwer, 1992, 113-114; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 47.

²³⁴ Cass. 27 mei 2010, C.09.0103.N, www.cass.be; Cass. 28 september 2010, P.09.1598.N, www.cass.be.

²³⁵ Cass. 28 september 2010, P.09.1598.N, www.cass.be.

²³⁶ Wanneer de procedure zich daarentegen in de vonnisfase bevindt, is het accessoriumkarakter niet langer absoluut. Wanneer er sprake is van verval van de strafvordering, is het immers nog steeds mogelijk dat de burgerlijke vordering blijft verder bestaan en dat de strafrechter hierover uitspraak zal doen. Dit is enkel het geval wanneer de burgerlijke vordering werd ingesteld voor het verval van de strafvordering. Wanneer de strafvordering reeds vervallen is, zal er ook geen uitspraak meer gedaan kunnen worden over de burgerlijke vordering. Dit komt doordat de burgerlijke vordering niet werd ingesteld samen met of na het instellen van een ontvankelijke strafvordering. Er werd reeds gezegd dat het accessoriumkarakter van de burgerlijke vordering t.a.v. de strafvordering wel absoluut is in de onderzoeksfase. Wanneer de strafvordering komt te vervallen, zal de burgerlijke vordering wel ook doen en kan er geen uitspraak meer over gedaan worden door de strafrechter, zelfs niet wanneer de strafvordering vervalt na het instellen van de burgerlijke vordering; Cass. 28 september 2010, AR P.09.1598.N; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 65-67; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 197; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 24-25.

gang te brengen wanneer het OM dit niet doet, ondermijnd wordt. Een te ruime interpretatie zet de deur voor misbruiken dan weer open.²³⁷

Lange tijd bestonden er in de rechtsleer verschillende strekkingen die een eigen visie gaven op de invulling van het begrip.²³⁸ Het Hof van Cassatie heeft aan deze onduidelijkheid een einde gemaakt door een omschrijving te geven: “*Hij die beweert door een misdrijf of wanbedrijf benadeeld te zijn, kan zich burgerlijke partij stellen zowel voor de onderzoeksrechter als voor het onderzoeksgerecht, zonder dat hij in die stand van de rechtspleging het bewijs hoeft te leveren van de schade, van haar omvang en van het oorzakelijk verband ervan met het aan de verdachte ten laste gelegde misdrijf. De beweerde benadeelde moet evenwel, wil zijn burgerlijke partijstelling ontvankelijk zijn, zijn bewering omtrent de schade die hij door het misdrijf zou hebben geleden, aannemelijk maken*”.²³⁹ Hiermee concludeert het Hof dat het louter beweren van het hebben van schade niet volstaat, maar dat er in hoofde van de burgerlijke partij ook geen bewijslast bestaat, hetgeen verder gaat dan aannemelijk maken. Het is bijgevolg aan de burgerlijke partij om plausibel te maken dat hij of zij persoonlijke schade heeft geleden en dat deze schade ontstond door het misdrijf.²⁴⁰

Opdat de rechter uitspraak kan doen over het al dan niet vervuld zijn van deze voorwaarde, bestaat er een vijfvoudig controlemechanisme. Op elk van deze vijf punten dient de kandidaat-burgerlijke partij aldus aannemelijk te maken dat ze voldaan zijn.²⁴¹

(i) Reële schade. In de eerste plaats dient de kandidaat-burgerlijke partij aannemelijk te maken dat er sprake is van reële schade. Dit betekent dat de schade niet louter eventueel of louter hypothetisch mag zijn. De schade moet met andere woorden bestaan op het moment dat men zich burgerlijke partij stelt.²⁴² Ze kan zowel materieel als moreel van aard zijn.²⁴³

(ii) Persoonlijke schade. De tweede vereiste is dat de schade persoonlijk en rechtstreeks wordt geleden door de kandidaat-burgerlijke partij.²⁴⁴ Er kan dus niet opgetreden worden in het belang van derden, zodat een *actio popularis* eveneens uitgesloten is.²⁴⁵ Ook rechtspersonen zijn in staat om persoonlijke schade te lijden.²⁴⁶

²³⁷ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 74; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 197; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 25.

²³⁸ Zie R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 74-78.

²³⁹ Cass. 3 april 2007, NC 2009, 375, noot S. DE DECKER.

²⁴⁰ C. VERSCHUEREN, “Benadeling als voorwaarde voor de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling” (noot onder Cass. 2 mei 1995), RW 1996-97, afl. 4, 122.

²⁴¹ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 199-212.

²⁴² R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 78; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 199-212; R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 5; I. AERTSEN, S. CHRISTIAENSEN, L. HOUGARDY en D. MARTIN, *Vademecum politionele slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, 84-85.

²⁴³ S. VAN DYCK, “De rechtspersoon als burgerlijke partij in de strafprocedure”, TRV 2001, 13; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 78-79; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 26-27.

²⁴⁴ Cass. 25 mei 2014, T.Strafr. 2005, 439.

²⁴⁵ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 79.

²⁴⁶ Voor een bespreking van de regeling inzake het persoonlijk belang van rechtspersonen, zie R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*,

(iii) Schade veroorzaakt door het vervolgd misdrijf. Ten derde is het vereist dat de beweerdte schade veroorzaakt werd door het misdrijf dat het voorwerp is van het onderzoek dat gevoerd wordt. De strafrechter dient dus na te gaan of er een causaal verband bestaat tussen de beweerdte schade en het misdrijf waarop de burgerlijke partijstelling steunt.²⁴⁷

(iv) Strafrechter is bevoegd. Een vierde vereiste bepaalt dat de strafrechter bevoegd is om een schadevergoeding toe te kennen. Indien dit niet het geval is, verliest de burgerlijke partijstelling haar wettelijk voorwerp en wordt zij onontvankelijk.²⁴⁸

(v) Slachtoffer vraagt vergoeding van de schade. Als laatste dient de kandidaat-burgerlijke partij te laten blijken dat hij de vergoeding van de schade wenst. Dit is het wezen van de burgerlijke partijstelling. De hoedanigheid van burgerlijke partij kan dan ook niet behouden blijven wanneer afstand gedaan wordt van de vordering tot schadevergoeding.²⁴⁹

2.4.3. Controle

De Raadkamer behoort tot de rechtbank van eerste aanleg en fungeert als filter tussen het gerechtelijk onderzoek en het vonnisgerecht.²⁵⁰ De tussenkomst van de Raadkamer behoort echter nog tot de onderzoeksfase en de Raadkamer zal dan ook niet oordelen over de vervolging. Een opportuniteitsoordeel aangaande het verderzetten van de procedure is dan ook uitgesloten.²⁵¹ Wanneer de Raadkamer moet beslissen over de ontvankelijkheid van de strafvordering zijn er twee pistes denkbaar: ofwel heeft de burgerlijke partij de strafvordering op gang gebracht en is het openbaar ministerie haar daar niet in gevolgd, ofwel heeft het openbaar ministerie dat wel gedaan. Het onderscheid tussen beide situaties is belangrijk. De Raadkamer beslist immers enkel over de ontvankelijkheid van de strafvordering. Of de burgerlijke vordering *in se* ontvankelijk is, zal in beginsel overgelaten worden aan de vonnisrechter.²⁵²

Wanneer de burgerlijke vordering de strafvordering op gang zou trekken zonder dat het openbaar ministerie daarin volgt, zal de Raadkamer de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling

Antwerpen, Intersentia, 2012, 27-30 en R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 79-87.

²⁴⁷ R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 4; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 199-212; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 87-89; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 30-31.

²⁴⁸ Zie bijvoorbeeld artikel 46 wet 10 april 1971 arbeidsongevallenwet, BS 24 april 1971 en artikel 51 KB 3 juni 1970 houdende coördinatie van de wetsbepalingen betreffende de beroepsziekten, BS 27 augustus 1970, *err.* BS 18 september 1970; R. SIERENS, *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 5; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 199-212; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 89; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 31-32.

²⁴⁹ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 91; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 32.

²⁵⁰ H. BOSLY, "L'action de la victime et l'action publique" in Y. STRICKLER (eds.), *La place de la victim dans le procès penal*, Brussel, Bruylant, 2005, 87-89.

²⁵¹ R. DECLERCQ, *Onderzoeksgerechten*, Deurne, Kluwer, 1993, 4-10; F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 19.

²⁵² R. VERSTRAETEN, "Actuele knelunten omtrent de burgerlijke vordering uit een misdrijf" in P. TRAEEST, A. DE NAUW en F. DERUYCK (eds.), *Strafrecht wie is er bang van het strafrecht?*, Mys en Breesch, Gent, 1998, 335-382.

moeten toetsen. De burgerlijke vordering die de burgerlijke partij zo instelt, brengt immers ook het instellen van de strafvordering met zich mee, aangezien de strafrechter niet enkel en alleen oordeelt over de burgerlijke vordering. De burgerlijke vordering is dan als het ware het enige fundament van de strafvordering en dus is de ontvankelijkheid belangrijk. Wanneer de Raadkamer oordeelt dat de burgerlijke partijstelling ontvankelijk is, zal de strafvordering effectief op gang komen. Wanneer de onontvankelijkheid uitgesproken wordt, zal ook de strafvordering onontvankelijk zijn. Het enige fundament waarop deze steunt is immers onontvankelijk.²⁵³ Wanneer het openbaar ministerie daarentegen ook de vervolging wenst, zijn er als het ware twee fundamenten waarop de strafvordering kan steunen: enerzijds de vordering van de burgerlijke partij en anderzijds deze van het openbaar ministerie. Omdat de Raadkamer zich enkel dient te buigen over de ontvankelijkheid van de strafvordering, is het helemaal niet nodig dat zij oordeelt over de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling. Moest deze al onontvankelijk zijn, dan zou dat voor de Raadkamer immers niets uitmaken, aangezien er nog een ander fundament zou overblijven, namelijk door de vordering van de procureur des Konings²⁵⁴. Dit wil niet zeggen dat de Raadkamer zich nooit over de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling zou moeten uitspreken wanneer de procureur des Konings beslist om te vervolgen. Te denken valt aan de situatie waarin de Raadkamer beslist tot buitenvervolginstelling. Het kan deze beslissing nemen omdat het de tenlasteleggingen tegen de vermoedelijke dader ontoereikend beschouwd of indien de feiten niet (meer) strafbaar zijn. Tegen deze beschikking is hoger beroep mogelijk door de burgerlijke partij.²⁵⁵ Wanneer zij hiertoe beslist, zal de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling wel eerst moeten worden nagegaan alvorens in beroep over de ontvankelijkheid van de strafvordering te kunnen oordelen. In hoger beroep is de burgerlijke partijstelling immers het enige fundament voor de strafvordering.²⁵⁶

Het is de Kamer van Inbeschuldigingstelling (KI) die uitspraak doet over zaken van de Raadkamer waartegen hoger beroep ingesteld wordt.²⁵⁷ Zoals eerder vermeld is het mogelijk om zich bij de bestaande strafvordering te voegen voor de onderzoeksgerechten, en zowel voor de Raadkamer als voor de KI. De vraag die zich daarbij stelt is of het slachtoffer dat zich pas burgerlijke partij stelt voor de KI niet benadeeld wordt, omdat dit orgaan reeds uitspraak doet in hoger beroep. Het antwoord is negatief, aangezien de KI niet oordeelt over de grond van de burgerlijke vordering, maar enkel over de strafvordering. Dit impliceert dat de burgerlijke partij geen aanleg verliest.²⁵⁸

²⁵³ S. VAN OVERBEKE, "Strafprocesrechtelijke gevolgen van een onontvankelijke burgerlijke-partijstelling bij de onderzoeksrechter. Bedenkingen n.a.v. een bijzonder cassatiearrest", *RW* 2008-09, 1458-1465.

²⁵⁴ Dit geldt uiteraard enkel indien de vordering van de procureur des Konings wel regelmatig aanhangig werd gemaakt.

²⁵⁵ Art. 135, §1 Sv.; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 745-793.

²⁵⁶ R. DECLERCQ, *Onderzoeksgerechten*, Deurne, Kluwer, 1993, 121-124; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 240-256; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 745-793.

²⁵⁷ F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 20.

²⁵⁸ Hetzelfde geldt voor de inverdenkinggestelde. Ook deze verliest geen aanleg, aangezien de onderzoeksgerechten niet oordelen over de grond van de burgerlijke vordering, maar enkel over de strafvordering. Het debat van de burgerlijke vordering vindt slechts plaats voor het vonnisgerecht. F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 65-68; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 169-182.

2.5. Specifieke rechten gekoppeld aan het statuut van burgerlijke partij

De hoedanigheid van slachtoffer in de algemene zin en het statuut van benadeelde persoon werden eerder al uitgebreid besproken. Er werd duidelijk gemaakt dat deze hoedanigheden overkoepelend zijn, wat wil zeggen dat zij zowel binnen het opsporingsonderzoek als binnen het gerechtelijk onderzoek kunnen gelden. Omdat er binnen het gerechtelijk onderzoek nog een extra mogelijkheid is voor het slachtoffer, nl. het statuut van de burgerlijke partij, zal dit hoofdstuk zich vooral op dit laatste concentreren.

2.5.1. Inzage en afschrift

Artikel 61ter Sv. verleent aan de belanghebbenden vermeld in artikel 21bis Sv. het recht om een verzoek in te dienen om inzage en afschrift te bekomen. Voor de wet van 27 december 2012²⁵⁹ bestond dit recht tot verzoek enkel voor de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij en was het beperkt tot de inzage.²⁶⁰ Waar vroeger al het belangrijke bewijsmateriaal ter zitting aan bod kwam doordat enkel mondelinge verklaringen tot bewijs konden dienen, is dat vandaag niet meer zo. Daarom vond de wetgever dat de belanghebbenden meer inspraak verdienen tijdens het vooronderzoek.²⁶¹ Doordat deze evolutie heeft plaatsgevonden, wordt het vooronderzoek almaar belangrijker.²⁶² Dit houdt echter ook in dat de afwijking op het geheim karakter van het gerechtelijk onderzoek uitgebreid wordt. Waar vroeger enkel het slachtoffer dat burgerlijke partij was kon verzoeken tot inzage en afschrift, kan nu bijvoorbeeld ook de benadeelde persoon dat tijdens het gerechtelijk onderzoek, net zoals deze dat kan binnen het opsporingsonderzoek (*cf. supra*). Toch zou het geheim karakter niet ondermijnd worden. Dit is in de eerste plaats zo doordat het 'slechts' gaat om een verzoek, dat dus nog steeds afgewezen kan worden. Daarnaast blijft het geheim karakter nog steeds het uitgangspunt. Dit reflecteert zich in het feit dat het niet gaat om een automatisch recht tot inzage en afschrift.²⁶³ Het schema dat gold voor slachtoffers in het opsporingsonderzoek kan met deze informatie aangevuld worden.

Het recht op inzage en afschrift is dus geen recht dat enkel toekomt aan de burgerlijke partij, maar het wordt hier nogmaals vermeld aangezien de burgerlijke partij op een aparte rechtsgrond kan steunen.

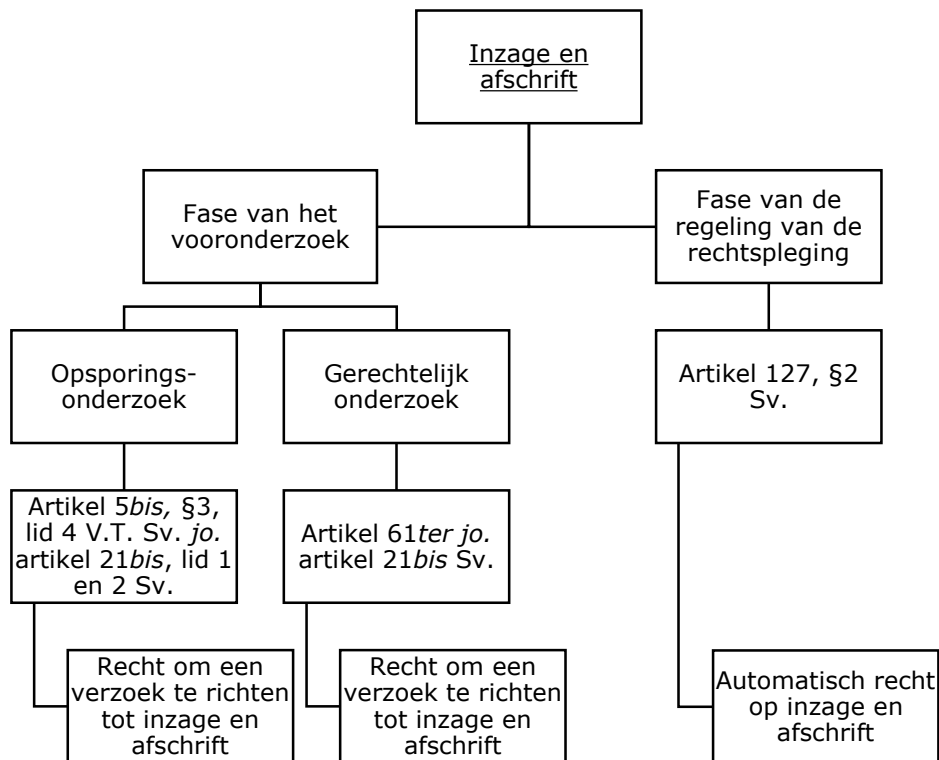
²⁵⁹ Wet 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 januari 2013; Omz. COL 5/2013, 13 maart 2013 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep betreffende addendum V COL12/1998 – De wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende Justitie.

²⁶⁰ Gezien de onderzoeksvraag zal op het recht voor de inverdenkinggestelde om inzage en afschrift te verzoeken niet verder worden ingegaan.

²⁶¹ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 308-309; B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België. Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 246.

²⁶² G. MAES, "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998-99, 481.

²⁶³ G. MAES, "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998-99, 481; R. VERSTRAETEN, "Nieuwe rechten voor het slachtoffer tijdens het vooronderzoek" in CBR. (eds.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 188-210.

2.5.2. Verzoek tot bijkomende onderzoekshandeling

De burgerlijke partij kan de onderzoeksrechter verzoeken om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten overeenkomstig artikel 61quinquies Sv. Deze bepaling werd ingevoegd door de wet van 12 maart 1998.²⁶⁴ Dit recht staat niet open voor alle slachtoffers. Binnen een opsporingsonderzoek kan geen enkel slachtoffer er aanspraak op maken, bij gebreke aan een rechtsgrond. Binnen het gerechtelijk onderzoek wordt het enkel expliciet toegekend aan het slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelde. Dit kan verklaard worden vanuit het feit dat dit recht een uitzondering vormt op het geheim karakter van het gerechtelijk onderzoek. Daardoor dient het restrictief toegepast te worden.²⁶⁵ Er bestaat een verband tussen het recht om bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken en het recht op inzage en afschrift (*cf. supra*: hoofdstuk 4, titel 2.5.1). Bijkomende onderzoekshandelingen kunnen immers slechts op doeltreffende wijze gevraagd worden wanneer de burgerlijke partij voldoende op de hoogte is van het dossier. Dit recht zorgt bijgevolg voor een gewichtige versterking van de rechten van de burgerlijke partij.²⁶⁶

Het is belangrijk om te benadrukken dat de burgerlijke partij enkel kan *verzoeken* om bijkomende onderzoekshandelingen te stellen. Net zoals bij inzage en afschrift, gaat het dus niet om een automatisch recht. De handelingen waartoe verzocht kan worden, zijn dus onderzoekshandelingen.²⁶⁷ Dit is "elke handeling die de onderzoeksrechter kan verrichten en die

²⁶⁴ Artikel 15 Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

²⁶⁵ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 394-407; C. VAN DEN WYNGAERT (eds.), *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2010, 20.

²⁶⁶ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl. St. Kamer*, 1996-97, 857/1, 46-51.

²⁶⁷ P. MANDOUX, "Le droit d'accès au dossier et le droit d'instruction complémentaire" in X. (eds.), *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de*

ertoe strekt het strafdossier op een zo volledig mogelijke wijze samen te stellen en te vervolledigen teneinde het onderzoeksgerecht toe te laten daarover te oordelen".²⁶⁸ Het gevolg van het feit dat het gaat om een verzoek, is dat de onderzoeksrechter de mogelijkheid heeft om het verzoek af te wijzen. De weigeringsgronden staan limitatief in de wet ingeschreven, meer bepaald in artikel 61*quinquies*, §3 Sv. Volgens dit artikel kan de onderzoeksrechter het verzoek afwijzen wanneer de verzochte maatregel hem niet noodzakelijk lijkt om de waarheid aan het licht te brengen, alsook wanneer hij die maatregel nadelig acht voor het onderzoek op het moment dat ze gevraagd wordt.²⁶⁹ De onderzoeksrechter zal dus altijd deze criteria moeten toetsen alvorens hij over de opportuniteit beslist. Dat de afwijzingsgronden limitatief in de wet staan, lijkt *prima facie* een goede zaak voor de burgerlijke partij, omdat deze weet waar hij aan toe is. Toch geldt dat bij deze bepaling naar mijn inzien niet, aangezien ze zeer vaag omschreven zijn, zodat er heel veel onder kan vallen. VERHELST merkt aan de andere kant terecht op dat de opsomming onvolledig is. Zo moet de onderzoeksrechter niet nagaan of de burgerlijke partijstelling op een ontvankelijke manier tot stand kwam. Een herziening van dit artikel zou bijgevolg geen overbodige luxe zijn.

2.5.3. Beroep tegen beschikkingen van de raadkamer

Een ander specifiek recht dat verkregen wordt wanneer men zich burgerlijke partij stelt, is het recht om beroep aan te tekenen tegen beschikkingen van de raadkamer waarbij de regeling van de rechtspleging wordt behandeld.²⁷⁰ Ook dit recht werd ingevoegd door de wet van 12 maart 1998.²⁷¹ De reden voor de invoering had vooral te maken met het bestaan van artikel 26, §4 van de voorlopige hechteniswet²⁷², dat bepaalt dat wanneer de raadkamer in haar beschikking de vrijheid van de verdachte bewerkstelligt, het OM daartegen in beroep kan gaan. Deze bepaling heeft men opengetrokken naar alle beschikkingen van de raadkamer en ook de burgerlijke partij heeft dit recht verkregen door de kleine Franchimont.²⁷³ Dit recht betekent een grote meerwaarde voor de burgerlijke partij, aangezien deze ervoor kan zorgen dat de kamer van inbeschuldigingstelling de beschikking van de raadkamer opnieuw onder de loep zal nemen. Dit betekent opnieuw een hogere mate van betrokkenheid in het strafproces.

2.5.4. Recht om langdurige zaken voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling te brengen

Overeenkomstig artikel 136 Sv. is het de KI die toezicht houdt over de onderzoeken, die daarover verslag kan vragen en die kennis kan nemen van de dossiers. Lid 2 van dat artikel geeft aan de burgerlijke partij de bevoegdheid om, wanneer een gerechtelijk onderzoek na een jaar niet is afgesloten, de KI te adiëren. Indien de procureur-generaal van oordeel is dat het goede verloop van het onderzoek, de wettigheid of de regelmatigheid van de procedure dat vereisen, stelt hij voor de

l'information et de l'instruction, Brussel, La Chartre, 1998, 69-79.

²⁶⁸ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 54.

²⁶⁹ Artikel 61*quinquies*, §3 Sv.

²⁷⁰ Artikel 135 Sv.

²⁷¹ Artikel 30 Wet tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

²⁷² Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

²⁷³ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 60.

KI de vorderingen die hij nuttig acht. De KI kan de burgerlijke partij ook horen.²⁷⁴ Voor de burgerlijke partij is dit opnieuw een opportuniteit om betrokken te worden bij het strafproces. Deze kan hier opnieuw een grote invloed op uitoefenen en kan de procedure zo sneller doen verlopen.

In 2011 werd er een wetsvoorstel ingediend waarbij een wijziging van artikel 136 Sv. werd voorgesteld.²⁷⁵ Dit wetsvoorstel poogt tegemoet te komen aan de vereisten die worden opgelegd door artikel 13 EVRM en de rechtspraak van het EHRM.²⁷⁶ Dit doet het door de mogelijkheid te voorzien voor de KI om in bepaalde gevallen het verval van de strafvordering uit te spreken en om een compensatie toe te kennen aan de verzoeker wanneer de redelijke termijn reeds verstreek voor het inwerkingtreden van de nieuwe bepaling. Daarnaast moet de KI strikte termijnen kunnen opleggen voor de verdere afhandeling van het onderzoek, op straffe van verval van de strafvordering.²⁷⁷ Deze wijziging past binnen de onderzoeksvraag, aangezien het in het voordeel van de burgerlijke partij kan zijn dat de procedure binnen een redelijke termijn wordt afgesloten. Zo kan deze zijn vergoeding sneller zien en een eventueel slopende procedure achter zich laten.

Een vernieuwing die gezien de onderzoeksvraag meer impact heeft, is het voorstel om de toepassingsfeer van artikel 136 Sv. te verruimen, zodat deze bepaling ook geldt wanneer er sprake is van een opsporingsonderzoek. Mijns inziens is een simpele verwijzing naar het opsporingsonderzoek in dit kader niet voldoende, maar zou het logischer zijn om de hele bepaling ergens anders in het wetboek van strafvordering te plaatsen. Artikel 163 Sv. staat immers onder de bepalingen van het gerechtelijk onderzoek.²⁷⁸

²⁷⁴ Artikel 136bis Sv.

²⁷⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 136 van het Wetboek van strafvordering wat betreft de termijn van onderzoek, *Parl.St. Senaat*, 2011-12, nr. 5-1304/1.

²⁷⁶ EHRM, *Stratégies et Communications et Dumoulin t. België*, 2002; EHRM, *De Clerck t. België*, 2007; EHRM, *Behey t. België*, 2008.

²⁷⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 136 van het Wetboek van strafvordering wat betreft de termijn van onderzoek, *Parl.St. Senaat*, 2011-12, nr. 5-1304/1, 5.

²⁷⁸ Artikel 2 van het wetsvoorstel wijzigt artikel 136, lid 2 Sv. immers met de volgende bewoordingen: "*Als het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek na een jaar niet is afgesloten, kan de zaak bij de kamer van inbeschuldigingstelling worden aanhangig gemaakt door een aan de griffie van het hof van beroep gericht met redenen omkleed verzoekschrift uitgaande van de in verdenking gestelde, eenieder tegen wie de strafvordering is ingesteld in het kader van een gerechtelijk onderzoek of de burgerlijke partij. Ingeval de onderzoeken betrekking hebben op feiten die strafbaar zijn met een criminele of correctionele vrijheidsstraf van minstens vijf jaar, geldt een termijn van twee jaar voor de afsluiting van het onderzoek. De kamer van inbeschuldigingstelling treedt op overeenkomstig het vorige lid en artikel 136bis. De kamer van inbeschuldigingstelling doet binnen zeven dagen over het verzoekschrift uitspraak bij een met redenen omkleed arrest dat wordt medegedeeld aan de procureur-generaal, de verzoekende partij en de gehoorde partijen*".

2.6. Kosten

2.6.1. Consignatie

Wanneer de burgerlijke partij tot gevolg heeft dat het gerechtelijk onderzoek op gang wordt gebracht, dient zij een consignatie te betalen.²⁷⁹ Dit houdt in dat er een soort van borgsom betaald wordt ten bedrage van de kosten die vermoedelijk nodig zijn voor de rechtspleging.²⁸⁰ Dit bedrag wordt gedeponeed ter griffie.²⁸¹ Bij veroordeling van de dader wordt het bedrag van de consignatie teruggestort.²⁸²

De verplichting tot het betalen van een consignatie geldt niet voor alle misdrijven. Meer bepaald is deze enkel verschuldigd wanneer het gaat om politiezaken, correctionele zaken²⁸³ en de misdaden van valsheid in geschrifte²⁸⁴, gebruik van valse stukken²⁸⁵, valsheid in de jaarrekeningen van vennootschappen of het gebruik van deze valse stukken²⁸⁶. Voor alle andere misdaden is geen consignatie verschuldigd. De reden hiervoor zou zijn dat de bestraffing van misdaden van openbare orde is, zodat het algemeen belang dient te primeren boven een eigen, geldelijk belang van de burgerlijke partij. De misdaden waarvoor wel een consignatie dient betaald te worden, zouden daarentegen eerder een subjectief karakter hebben.²⁸⁷

In het arrest *Aït-Mouhoub t. Frankrijk* werd aan het Straatsburgse mensenrechtenhof de vraag voorgelegd of het opleggen van een consignatie geen afbreuk doet aan het fundamentele recht op toegang tot de rechter, vastgelegd in artikel 6.1 EVRM.²⁸⁸ De heer Aït-Mouhoub zat in Frankrijk in de gevangenis voor een aantal misdrijven, waaronder gewapende overval. Hij wenste een gerechtelijk onderzoek te openen tegen twee Franse politieambtenaren die betrokken waren bij het onderzoek. Hij diende daartoe echter een consignatie te betalen van 80.000 Franse Frank, die hij door zijn slechte financiële toestand niet kon betalen. Het Hof oordeelde dat er sprake was van een schending van artikel 6.1 EVRM, gezien de omvang van de consignatie. Het bevestigde echter dat de lidstaten vrij zijn om maatregelen te nemen zodat onderzoeken naar lichtzinnige klachten vermeden worden, maar die maatregelen mogen niet van die aard of die omvang zijn dat het recht op toegang tot de

²⁷⁹ Artikel 108 KB 28 december 1950 houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950. Dit KB werd vervangen door KB 27 april 2007 houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007, maar dit besluit werd vernietig door RvS 17 december 2008, nr. 188.928; A. VANDEPLAS, "Consignatie van de rechtstreeks dagende partij", *Comm.Straf.*, Mechelen, Kluwer, losbl., 7 p.

²⁸⁰ Artikel 108, lid 1 KB 28 december 1950.

²⁸¹ Artikel 108, lid 1 KB 28 december 1950; R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 104.

²⁸² Artikel 108, lid 3 en artikel 110, lid 3 KB 28 december 1950.

²⁸³ Hieronder vallen de misdrijven die volgens hun kwalificatie in het strafwetboek correctionele zaken zijn, maar ook de gecorrectionaliseerde misdaden. P. DECANT en R. SCREVENNS, "Loi du 25 octobre 1950 relative aux dépenses et avances en matière pénale", *RDP* 1950-51, 456.

²⁸⁴ Artikel 196 Sw.

²⁸⁵ Artikel 197 Sw.

²⁸⁶ Artikel 127 Wet 7 mei 1999 Wetboek van Vennootschappen, *BS* 6 augustus 1999.

²⁸⁷ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 105.

²⁸⁸ EHRM, *Aït-Mouhoub t. Frankrijk*, 1998.

rechter daarmee aangetast wordt.²⁸⁹ Met andere woorden moet de consignatie een legitiem doel nastreven en proportioneel zijn.²⁹⁰

In het licht van de onderzoeksvraag is het van belang om na te gaan waarom de consignatie werd ingevoerd. Hieraan liggen twee doelstellingen ten grondslag waarvan vooral de tweede in deze context van belang is. In de eerste plaats is het een middel om te voorkomen dat de gerechtskosten onbetaald blijven. Ten tweede gaat het om een rem tegen tergende en roekeloze burgerlijke partijstellingen.²⁹¹

2.6.2. Tergende en roekeloze proceshandelingen

Aanvankelijk bevatte het wetboek van strafvordering in artikel 136*bis* een bepaling die de burgerlijke partij veroordeelde tot het betalen van een schadevergoeding aan de verdachte wanneer deze een vruchteloos hoger beroep aantekende tegen een buitenvervolginstelling.²⁹² Deze schadevergoeding werd ambtshalve opgelegd door de KI. De verdachte hoefde deze niet te vorderen.²⁹³ Het ging met andere woorden om een foutloze aansprakelijkheid: zelfs indien de burgerlijke partij op een niet-foutieve wijze hoger beroep aantekende dat nadien werd afgewezen, was deze een schadevergoeding verschuldigd.²⁹⁴ Het behoeft weinig uitleg dat het risico op schadevergoeding een stevige rem inbouwde voor de burgerlijke partij. Deze zou zich veel sneller neerleggen bij een beslissing van de KI.

De wet van 12 maart 1998 heeft het voormelde artikel geschrapt uit het wetboek van strafvordering.²⁹⁵ Oorspronkelijk was het enkel de bedoeling om het artikel aan te passen zodat de burgerlijke partij niet meer automatisch zou veroordeeld worden tot een schadevergoeding, maar dat dit enkel op verzoek van de verdachte zou kunnen plaatsvinden. Daarnaast zou de schadevergoeding slechts facultatief worden in plaats van verplichtend.²⁹⁶ De Raad van State zag hierin echter een discriminatie tussen de behandeling van de verdachte en de burgerlijke partij. Daarom vond het dat het artikel ofwel ook moest voorzien in de mogelijkheid tot schadevergoeding voor de burgerlijke partij, ofwel dat het in zijn geheel moest worden opgeheven.²⁹⁷ De Commissie Franchimont koos voor de laatste optie.²⁹⁸

²⁸⁹ K. RIMANQUE en B. DE SMET, *Het recht op behoorlijke rechtsbedeling een overzicht op basis van artikel 6 EVRM*, Antwerpen, Maklu, 2002, 155.

²⁹⁰ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 963.

²⁹¹ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 105; L. LAMINE en B. SCHOENAERTS (eds.), *Het tergend en roekeloos geding*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 268-269; L. ARNOU, "Tergende en roekeloze proceshandelingen van de burgerlijke partij, *RW* 2004-05, nr. 19, 726-732.

²⁹² M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procedure pénale*, Luik, Larcier, 2014, 225.

²⁹³ Cass. 13 februari 1985, *Arr.Cass.* 1984-85; Cass. 30 november 1988, *RW* 1988-89, 1398, noot A. VANDEPLAS; Cass. 25 november 1989, *Pas.* 1969, I, 289

²⁹⁴ L. ARNOU, "Tergende en roekeloze proceshandelingen van de burgerlijke partij, *RW* 2004-05, nr. 19, 726.

²⁹⁵ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

²⁹⁶ P. TRAEST, "De burgerlijke partij bij de afsluiting van het gerechtelijk onderzoek: gediscrimineerd of verwend?", noot onder Cass. 25 en 30 april 1996, *R.Cass.* 1997, 165-166.

²⁹⁷ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 130.

²⁹⁸ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 66.

De rechtspraak diende bijgevolg de vraag op de vangen of de burgerlijke partij door de KI nog steeds veroordeeld kon worden tot het betalen van een schadevergoeding wanneer zij hoger beroep aantekende tegen een beschikking van de raadkamer tegen een buitenvervolginstelling. Het Hof van Cassatie bevestigde in een aantal arresten dat de onderzoeksgerechten bevoegd zijn om over deze vorderingen uitspraak te doen.²⁹⁹ Daarnaast kwam het nog tot een aantal conclusies. In de eerste plaats is er nu wel een vordering vereist van de buitenvervolginstelling. Een automatische veroordeling is dus uitgesloten. Ten tweede is het niet langer voldoende dat het hoger beroep van de burgerlijke partij afgewezen wordt. Het moet daarentegen tergend en roekeloos bevonden worden. Als laatste concludeerde het Hof dat enkel een schadevergoeding mogelijk is, maar geen boete op basis van artikel 1072*bis* Ger. W.³⁰⁰

2.7. Gevolgen voor het strafproces

2.7.1. Burgerlijke partijstelling bij wijze van voeging

Wanneer een slachtoffer zich burgerlijke partij stelt bij wijze van voeging, betekent dit dat het openbaar ministerie de strafvordering reeds op gang heeft gebracht. In dat geval heeft de burgerlijke partijstelling dus geen invloed op het instellen van de strafvordering. De burgerlijke partij voegt zich immers bij een reeds bestaande strafvordering. Dit heeft als gevolg dat de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling niet meer door de raadkamer beoordeeld kan worden.³⁰¹

De burgerlijke partijstelling zal wel tot gevolg hebben dat het slachtoffer partij wordt in het strafproces.³⁰² Dit zorgt ervoor dat er een schadevergoeding gevraagd kan worden voor het geleden nadeel. De burgerlijke partij zal ook een aantal specifieke rechten toegewezen krijgen, zoals het recht om tot bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken, het recht om een beroep in te stellen tegen beschikkingen van de raadkamer en een recht om langdurige zaken voor de KI te brengen (*cf. supra*: hoofdstuk 4, titel 2.5.4).³⁰³

2.7.2. Burgerlijke partijstelling bij wijze van actie

Wanneer een slachtoffer zich burgerlijke partij stelt bij wijze van actie, betekent dit dat het openbaar ministerie (nog) geen initiatief genomen heeft om de strafvordering in te stellen. De burgerlijke partij zal de strafvordering, samen met de burgerlijke vordering op gang brengen. Dit houdt in dat de onderzoeksrechter zal worden geadieerd en dat het gerechtelijk onderzoek begint te lopen.³⁰⁴

²⁹⁹ Cass. 4 september 2001, *Arr.Cass.* 2001, nr. 440, 1380-1381; Cass. 2 december 2003, A.R. P.03.1120.N, www.cass.be.

³⁰⁰ L. ARNOU, "Tergende en roekeloze proceshandelingen van de burgerlijke partij, *RW* 2004-05, nr. 19, 726-732.
³⁰¹ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 182.

³⁰² R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 167-169.

³⁰³ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 167-168.

³⁰⁴ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 120-135.

Een tweede gevolg is dat het slachtoffer partij wordt in het strafproces en zo een schadevergoeding kan vragen voor het geleden nadeel.³⁰⁵ Ook hier geniet de burgerlijke partij van een aantal specifieke procedurerechten (*cf. supra*: hoofdstuk 4, titel 2.5).

2.7.3. Eenvoudig slachtoffer of benadeelde persoon binnen het gerechtelijk onderzoek

Belangrijk is om ook binnen het gerechtelijk onderzoek het onderscheid te maken tussen de verschillen statussen van het slachtoffer. De gevolgen voor de strafprocedure die gelden voor de burgerlijke partij binnen het gerechtelijk onderzoek, moeten dan ook onderscheiden worden van deze voor het eenvoudig slachtoffer en de benadeelde persoon binnen het gerechtelijk onderzoek. Zij verkrijgen, net zoals in het opsporingsonderzoek, geen positie als slachtoffer binnen het strafproces. Dit is logisch, aangezien het overkoepelende hoedanigheden zijn.

³⁰⁵ R. VERSTRAETEN, *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafproces*, Antwerpen, Maklu, 1990, 167-168.

HOOFDSTUK 5. Rechtsvergelijkend onderzoek

1. Nederland

1.1. Vervolgingsbeleid

In Nederland heeft het openbaar ministerie een vervolgingsmonopolie.³⁰⁶ Het OM is de enige actor die een strafvordering op gang kan brengen.³⁰⁷ Het vervolgingsmonopolie van het OM houdt enkele implicaties in voor het slachtoffer. In de eerste plaats wil dit zeggen dat aan het slachtoffer geen eigen vorderingsrecht wordt toegekend. Daarnaast kan het slachtoffer ook geen getuigen aanbrengen en doen horen ter terechtzitting. Het kan evenwel een verzoek richten aan de officier van justitie³⁰⁸ om dit te doen, maar er bestaat geenszins een verplichting om daar gevolg aan te geven.³⁰⁹ Op het vervolgingsmonopolie van het OM werden een aantal verfijningen aangebracht. Zo bestaan er klachtendelicten, waarbij de vervolging afhankelijk wordt gemaakt van het indienen van een klacht. Van zodra dit gebeurt, zal een vervolging worden ingesteld, overeenkomstig artikel 64 en 65 NSr.³¹⁰ Daarnaast bestaan er een aantal controlemechanismen die toezien op het vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie zodat willekeur voorkomen wordt.³¹¹

Het opsporingsonderzoek verloopt in Nederland onder het gezag van de officier van justitie.³¹² Deze zal dan ook beslissen welke opsporingsonderhandelingen zullen worden verricht. Het slachtoffer heeft hier in principe geen inspraak in. Toch wordt de appreciatiebevoegdheid van de officier van justitie genuanceerd door de Aanwijzing review van 11 december 2006.³¹³ Deze review werd uitgevaardigd door het college van procureurs-generaal en strekt ertoe om in exceptionele omstandigheden uit te maken of alle mogelijke opsporingsrichtingen behoorlijk werden onderzocht. Deze procedure beoogt het onderzoeksresultaat te verbeteren.³¹⁴

³⁰⁶ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 965.

³⁰⁷ D. VAN DALE, *Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Nederland*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2003, 28; V. DE MESMAECKER, "Afdalen in de kloof tussen slachtoffers en straftoemeting. Participatie aan de rechterlijke besluitvorming door slachtoffers van misdrijven", *Panopticon* 2007, nr. 4, 6-7; M.S. GROENHUIJSEN, "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 78.

³⁰⁸ De functie van officier van justitie in Nederland is vergelijkbaar met de functie van procureur des Konings in België.

³⁰⁹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 126-127.

³¹⁰ Wet 3 maart 1881 Wetboek van Strafrecht, *Stb.* 5 maart 1881 (NL); G.J.M. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 80-83; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 237-239.

³¹¹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 130.

³¹² Artikel 132a Wet 15 januari 1921 Wetboek van Strafvordering, *Stb.* 28 januari 1921 (NL).

³¹³ A. BEIJER, "Hoe poreus worden de muren van het strafvorderlijke systeem? De second opinion in het opsporingsonderzoek" in C.H. BRANTS, P.A.M. MEVIS en E. PRAKKEN (eds.), *Legitieme strafvordering. Rechten van de mens als inspiratie in de 21ste eeuw*, Antwerpen, Intersentia, 139-150; F.F. LANGEMEIJER, *Het slachtoffer en het strafproces*, Deventer, Kluwer, 2004, 37-38; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 149-150.

³¹⁴ Het initiatief tot het indienen van een verzoek tot het verrichten van een review kan onder andere uitgaan van het slachtoffer. Het gaat hier echter niet om een recht voor het slachtoffer. Het verzoek kan enkel ingediend worden wanneer het onderzoek vastgelopen is en er geen verdachte werd aangeduid. R. VERSTRAETEN, D. VAN

In de fase van de opsporing is het slachtoffer in de eerste plaats een bron van informatie.³¹⁵ Het is in het belang van het slachtoffer om zoveel mogelijk relevante informatie over te maken aan het openbaar ministerie. Aan de andere kant heeft het slachtoffer in Nederland nauwelijks mogelijkheden om opsporingsbevoegdheden te beïnvloeden.³¹⁶ In 2001 werd een onderzoeksproject opgestart, Onderzoeksproject Strafvordering 2001, waarbij de efficiëntie van de strafprocedure nagegaan werd en waarbij nagedacht werd over hoe dit verbeterd kon worden naar de toekomst toe. Hierbij werd de strafprocedure getoetst aan de noden van de hedendaagse samenleving.³¹⁷ Volgens de onderzoeksgroep is het wenselijk om de rol van het slachtoffer binnen het strafproces verder te emanciperen. Het slachtoffer moet een eigen procespositie krijgen die gedeeltelijk wordt losgekoppeld van de hoedanigheid van schadelijgende partij.³¹⁸ Anderzijds moet het slachtoffer ook weer geen volwaardige partij worden in het strafproces, in die zin dat het slachtoffer de 'tegenstander' wordt van de verdachte.³¹⁹ Toch achten zij het niet wenselijk dat het slachtoffer daarvoor een vorderingsrecht zou verkrijgen. Volgens hen kan het slachtoffer ook een volwaardige procespositie verkrijgen via andere mechanismen dan een rechtstreeks vorderingsrecht.³²⁰

Een vorderingsrecht voor slachtoffer wordt binnen de rechtsleer ook niet wenselijk geacht in het Nederlandse strafprocesrecht. Hiervoor worden door GROENHUIJSEN en KNIGGE twee argumenten aangebracht: het zou niet goed zijn voor het slachtoffer en het zou niet goed in te passen zijn in het systeem van strafvordering.³²¹ Deze argumenten werden aangebracht vanuit het doel van het strafproces. De visie op het doel van het strafproces is echter veranderd doorheen de tijd. Waar een misdrijf vroeger gezien werd als een inbreuk van de publieke rechtsorde, is men misdrijven later meer en meer gaan aanvaarden als een inbreuk op de individuele rechten van de benadeelde. Waar een misdrijf vroeger dus enkel werd gezien als een aantasting van het algemeen belang, dient vandaag ook rekening te worden gehouden met het slachtoffer. Dit slachtoffer dient zo min mogelijk nieuw leed te ervaren door het voeren van het strafgeding (secundaire victimisatie), maar dient toch

DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 149-154.

³¹⁵ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 239.

³¹⁶ Het slachtoffer bezit wel de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de Nationale Ombudsman over de wijze waarop het opsporingsonderzoek werd uitgevoerd. B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 240 en 253-254.

³¹⁷ Dit onderzoeksproject resulteerde in vier interimrapporten. Het eerste ging over het onderzoek ter terechtzitting, het tweede over het vooronderzoek in strafzaken, het derde over dwangmiddelen en rechtsmiddelen en het vierde betrof de afronding en verantwoording. Zie C.H. BRANTS, P.A.M. MEVIS, E. PRAKKEN en J.M. REIJNTJES (eds), *Op zoek naar grondslagen: Strafvordering 2001 ter discussie*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers 2003, 136 p.

³¹⁸ Dit zou bijvoorbeeld tot uiting kunnen komen door aan het slachtoffer informatierechten toe te kennen, alsook de bevoegdheid om het woord te voeren ter terechtzitting over de gevolgen van het misdrijf.

³¹⁹ M.S. GROENHUIJSEN, "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 78-79.

³²⁰ A. MINKENHOF, *De Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2009, 81; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 126-129.

³²¹ M.S. GROENHUIJSEN, "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 79-86 en 236-237; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 128-129.

de kans te krijgen om zijn schade vergoed te zien. Om hieraan tegemoet te komen, moet het voeren van het strafproces een publieke taak blijven.³²²

De Nederlandse rechtsleer is in het algemeen van de overtuiging dat een individueel vervolgingsrecht voor het slachtoffer alleen zou kunnen bestaan wanneer dit gecombineerd zou worden met een rechterlijk toezicht om misbruiken te voorkomen. Het is juist die rechterlijke controle die het doel van een particulier vervolgingsrecht op haar beurt weer zou ondermijnen. Dit is precies de reden waarom een vorderingsrecht niet wenselijk wordt geacht voor het slachtoffer.³²³

1.2. Rechtspositie van het slachtoffer

1.2.1. Definitie

In tegenstelling tot wat in België het geval is, geeft het Nederlandse wetboek van strafvordering een definitie van het begrip 'slachtoffer'. Meer bepaald zegt artikel 51a NSv.: "*Als slachtoffer wordt aangemerkt degene die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden. Met het slachtoffer wordt gelijkgesteld de rechtspersoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden.*" De definitie moet gelezen worden tegen de achtergrond van het Kaderbesluit van 2001.³²⁴ De Nederlandse wetgever sluit ook rechtspersonen die schade lijden als gevolg van een strafbaar feit in in deze definitie. De wet verruimt de personen die de slachtofferrechten kunnen uitoefenen, doordat de artikelen 51a tot en met 51c ook van toepassing zijn op de nabestaanden³²⁵ en op de personen vermeld in artikel 51f, lid 2 NSv.³²⁶

1.2.2. Hoedanigheden

Wanneer het slachtoffer aangifte doet van een misdrijf aan de daartoe bevoegde persoon, wordt hij de 'aangever' genoemd. Het feit dat er een aangifte gedaan werd, betekent niet dat er automatisch een opsporingsonderzoek tot stand zal komen. Hier geldt het vervolgingsmonopolie van het openbaar ministerie.³²⁷

Het slachtoffer kan daarnaast ook de hoedanigheid van 'klager' aannemen. In dat geval heeft het slachtoffer een aangifte gedaan van een klachtmisdrijf. Dit heeft hetzelfde effect als een aangifte, namelijk het in kennis stellen van de opsporingsambtenaar van een gepleegd misdrijf, maar bevat daarnaast een verzoek tot vervolging. Het misdrijf kan ook enkel vervolgd worden wanneer een

³²² M.S. GROENHUIJSEN, "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 81.

³²³ M.S. GROENHUIJSEN, "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 78-83.

³²⁴ Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Pb.L.* 22 maart 2001, afl. 82, 1-4.

³²⁵ Artikel 51e, lid 3 en 4 NSv.

³²⁶ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 242-243.

³²⁷ Artikel 163 NSv.

klacht wordt ingediend. Dit is een voorbeeld van een verfijning op het vervolgingsmonopolie van het OM.³²⁸

Een derde en belangrijke hoedanigheid voor het slachtoffer is deze van 'klager ex artikel 12 NSv.' Wanneer een strafbaar feit niet vervolgd wordt, de vervolging niet voortgezet wordt of wanneer de vervolging plaatsvindt door het uitvaardigen van een strafbeschikking, kan de rechtstreeks belanghebbende daarover schriftelijk zijn beklag doen bij het gerechtshof. Op die manier legt het slachtoffer of een andere belanghebbende de zaak zelfstandig voor aan de rechter.³²⁹ In tegenstelling tot de klacht in de vorige alinea, gaat het hier een om 'beklag'-procedure.³³⁰ Deze mogelijkheid voor het slachtoffer is een belangrijk correctiemiddel in het Nederlandse strafvordering. Voor de onderzoekers van Strafvordering 2001 was de beklagprocedure dan ook een belangrijke reden om een eigen vervolgingsrecht voor het slachtoffer af te wijzen.³³¹ In de beklagprocedure is het de juistheid van de beslissing die centraal staat. Het gerechtshof heeft hierin niet slechts de bevoegdheid om marginaal te toetsen, maar vormt een eigen oordeel. De beslissing die daaruit voortkomt, komt in de plaats van de beslissing die het OM eerder nam.³³² Het gerechtshof dient op dezelfde manier te beslissen als het OM. Dit wil zeggen dat het ook nog steeds kan weigeren op grond van het algemeen belang.³³³

Artikel 12, lid 1 NSv. bepaalt dat de beklagprocedure open staat voor de rechtstreeks belanghebbende bij de vervolging. Wie rechtstreeks belanghebbende is wordt niet nader uitgeklaard in het wetboek van strafvordering. Uit de omschrijving van artikel 12, lid 1 NSv. blijkt dat het gaat om een persoon die belang heeft bij de (verdere) vervolging.³³⁴ Dit is niet noodzakelijk dezelfde persoon dan degene die door het misdrijf in zijn belang is geraakt.³³⁵ Toch mag deze bepaling niet dermate ruim geïnterpreteerd worden dat elke burger rechtstreeks belanghebbende is bij een misdrijf. Men moet daarentegen een eigen en redelijk belang kunnen aantonen.³³⁶ De Hoge Raad³³⁷ heeft zich in deze zin uitgesproken over het begrip: "*Als zodanig wordt aangemerkt: degene die door het achterwege blijven van een strafvervolging is getroffen in een belang dat hem bepaaldelijk aangaat.*"³³⁸ Onder deze definitie vallen het slachtoffer of zijn verwanten en nabestaanden.³³⁹ Ook rechtspersonen die krachtens hun doelstelling en blijkens hun feitelijke werkzaamheden een belang

³²⁸ Artikel 164, lid 1 NSv.; G.J.M. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, 80-83; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 237-239.

³²⁹ C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 40.

³³⁰ Voor de procedure zie B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 170-173 en R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 140-149.

³³¹ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 168-169.

³³² Dit volgt uit de bewoordingen van artikel 12i, lid 1 Sv.: "*Indien het beklag tot de kennisneming van het gerechtshof behoort, de klager ontvankelijk is en het gerechtshof van oordeel is dat vervolging of verdere vervolging had moeten plaats hebben, beveelt het gerechtshof dat de vervolging zal worden ingesteld of voortgezet ter zake van het feit waarop het beklag betrekking heeft*".

³³³ Artikel 12i, lid 2 NSv.

³³⁴ G. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 84.

³³⁵ G.J.M. CORSTENS, "Artikel 12 Sv. als laatste strohalm" in A.H.E.C. JORDAANS, P.A.M. MEVIS en J. WÖRETSCHOFER (eds.), *Praktisch strafrecht. Liber amicorum J.M. REIJNTJES*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 107.

³³⁶ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 137.

³³⁷ De Hoge Raad is de hoogste rechtsprekende instantie in Nederland. Dit kan vergeleken worden met het Hof van Cassatie in België.

³³⁸ HR 7 april 2006, *RvdW* 2006, 368.

³³⁹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 138.

behartigen dat door de beslissing tot niet (verder) vervolgen rechtstreeks wordt getroffen, worden inbegrepen. Dit blijkt expliciet uit het tweede lid van artikel 12 NSv.³⁴⁰

Om te eindigen wordt er in Nederland gebruik gemaakt van de term 'benadeelde partij'. Deze benaming met niet verward worden met de benadeelde persoon in het Belgisch strafprocesrecht. Dit statuut kent men in Nederland immers niet.

1.2.3. Rechten van slachtoffers

1.2.3.1. Eigen procespositie

Voordien bleek dat het slachtoffer geen eigen vorderingsrecht bezit. Toch wordt het slachtoffer door de wet van 17 december 2009³⁴¹ erkend als rechtstreeks betrokkene in de strafprocedure.³⁴² Dit wil zeggen dat het slachtoffer een eigen procespositie heeft en dat het openbaar ministerie het slachtoffer op een correcte manier dient te bejegenen.³⁴³ De definitie van slachtoffer werd hierboven reeds gegeven. Aangezien men op het einde van de strafprocedure pas met zekerheid kan zeggen of deze personen ook effectief slachtoffer zijn, dient het OM elk eenieder die zich bij de politie meldt als slachtoffer correct te bejegenen. Deze personen verkrijgen ook de rechten die vermeld staan in titel IIIA van het eerste boek van het Nederlandse wetboek van strafvordering en die hierna beknopt besproken zullen worden.³⁴⁴

1.2.3.2. Recht op informatie³⁴⁵

Artikel 51a, lid 3 NSv. bepaalt dat, wanneer het slachtoffer daarom verzoekt, mededeling gedaan wordt door de politie en door het OM van de aanvang en de voortgang van de zaak tegen de verdachte. Deze mededeling betreft alle beslissingen die relevant zijn voor het slachtoffer.³⁴⁶ Er wordt schriftelijk mededeling gedaan van het afzien van de opsporing door de politie of van het inzenden van een PV tegen een verdachte dat niet naar het OM wordt gezonden. Ook wanneer een zaak met een bekende verdachte op het parket is ingeschreven, zal aan het slachtoffer gevraagd worden of deze verder op de hoogte wenst gehouden te worden over het vervolg van de zaak. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, wordt het slachtoffer verder in kennis gesteld van de aanvang en de voortzetting van de vervolging, van de datum en het tijdstip van de terechtzitting en van de einduitspraak. In geval van een misdrijf als bedoeld in artikel 51^e, lid 4 NSv., brengt het OM het

³⁴⁰ C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 31.

³⁴¹ Wet 17 december 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 12 januari 2010.

³⁴² R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 965.

³⁴³ Artikel 51a, lid 2 NSv.

³⁴⁴ Tweede Kamer 2004-05, 30 143, nr. 3, 4-6; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 241-246.; R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 965.

³⁴⁵ Artikel 51a NSv.

³⁴⁶ Tweede Kamer 2004-05, 30 143, nr. 3, 19.

slachtoffer ook op de hoogte van de invrijheidstelling van de verdachte of de veroordeelde, indien ze dat wenst.³⁴⁷

1.2.3.3. *Recht om kennis te nemen van de processtukken*³⁴⁸

Wanneer het slachtoffer daarom verzoekt, wordt door de officier van justitie desgevallend toestemming verleend om kennis te nemen van processtukken die voor het slachtoffer van belang zijn. Tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt de toestemming daarnaast ook verleend door het gerecht in feitelijke aanleg waarvoor de zaak wordt vervolgd.³⁴⁹

De officier van justitie kan het verzoek van het slachtoffer om kennis te nemen van processtukken in vier gevallen weigeren. In de eerste plaats kan de inzage geweigerd worden wanneer het belang van het onderzoek dit vereist. Daarnaast kan de bescherming van het privéleven eveneens een belemmering vormen voor de kennisname, bijvoorbeeld wanneer het gaat om psychiatrische rapporten van de verdachte. Ten derde kan de weigering geschieden in het belang van de opsporing of de vervolging van andere strafbare feiten. Als laatste is kan de officier van justitie de kennisneming weigeren op basis van zwaarwichtige gronden die aan het algemeen belang worden ontleend, zoals de staatsveiligheid.³⁵⁰ De eventuele weigering zal schriftelijk aan het slachtoffer meegedeeld worden.³⁵¹

1.2.3.4. *Recht om stukken toe te voegen aan het dossier*³⁵²

Het slachtoffer kan de officier van justitie verzoeken om stukken die hij relevant acht te mogen toevoegen aan het strafdossier. Het kan zowel gaan om stukken die relevant zijn voor de beoordeling van de zaak tegen de verdachte als om stukken die relevant zijn voor de vordering van het slachtoffer op de verdachte (*cf. infra*: hoofdstuk 5, titel 1.2.3.7). Aangezien het slechts gaat om een verzoek, kan de officier van justitie het toevoegen van stukken weigeren op dezelfde gronden als het verzoek tot kennisname.³⁵³ Dit zal opnieuw schriftelijk aan de betrokkene meegedeeld worden.³⁵⁴

1.2.3.5. *Recht op bijstand en vertegenwoordiging en recht op een tolk*³⁵⁵

Het slachtoffer heeft het recht om zich te doen bijstaan overeenkomstig artikel 51c, lid 1 NSv. De memorie van toelichting stelt geen eisen aan de personen die het slachtoffer terzijde mogen staan en noemt medewerkers van slachtofferhulp of een raadsman.³⁵⁶ Hoewel deze implicaties gegeven worden voor de bijstand ter terechtzitting, dient uit de algemene bewoordingen van artikel 51c NSv.

³⁴⁷ Artikel 51a, lid 3 NSv. R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 160-161.

³⁴⁸ Artikel 51b, lid 1 NSv.

³⁴⁹ Artikel 51b, lid 1 NSv.

³⁵⁰ Artikel 51b, lid 3 NSv.; C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 183.

³⁵¹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 161-162.

³⁵² Artikel 51b, lid 2 NSv.

³⁵³ Artikel 51b, lid 3 NSv.

³⁵⁴ Artikel 51b, lid 4 NSv.

³⁵⁵ Artikel 51c NSv.

³⁵⁶ Tweede Kamer 2004-05, 30 143, nr. 3, 21-22.

afgeleid te worden dat dit ook geldt in andere fasen van de strafprocedure.³⁵⁷ Het tweede lid van artikel 51c NSv. bepaalt dat het slachtoffer zich op de terechtzitting kan doen vertegenwoordigen door een advocaat of door een gemachtigde. KEULEN en KNIGGE pleiten ervoor dat deze bepaling ook in andere strafrechtelijke procedures aanvaard moet worden. Dit zou volgens hen beter stroken met de algemene karakter van artikel 51c NSv.³⁵⁸

Daarnaast bevat artikel 51c, lid 3 NSv. het recht voor het slachtoffer om zich te laten bijstaan door een tolk wanneer hij de taak niet of onvoldoende beheerst. Dit recht behoeft weinig verdere uitleg.³⁵⁹

1.2.3.6. *Spreekrecht*³⁶⁰

Het slachtoffer of een nabestaande³⁶¹ kan op de terechtzitting een verklaring afleggen over de gevolgen die de strafbare feiten bij hem teweeg hebben gebracht.³⁶² De wetgever heeft beperkingen aangebracht aan de misdrijven waarbij het spreekrecht kan worden uitgeoefend.³⁶³ Aangezien dit recht belang heeft ter terechtzitting maar niet in de onderzoeksfase, wordt het vermeld ter volledigheid, maar wordt hier gezien het onderzoeksopzet niet verder op ingegaan.

1.2.3.7. *Schadevergoeding: voeging als benadeelde partij*

Het Nederlandse wetboek van strafvordering voorziet in een afdeling die specifiek gewijd is aan de schadevergoeding voor de benadeelde partij.³⁶⁴ De persoon die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit, kan zich als benadeelde partij voegen in het strafproces met betrekking tot zijn vordering tot schadevergoeding.³⁶⁵ Indien de persoon die rechtstreeks schade heeft geleden is overleden, kunnen zijn erfgenamen deze vordering uitoefenen.³⁶⁶ De benadeelde kan zich aldus enkel voegen wanneer er sprake is van rechtstreekse schade geleden door een strafbaar feit. Deze schade is aanwezig wanneer de betrokkene getroffen is in een belang dat door de overtreden strafbepaling wordt beschermd.³⁶⁷ De benadeelde partij kan daarnaast ook verkiezen om haar vordering voor de

³⁵⁷ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 246.

³⁵⁸ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 247; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 165.

³⁵⁹ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 247.

³⁶⁰ Artikel 51e NSv.

³⁶¹ Aan de nabestaanden die een spreekrecht kunnen verkrijgen worden evenwel beperkingen aangebracht, zodat niet iedere nabestaande dit recht geniet. Zie artikel 51^e, lid 2 NSv.; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 247-248; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 164.

³⁶² Artikel 51e, lid 1 NSv.

³⁶³ Artikel 51e, lid 1 NSv.

³⁶⁴ Titel IIIA, tweede afdeling, artikel 51f tot en met artikel 51h NSv.

³⁶⁵ Artikel 51f, lid 1 NSv.; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 247; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 154.

³⁶⁶ Artikel 51f, lid 2 NSv. De erfgenamen kunnen deze vordering uitoefenen doordat zij de vordering hebben verkregen onder algemene titel of omdat zij personen zijn als bedoeld in artikel 108, lid 1 en 2 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek op basis van de daar bedoelde vorderingen.

³⁶⁷ G.J.M. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 84. De benadeelde partij is ontvankelijk in haar vordering wanneer "aan haar rechtstreeks schade is toegebracht door het bewezen verklaarde feit of door een strafbaar feit, waarvan in de dagvaarding is meegedeeld dat het door de verdachte is erkend en ter kennis van de rechtbank wordt gebracht, en waarmee door de rechtbank bij de strafoplegging rekening is gehouden" (artikel 361, lid 2 NSv.). De onderzoekers van Strafvordering 2001 hebben hieromtrent een verruiming voorgesteld, aangezien het voor de benadeelde partij aantrekkelijk wordt om zich ook te voegen *ad informandum*. Volgens de onderzoekers zou het moeten gaan om "schade die in redelijk verband staat tot het tenlastegelegde en bewezenverklaarde feit". Zie A.L.J. VAN STRIEN, "De positie van slachtoffers in het strafproces"

burgerlijke rechter te brengen of om haar vordering op te splitsen tussen de burgerlijke en de strafrechter.³⁶⁸

Hoe de voeging kan geschieden, wordt bepaald door artikel 51g NSv. Eerder kwam aan bod dat het slachtoffer het recht heeft om te verzoeken om op de hoogte te blijven van de aanvang en de voortgang in de zaak tegen de verdachte. Wanneer het slachtoffer hiervoor opteerde en er wordt een vervolging tegen de verdachte ingesteld, zendt de officier van justitie aan de benadeelde partij een formulier van voeging.³⁶⁹ Interessant binnen de onderzoeksvraag is of de benadeelde partij zich ook al kan voegen vóór de aanvang van de terechtzitting, namelijk tijdens de onderzoeksfase. Ook dit blijkt mogelijk te zijn, door een opgave van de inhoud van de vordering en van de gronden waarop die vordering berust, aan de officier van justitie over te maken.³⁷⁰ In dit geval is de officier van justitie in principe verplicht om het strafbare feit dat aan de voeging ten grondslag ligt, aan de verdachte ten laste te leggen. Een afwijking hiervan is mogelijk wanneer de belangen van procesrechtelijke aard het belang van het slachtoffer om zich te voegen overstijgen.³⁷¹

Ook in Nederland bestaat de vrees dat het strafproces overgenomen zal worden door de burgerlijke partij. Voor de wet van 17 december 2009 werd de voeging slechts toegelaten wanneer dit geen nadelige gevolgen zou meebrengen voor het afhandelen van de strafvordering. Het Onderzoeksproject *Strafvordering 2001* uitte hierop kritiek, doordat het herstel van schade in hoofde van het slachtoffer integraal zou behoren tot de doelstellingen van het strafproces. Dit bracht een wijziging van het Nederlandse wetboek van strafvordering teweeg.³⁷² Dit bepaalt voortaan dat de strafrechter de mogelijkheid heeft om de burgerlijke vordering geheel of gedeeltelijk onontvankelijk te verklaren wanneer de behandeling daarvan een onevenredige belasting zou betekenen voor het strafgeding.³⁷³

in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het onderzoek ter terechtzitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 260.

³⁶⁸ Artikel 51f, lid 3 NSv.; C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 164; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 155.

³⁶⁹ Artikel 51g, lid 1 Sv.; B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 249; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 155.

³⁷⁰ Artikel 51g, lid 1 NSv.

³⁷¹ C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 204; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 155.

³⁷² Artikel 361, lid 3 NSv.

³⁷³ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 965-966.

2. Frankrijk

2.1. Vervolgingsbeleid

In Frankrijk is het principieel het openbaar ministerie dat de strafvordering instelt.³⁷⁴ Het openbaar ministerie waakt over het algemeen belang en heeft een appreciatiebevoegdheid om al dan niet te vervolgen.³⁷⁵ Het OM voert een beleid en daarbinnen kan de *procureur de la République*³⁷⁶ beslissen of het wenselijk is om een strafvordering in te stellen, of een gerechtelijk onderzoek nodig is of als er gebruik gemaakt wordt van een buitengerechtelijke afwikkeling.³⁷⁷ De *procureur de la République* informeert de klager en het slachtoffer over de vervolgingen of de alternatieve maatregelen die genomen werden.³⁷⁸ Het is de minister van Justitie die de leiding heeft over het beleid van het OM. Hierdoor verkeert hij in de mogelijkheid om instructies te geven aan het OM en kan hij zelfs bevelen om een bepaalde zaak te onderzoeken (positief injunctierecht).³⁷⁹ Wanneer het slachtoffer een klacht neerlegde bij de *procureur de la République* en deze laatste beslist om niet te vervolgen, dan heeft het slachtoffer het recht om hiertegen in beroep te gaan bij de procureur-generaal. Deze kan de *procureur de la République* bevelen om een onderzoek in te stellen.³⁸⁰

Het OM in Frankrijk heeft geen vervolgingsmonopolie. Ook het slachtoffer is immers in staat om de strafvordering in te stellen.³⁸¹ Uiteraard kan niet elk slachtoffer dit. Men moet zich op een ontvankelijke manier burgerlijke partij stellen.³⁸² Alvorens de verschillende mogelijkheden voor de slachtoffers besproken worden, zullen eerst de verschillende hoedanigheden die zij kunnen aannemen aan bod komen.

2.2. Rechtspositie van slachtoffers

2.2.1. Definitie

De Franse CPP bevat geen definitie van het begrip slachtoffer. Verschillende begrippen, zoals slachtoffer en benadeelde, worden door elkaar gebruikt. De rechtsleer verklaart het begrip als: "*Toute personne, physique ou morale, ou groupe de personnes ayant souffert, directement ou indirectement, d'un acte prohibé par la loi pénale*".³⁸³ Opnieuw is de gelijkenis met het Kaderbesluit van 2001 waar te nemen.³⁸⁴ Dit is ook maar logisch, aangezien het vanuit Europa komt.

³⁷⁴ Artikel 1, lid 1 CPP.

³⁷⁵ Artikel 40 CPP; Cass. (FR) 7 november 1989, *Bull.Crim.* 1989, nr. 393.

³⁷⁶ De functie van *procureur de la République* in Frankrijk kan vergeleken worden met de functie van procureur des Konings in België.

³⁷⁷ Artikel 40-1 CPP.

³⁷⁸ Artikel 40-2 CPP.

³⁷⁹ Artikel 30 CPP.

³⁸⁰ Artikel 40-3 CPP; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 87-88.

³⁸¹ Artikel 1, lid 2 CPP.

³⁸² R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 88.

³⁸³ X., "La victime en procédure pénale", www.prepa-isp.fr/wp-content/annales/1-enm/penal/ppenale.pdf.

³⁸⁴ Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Pb.L.* 22 maart 2001, afl. 82, 1-4.

2.2.2. Hoedanigheden

Binnen het Franse strafprocesrecht bestaan er voor het slachtoffer twee mogelijkheden: In de eerste plaats is er de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer, waarbij de benadeelde ervoor kiest om geen burgerlijke partijstelling aan te gaan en bijgevolg geen partij te worden in de strafprocedure.³⁸⁵ De tweede mogelijkheid is dan de status van burgerlijke partij. Dit statuut brengt met zich mee dat het slachtoffer effectief partij wordt in het strafproces en dat hij meer uitgebreide rechten verkrijgt.³⁸⁶

2.2.3. Rechten van slachtoffers

Het hebben van de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer mag dan wel betekenen dat het slachtoffer geen procespartij wordt, maar toch brengt het rechten met zich mee. Een aantal van die rechten zullen onder deze titel besproken worden. Het slachtoffer dat zich burgerlijke partij kan stellen en dat ook doet³⁸⁷, zal daarenboven nog een aantal extra rechten verkrijgen.

2.2.3.1. Algemene rechten

Het Franse wetboek van strafvordering bevat een preliminair artikel dat een aantal algemene principes uiteenzet. Daarin is ook te vinden dat "*L'autorité judiciaire veille à l'information et à la garantie des droits des victimes au cours de toute procédure pénale*".³⁸⁸ Ook in het Franse recht is het dus zo dat het slachtoffer op een correcte manier bejegend dient te worden en dat hij voldoende geïnformeerd wordt.³⁸⁹ De wet van 15 juni 2000³⁹⁰ voerde deze bepaling in en zorgde daarmee voor een wettelijke verankering van de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer.³⁹¹ Het recht op informatie houdt in dat het slachtoffer onder andere op de hoogte gebracht wordt van de mogelijkheid om zijn burgerlijke vordering voor de strafrechter uit te oefenen.³⁹²

Andere rechten die aan het slachtoffer worden toegekend zijn bijvoorbeeld het recht om een klacht in te dienen³⁹³ en het recht op hulp³⁹⁴.

2.2.3.2. Specifieke rechten voor de burgerlijke partij

In Frankrijk wordt er een onderscheid gemaakt tussen het instellen en het uitoefenen van de strafvordering. Het uitoefenen van de strafvordering gebeurt exclusief door het openbaar ministerie.

³⁸⁵ M. MECHIN, "Le double visage de la victime en France, entre quête de reconnaissance et quête d'un véritable rôle procédural" in G. GIUDICELLI-DELAGE en C. LAZERGES, *La victime sur la scène pénale en Europe*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2008, 107.

³⁸⁶ Artikel 2 CPP; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 77.

³⁸⁷ Voor de voorwaarden voor een ontvankelijke burgerlijke partijstelling in Frankrijk, zie R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 78-85. Opvallend hierbij is dat het slachtoffer zijn burgerlijke vordering voor de strafrechter kan brengen zonder daarbij de effectieve vergoeding van de schade te vragen.

³⁸⁸ Preliminair artikel, sub II CPP.

³⁸⁹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 77.

³⁹⁰ Loi n°. 2000-516 du 15 juin 2000 renforçant la protection de la présomption d'innocence, JO 16 juin 2000.

³⁹¹ B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2010, 722; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, Litec, 2010, 722.

³⁹² Artikel 53-1 CPP en artikel 75 CPP.

³⁹³ Artikel 15-3 CPP.

³⁹⁴ Artikel 41 CPP.

Het slachtoffer kan de strafvordering in beginsel dus nooit zelf uitoefenen.³⁹⁵ Het instellen van de strafvordering gebeurt daarnaast principieel door het OM, maar deze mogelijkheid staat evenzeer open voor de burgerlijke partij. Wanneer het OM dus (nog) niet beslist heeft om de strafvordering in te stellen, kan de burgerlijke partij dat op eigen initiatief doen.³⁹⁶ Op die manier stelt zij de burgerlijke vordering en de strafvordering gelijktijdig in (burgerlijke partijstelling bij wijze van actie). Deze mogelijkheid biedt een tegenhanger voor het opportuniteitsbeginsel in hoofde van het OM, maar houdt ook een gunstiger regime in voor het slachtoffer. Zo is de bewijslast voor de strafrechter lichter dan die voor de burgerlijke rechter.³⁹⁷

Wanneer het OM de strafvordering reeds instelde, kan de burgerlijke partij haar burgerlijke vordering bij de strafvordering voegen (burgerlijke partijstelling bij wijze van voeging, *l'intervention*).³⁹⁸ Hiertoe dient het slachtoffer duidelijk haar wil kenbaar te maken om zich burgerlijke partij te stellen en moeten de ontvankelijkheidsvereisten voldaan zijn.³⁹⁹ Hierna zal vooral ingegaan worden op de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie, aangezien deze procedure verschillen vertoont met de Belgische strafprocedure.

Frankrijk mag dan wel de bakermat van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie zijn, toch werd deze mogelijkheid voor het slachtoffer opnieuw geëvalueerd in de jaren 2000. Daaruit werd als conclusie getrokken dat de onderzoeksrechters overbelast worden met lichtzinnige klachten met burgerlijke partijstelling, wat ten koste ging van belangrijkere zaken.⁴⁰⁰ Daarop werd de wet van 5 maart 2007⁴⁰¹ ingevoerd, die belangrijke vernieuwingen inhield op het vlak van de burgerlijke partijstelling.

Een eerste vernieuwing houdt in dat het slachtoffer dat zich in hoofde van een wanbedrijf burgerlijke partij wenst te stellen bij de onderzoeksrechter, verplicht is om voorafgaand een klacht in te dienen bij het openbaar ministerie.⁴⁰² Op die manier is het OM op de hoogte van de feiten en kan het zelf een onderzoek instellen of rechtstreeks dagvaarden indien het dat wenselijk acht. Het slachtoffer kan zich enkel nog tot de onderzoeksrechter wenden wanneer het OM laat weten dat het geen vervolging zal instellen, of wanneer er binnen drie maanden na het indienen van de klacht geen beslissing werd genomen.⁴⁰³ Op deze manier werd er een filter ingevoerd in het Franse strafprocesrecht.⁴⁰⁴

De tweede vernieuwing waarin de wet van 5 maart 2007 voorzag is dat het openbaar ministerie de mogelijkheid krijgt tot het nemen van "*une réquisition de non-lieu*". In de gevallen waarin er een

³⁹⁵ Hierop is uitzonderlijk een afwijking mogelijk, bijvoorbeeld artikel 186 CPP.

³⁹⁶ Artikel 1, *in fine* CPP.

³⁹⁷ B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2010, 267; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, Litec, 2010, 929.

³⁹⁸ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 116-117.

³⁹⁹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 117. Zie ook artikel 419 tot en met 423 CPP.

⁴⁰⁰ C. GUÉRY, "Le juge d'instruction et le voleur des pommes: pour une réforme de la constitution de partie civile", *D.* 2003, 1575.

⁴⁰¹ Loi n° 2007-291 du 5 mars 2007 tendant à renforcer l'équilibre de la procédure pénale, *JO* 6 mars 2007.

⁴⁰² Artikel 21 Wet 5 maart 2007.

⁴⁰³ J. PRADEL, "Des suites législatives de l'affaire dite d'Outreau", *JCP* 2007, afl. 14, 13.

⁴⁰⁴ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 966-967; D. LATOUR en P.E. GONDRAN DE ROBERT, *La lutte contre la corruption en France: 2013, une année décisive*, Parijs, Emerit Publishing, 2014, 168; Y. MAYAUD, *La responsabilité pénale des décideurs locaux*, Parijs, Lamy, 249.

klacht met burgerlijke partijstelling werd ingediend, maar waarbij het manifest duidelijk is dat de aangebrachte feiten niet werden gepleegd, kan het OM aldus nog steeds een stok achter de deur steken.⁴⁰⁵ De onderzoeksrechter kan deze visie volgen en een "*ordonnance de non-lieu à informer*" uitspreken zonder dat hij enig onderzoek gedaan heeft. Deze mogelijkheid vormt dus een tweede rem op lichtzinnige klachten met burgerlijke partijstelling.⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ Artikel 86, lid 3, *in fine* CPP.

⁴⁰⁶ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 967.

HOOFDSTUK 6. Evaluatie

Om de verschillende posities van het slachtoffer binnen het Belgische rechtssysteem op een overzichtelijke manier naast mekaar te kunnen plaatsen, worden deze hieronder weergegeven in schematische vorm.

	Slachtoffer in de algemene zin	Benadeelde persoon	Burgerlijke partij
Statuut?	Geen statuut	Statuut	Statuut
Hoe?	Automatisch (passief)	Verklaring van benadeelde persoon (actief)	Voeging of actie (actief)
Fase?	Opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek	Opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek	Enkel gerechtelijk onderzoek
Rechten?	Minimumnormen in <i>soft law</i> : <ul style="list-style-type: none"> - Recht op een eerbiedige en correcte behandeling - Recht om informatie te krijgen - Recht om informatie te geven - Recht op juridische bijstand en rechtsbijstand - Recht op herstel - Recht op bescherming en respect voor het privéleven 	Uitdrukkelijk in artikel 5bis, §3 V.T. Sv.: <ul style="list-style-type: none"> - Recht op bijstand of vertegenwoordiging - Toevoegen van documenten - Kennisgeving - Inzage en afschrift 	Verspreid in het wetboek van strafvordering: <ul style="list-style-type: none"> - Verzoek tot bijkomende onderzoekshandeling - Beroep tegen beschikkingen van de raadkamer - Recht om langdurige zaken voor KI te brengen
Kosten?	Geen	Geen	Indien actie: consignatie
Gevolgen voor het strafproces?	<ul style="list-style-type: none"> - Opportuniteitsbeginsel - Geen partij - Geen specifieke procedurerechten 	<ul style="list-style-type: none"> - Opportuniteitsbeginsel - Geen partij - Procedurerechten 	<ul style="list-style-type: none"> - Partij - Opstarten strafvordering (actie)

1. Het opsporingsonderzoek: slachtoffer in de algemene zin vs. benadeelde persoon

Het slachtoffer in de algemene zin verkrijgt geen harde procedurerechten, maar wordt beschermd door de rechten die eenieder geniet en die opgesomd staan in *soft law*. Het slachtoffer verkrijgt met het aannemen van het statuut van benadeelde persoon daarentegen wel harde procedurerechten overeenkomstig artikel 5bis, §3 V.T. Sv. (*cf. supra*). Om na te gaan of deze rechten die specifiek toegekend worden aan de benadeelde persoon nu ook effectief een meerwaarde vormen, moeten deze vergeleken worden met de rechten van het eenvoudig slachtoffer en dus van eenieder.

Een eerste recht van de benadeelde persoon is, overeenkomstig artikel 5bis, §3, lid 1 V.T. Sv., het recht om bijgestaan of vertegenwoordigd te worden door een advocaat. Het arrest *Salduz tegen Turkije* van het EHRM bepaalde dat de aanwezigheid van de advocaat bij het verhoor mogelijk moet zijn, maar sprak zich niet uit over de aanwezigheid van die advocaat bij overige onderzoekshandelingen.⁴⁰⁷ De aanwezigheid van de advocaat bij onderzoekshandelingen wordt dan ook niet aanvaard.⁴⁰⁸ Hiermee is de benadeelde persoon bijgevolg niet geholpen. De advocaat mag hem dan wel vertegenwoordigen, maar dat mag de advocaat van een eenieder. Wanneer de advocaat aanwezig mocht zijn bij onderzoekshandelingen, dan kon dat voor de benadeelde persoon effectief iets extra betekenen. Het eerste procedurerecht dat door artikel 5bis, §3 V.T. Sv. toegekend wordt, vormt daardoor geen meerwaarde.⁴⁰⁹

Ten tweede bezorgt artikel 5bis, §3, lid 2 V.T. Sv. het recht aan de benadeelde persoon om ieder document dat hij nuttig acht, toe te voegen aan het dossier. Ook dit recht blijkt geen nuttig supplement te vormen voor de benadeelde persoon, aangezien elke burger het recht heeft om nuttige stukken toe te voegen aan het strafdossier.⁴¹⁰ De specifieke vermelding van dit recht voor de benadeelde persoon heeft daarom weinig tot geen betekenis.

Het volgende recht van de benadeelde persoon dat aan bod kwam, is de kennisgevingsplicht. Naast het verkrijgen van informatie, heeft deze verwittigingsplicht in hoofde van het OM nog een bijkomende toegevoegde waarde. Het is immers zo dat dit recht aan de benadeelde persoon de kans geeft om de opportuniteit van een burgerlijke partijstelling te bepalen. De kennisgevingsplicht vormt daarom een meerwaarde voor het slachtoffer dat zich benadeelde persoon stelt. Het laat deze

⁴⁰⁷ EHRM, *Salduz v. Turkije*, 2008.

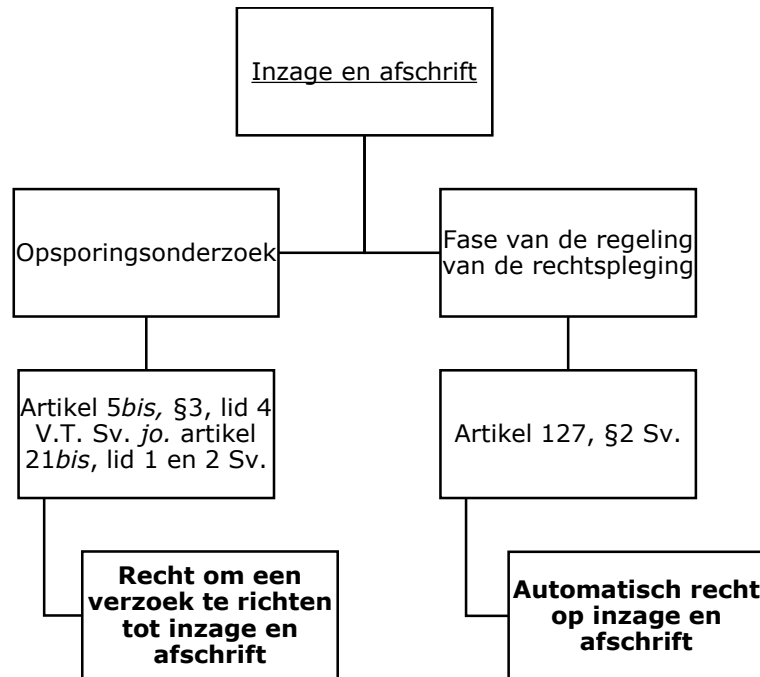
⁴⁰⁸ F. SCHUERMANS, "Aanwezigheid advocaat bij onderzoeksverrichtingen", *T.Strafr.* 2011, nr. 2, 147-148; Artikel 3, 3° Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, *Pb.L.* 6 november 2013; A. BAILLEUX, "Nieuwe richtlijn versterkt rol advocaat in strafprocedure", *Juristenkrant* 2013, nr. 27, 1; B. DE SMET, "Verdere stappen op het Salduz-pad: de wet van 25 april 2014 en richtlijn 2013/48/EU van 22 oktober 2013", *RW* 2014, nr. 4, 158-159; A. HONHON en V. DE SOUTER, "De totstandkoming van de Europese richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat", *T.Strafr.* 2013, nr. 6, 358-368.

⁴⁰⁹ T. DECAIGNY, "De bijstand van een advocaat bij het verhoor", *T.Strafr.* 2010, afl. 4, 4-6 en 12; O. MICHIELS en A. JACOBS, "Les implications de la jurisprudence récente de la Cour Européenne des droit de l'homme sur les preuves. La jurisprudence Salduz et l'arrêt Gäfgen", *JT* 2011, af. 6427, 153-157.

⁴¹⁰ Deze bepaling sluit aan bij artikel 47bis, §1, sub 2 Sv.

persoon immers toe om een weloverwogen keuze te maken met betrekking tot een eventuele burgerlijke partijstelling.⁴¹¹ Een positieve insteek van de wetgever.

Als vierde kwam het recht op inzage en afschrift aan bod, vastgelegd in artikel 5*bis*, §3, lid 4 V.T. Sv. De belangrijkste reden voor de invoering van dit recht bleek de transparantie voor de benadeelde persoon wanneer deze zich in een later stadium eventueel burgerlijke partij zou willen stellen. Voor de benadeelde persoon werd regeling uiteengezet. Deze kan kort samengevat worden als volgt:

Hiermee is het verschil met het slachtoffer in de algemene zin nog niet beantwoord. Om te zien of zij ook een verzoek kunnen indienen zoals de benadeelde persoon, dient in de eerste plaats gekeken te worden naar artikel 21*bis* Sv. en meer bepaald of zij 'rechtstreeks belanghebbende' zijn. Het eenvoudig slachtoffer komt niet voor in het lijstje van lid 2. Op hen is bijgevolg lid 3 van toepassing, dat zegt dat een verzoek tot inzage en afschrift ingediend kan worden, waarover geoordeeld zal worden door het openbaar ministerie. Daarmee lijkt het recht van de benadeelde persoon in de onderzoeksfase om een verzoek te richten tot inzage en afschrift in theorie opnieuw geen vernieuwing. Het zou kunnen dat het openbaar ministerie in de praktijk echter sneller geneigd is om in te gaan op het verzoek wanneer het uitgaat van een benadeelde persoon, die immers rechtstreeks belanghebbende is, dan wanneer het uitgaat van iemand die dit niet is.

In de fase van de regeling van de rechtspleging geldt deze conclusie niet, aangezien er dan een automatisch recht op inzage geldt voor de benadeelde persoon en dus niet voor het eenvoudig slachtoffer. Dit is wel degelijk een meerwaarde voor de benadeelde persoon. Toch kan justitie zich naar mijn mening in de eigen voeten schieten met deze frappante bepaling. Er wordt een automatisch inzagerecht toegekend aan iedereen die zich benadeelde persoon stelde. Eenieder die een eenvoudige verklaring indient, kan het statuut van benadeelde persoon bekomen. Iedere controle

⁴¹¹ Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat, 1997-98, 1-704/4, 343-347.

ontbreekt dus op dit punt.⁴¹² De wetgever had hier zorgvuldiger mee moeten omspringen. Dit kan door een controlemechanisme in te bouwen op het moment dat een slachtoffer zich benadeelde persoon stelt. In dat geval kan men een automatisch recht op inzage en afschrift toekennen in de plaats van een verzoekrecht. Dit voorstel zal met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet positief onthaald worden, gezien de werklast die zij met zich meebrengt. Daarom kan het controlemoment eventueel verplaatst worden naar het moment dat er effectief gebruik gemaakt wordt van het recht op inzage en afschrift. Op dat moment zou er geen sprake meer zijn van een automatisch recht, maar het aantal personen die een inzage of een afschrift bekomen en die dat niet horen te bekomen, wordt daarmee alvast geminimaliseerd. Zolang er geen controle plaatsvindt, is het maar terecht dat aan de benadeelde persoon geen automatisch inzagerecht wordt toegekend.

Als conclusie kan gesteld worden dat het statuut van benadeelde persoon inderdaad meer rechten met zich meebrengt dan het hebben van de hoedanigheid van eenvoudig slachtoffer. Dit moet echter niet overschat worden, aangezien duidelijk werd dat een aantal van de toegekende rechten ook bestaan voor personen die kozen om het statuut niet aan te nemen. De rechten die extra toegekend worden, vormen dan weer een mooie meerwaarde.

2. Gerechtelijk onderzoek

Om tot een evaluatie te komen omtrent het gerechtelijk onderzoek en meer bepaald de burgerlijke partij, zal toegespitst worden op de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie. Dit omdat er over deze manier van burgerlijke partijstelling veel meer controverse bestaat dan over de voeging. Onder de bespreking van actie werd gezien dat de burgerlijke partij in de mogelijkheid verkeert om via een burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter de strafvordering in werking te stellen. De burgerlijke partij neemt zo de rol van openbaar ministerie als het ware over en beslist dat de onderzoeksrechter belast zal worden met een gerechtelijk onderzoek. Er kan dus in geen geval ontkend worden dat deze mogelijkheid zeer verregaand is.

2.1. Dubbele finaliteit van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie

Het enige doel van het slachtoffer om zich burgerlijke partij te stellen is het herstel van schade.⁴¹³ Dit is logisch aangezien het niet het slachtoffer, maar het openbaar ministerie is dat instaat voor de uitoefening van de strafvordering. In de realiteit gaat het er echter vaak anders aan toe. Uiteraard wil het slachtoffer hersteld worden in de schade die het geleden heeft door het misdrijf, maar als het even kan ziet men de dader vaak ook nog graag veroordeeld worden als *revanche*. Wanneer er van overheidswege beslist wordt om niets te doen op dat vlak, ziet het slachtoffer zijn kans schoon. Het slachtoffer kan hiermee de grens van zijn mogelijkheden gemakkelijk overschrijden, aangezien de grens onzichtbaar is. Men doet immers uitschijnen dat men enkel het herstel van schade wenst en geen enkele instantie kan bewijzen dat men eigenlijk vooral de bestraffingsdoeleinden smaakt. GRANIER verwoordt dit mooi door te zeggen dat het echte herstel voor de burgerlijke partij hem zit in

⁴¹² R. VERSTRAETEN en H. DEMEDTS, "Recente ontwikkelingen: de nieuwe strafprocesrechtelijke regels van de wetten houdende "diverse bepalingen betreffende justitie" en de evolutie van de rechtspraak inzake Salduz, Antigoon en de motiveringsplicht", *Themis* 2013, nr. 79, 163.

⁴¹³ Cass. 15 februari 1978, *Arr.Cass.* 1978, 714; EHRM, *Tomasi t. Frankrijk*, 1992.

de strafrechtelijke veroordeling: “*Ce que veut celle-ci [la partie civile], c’est pouvoir peser sur le débat pénal du poids de ses arguments, c’est pouvoir déclencher une action publique réticente. La véritable réparation réside alors dans la condamnation pénale*”.⁴¹⁴ Er dient daarom nagegaan te worden of het Belgische systeem wel zo slachtoffervriendelijk moet zijn, dan wel of er betere alternatieven voorhanden zijn.⁴¹⁵

2.2. Dringt een hervorming zich op?

De praktijk leert ons dat er veel misbruik gemaakt wordt van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie.⁴¹⁶ Om hieraan te verhelpen, zijn er twee opties denkbaar: de afschaffing of de hervorming ervan. Vooraleer te denken aan de afschaffing, dient in de eerste plaats nagegaan te worden of deze mogelijkheid wel open ligt. Europa heeft immers ook regels en rechtspraak uitgevaardigd omtrent de minimumgaranties die het slachtoffer moet krijgen.

De Europese waarborgen voor het slachtoffer zijn terug te vinden op twee niveaus. In de eerste plaats is er de Raad van Europa die op twee manieren een belangrijke invloed uitoefent op de rechten binnen het strafproces. Eerst en vooral doet zij dit via het EVRM. De verdachte dankt zijn recht op een eerlijk proces aan artikel 6 van dit verdrag. Voor het slachtoffer bestaat er echter geen soortgelijke bepaling. Toch is dit een belangrijke vraag. Artikel 6 EVRM waarborgt, onder andere, het recht tot toegang tot de rechter. Om aldus te weten te komen of een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie verplicht is vanuit Europees perspectief, moet nagegaan worden of het recht tot toegang tot de rechter evenzeer geldt voor de burgerlijke partij. Het uitoefenen van de actie betekent immers het aanhangig maken van de strafvordering en de toegang tot de rechter. De rechtspraak van het Straatsburgse Mensenrechtenhof biedt hierop een antwoord.

In de zaak *Perez* oordeelde het Hof dat artikel 6 EVRM van toepassing is op de burgerlijke partij wanneer er sprake is van een burgerlijke vordering. Dat deze vordering gepaard gaat met het instellen van de strafvordering, ontnemt het burgerlijke karakter ervan niet.⁴¹⁷ Met andere woorden zegt dit arrest dat de burgerlijke partij recht heeft op toegang tot de rechter. De vereiste van een burgerlijk luik is voldaan, aangezien de doelstelling van de burgerlijke partijstelling er precies in bestaat om schadevergoeding, een burgerlijke vordering, te verkrijgen. Betekent dit dan ook dat het slachtoffer het recht moet hebben om de strafvordering zelf in te stellen? Dit werd door het Hof ontkend in de arresten *Anagnostopoulos*⁴¹⁸ en *Helmerts*⁴¹⁹. Het is voldoende wanneer het slachtoffer recht heeft op toegang tot een rechter. Dit hoeft niet noodzakelijk de strafrechter te zijn.

De Raad van Europa heeft naast het EVRM een aantal aanbevelingen uitgevaardigd die de rechtspositie van het slachtoffer verbeteren. Deze aanbevelingen zijn mogen dan wel niet bindend

⁴¹⁴ Nîmes (FR) 16 februari 1956, *JCP* 1957, II, 9800, noot J. GRANIER.

⁴¹⁵ J. MATEUSEN, “Is de burgerlijke partijstelling(on)houdbaar?”, *Ad Rem* 2014, nr. 1, 16-21.

⁴¹⁶ R. VERSTRAETEN, “De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter” in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 961; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 201-236.

⁴¹⁷ EHRM, *Perez t. Frankrijk*, 2004; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 244-246.

⁴¹⁸ EHRM, *Anagnostopoulos t. Griekenland*, 2003.

⁴¹⁹ EHRM, *Helmerts t. Zweden*, 1991.

zijn, maar ze hebben wel een grote symbolische waarde voor de lidstaten. Meer bepaald gaat het om drie aanbevelingen. De eerste⁴²⁰ dateert uit 1985 en bepaalt dat de lidstaten tegemoet dienen te komen aan de noden en de belangen van de slachtoffers. Dit gebeurt voornamelijk door het verstrekken van informatie voor en tijdens de procedure. Het slachtoffer moet daarnaast ook zelf de kans krijgen om een herziening te vragen van een beslissing tot niet-vervolging. Een tweede aanbeveling⁴²¹ dateert uit 2000 en geeft de lidstaten drie mogelijkheden om een beslissing tot niet-vervolging aan te vechten: een hiërarchisch controlemechanisme, een jurisdictioneel controlemechanisme of de mogelijkheid inbouwen dat het slachtoffer zelf de vervolging kan instellen. De derde aanbeveling⁴²², daterend uit 2006, bepaalt dat lidstaten in hun regelgeving dienen te voorzien in procedures om schadevergoeding te eisen van de dader in het kader van een strafrechtelijke procedure. Daarnaast moet dit ook kunnen in een civielrechtelijke procedure, en dit binnen een redelijke termijn. Geen enkele van deze aanbevelingen houdt aldus een verplichting in voor de lidstaten om een actierecht in te voeren. Vanop het niveau van de Raad van Europa zou het dan ook perfect mogelijk zijn om de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie af te schaffen.

Naast de Raad van Europa speelt ook de regelgeving van de Europese Unie een rol. In 2001 kwam er een Kaderbesluit dat belang hechtte aan de rol van het slachtoffer binnen de strafprocedure.⁴²³ De lidstaten dienden elk te voorzien in "een reële en passende rol" voor het slachtoffer binnen hun strafprocesrecht.⁴²⁴ Dit hield echter niet in dat zij ook moesten voorzien in een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie. Nu het Kaderbesluit vervangen werd door de Slachtofferrichtlijn⁴²⁵, is vooral artikel 11 van belang. Dit artikel bepaalt dat het slachtoffer recht heeft op een toetsing van de beslissing tot niet-vervolging. Hoe de lidstaten dit regelen, mogen zij volgens de richtlijn zelf uitmaken. Als zij dit dus doen via een systeem van actie of op een andere manier, staat hen volledig vrij.

Vanuit Europa wordt er aldus geen enkele verplichting opgelegd aan de lidstaten om in een systeem van actie te voorzien. Toch heeft de Belgische wetgever dit ingebouwd. Mijns inziens heeft deze dat gedaan met een positieve gedachte, namelijk om het slachtoffer zoveel mogelijk garantie te bieden op een effectief herstel van zijn schade. In theorie is de redenering immers sluitend: het enige doel van het slachtoffer om zich burgerlijke partij te stellen, mag zijn om een schadevergoeding te bekomen. Het instellen van de strafvordering is dan een middel om dat doel te bereiken. Toch heeft de wetgever daarbij niet nagedacht over de deur naar het misbruik, een deur die wagenwijd open staat. Of het slachtoffer die burgerlijke partijstelling immers gebruikt als middel om een doel te bereiken of als een doel op zich, daartussen is er geen onderscheid te maken. En uit de praktijk blijkt

⁴²⁰ Aanbev.Raad Nr. R(85)11 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de positie van het slachtoffer in het kader van het strafrecht en het strafproces, 28 juni 1985.

⁴²¹ Aanbev.Raad Nr. R(2000)19 betreffende de rol van het openbaar ministerie in het strafrechtelijk systeem, 6 oktober 2000.

⁴²² Aanbev.Raad Nr. R(2006)8 betreffende de bijstand van slachtoffers van misdrijven, 14 juni 2006.

⁴²³ Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Pb.L.* 22 maart 2001, afl. 82, 1-4; R.A.M. VAN SCHIJNDEL, "De implementatie van het kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure: een veeleisend Europa of een behoudend Nederland?" in M.J., BORGERS, F.G.H. KRISTEN, J.B.H.M. SIMMELINK, *Implementatie van kaderbesluiten*, Nijmegen, WLP, 2006, 173.

⁴²⁴ Artikel 2, lid 1 Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

⁴²⁵ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315, 57-74.

dat er inderdaad veel gebruik wordt gemaakt van die laatste optie. Het slachtoffer wil de dader veroordeeld zien, en de schadevergoeding die hij daar nog eens bovenop krijgt, is natuurlijk altijd mooi meegenomen. Aan de andere kant kan dit aan het slachtoffer niet eens kwalijk genomen worden. Het systeem is wat het is, en zonder de grenzen ervan te overschrijden kan hij een achterliggend doel bereiken, namelijk de vervolging van de verdachte. In die zin lijkt het zelf verkeerd om te spreken van misbruik, maar past de term 'ongepast gebruik' beter.

Om aan dit ongepast gebruik te voorkomen, zullen een aantal alternatieven worden voorgesteld. Het meest drastische alternatief is de afschaffing van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie. VERSTRAETEN schat de kans dat dit zal gebeuren zeer laag in, en dat is maar goed ook.⁴²⁶ Het mag dan wel een manier bij uitstek zijn om aan de gerechtelijke achterstand te verhelpen, maar dat mag uiteraard niet ten koste gaan van het slachtoffer. Deze zou nog steeds een schadevergoeding kunnen bekomen via de burgerlijke rechter met gebruik van de artikelen 1382-1383 BW, maar dit zal minder voordelig zijn. Zo zal die procedure vaak duurder zijn en langer duren, en kan het slachtoffer ook geen gebruik maken van het bewijs dat verzameld werd door het OM.⁴²⁷ De ideale situatie is dus om het instituut van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie te laten bestaan, maar het toepassingsgebied ervan te beperken zodat misbruik voorkomen wordt. In de eerste plaats kan het aantal personen beperkt worden die zich burgerlijke partij kunnen stellen bij wijze van actie.⁴²⁸ De bedoeling is ook nu dat deze mogelijkheid wordt voorbehouden voor het echte, rechtstreekse slachtoffer, maar eenieder die voldoet aan de voorwaarden kan zich burgerlijke partij stellen. Een verstrenging van de ontvankelijkheidsvoorwaarden zou in dat opzicht gepast lijken. Ten tweede kan de Nederlandse regelgeving dienen als inspiratiebron. Men kent in Nederland enkel de mogelijkheid om zich te voegen, maar de rechter heeft daar de mogelijkheid om de vordering van de benadeelde onontvankelijk te verklaren wanneer dit een te grote impact zou hebben op het uitoefenen van het strafproces.⁴²⁹ Een Belgische variant daarop zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat, in geval van actie, de onderzoeksrechter⁴³⁰ de mogelijkheid verkrijgt om te oordelen of het opportuun is dat de strafvordering effectief op gang gebracht wordt en of het onderzoek gevoerd moet worden. Dit zou gepaard gaan met de mogelijkheid voor de onderzoeksrechter om de onontvankelijkheid ervan uit te spreken. Dit kan als het ware dienen als een filter, een *second opinion*. Voor die zaken waarvoor een onderzoek niet opportuun geacht wordt, kan dan aan het slachtoffer een keuze gelaten worden: ofwel trekt hij met zijn burgerlijke vordering naar de burgerlijke rechter, ofwel komt er alsnog een strafonderzoek, maar dan zal hij een hogere consignatie dienen te betalen.⁴³¹ Ook de Franse wetgever voorzag iets dergelijks: wanneer het manifest duidelijk is dat de feiten niet werden gepleegd, kunnen het OM en de onderzoeksrechter besluiten tot een ontheffing van de vordering.

⁴²⁶ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 969-970.

⁴²⁷ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel I, Antwerpen, Maklu, 2014, 133.

⁴²⁸ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 969-970.

⁴²⁹ Artikel 361, lid 3 NSv.

⁴³⁰ De onderzoeksrechter en niet de vonnisrechter, aangezien de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie de strafvordering op gang brengt, waardoor men zich bevindt in de onderzoeksfase. Wanneer het onderzoek gevoerd werd en de rechter daarna kan beslissen, heeft het misbruik vaak al plaatsgevonden.

⁴³¹ Dit bedrag mag dan ook weer niet te hoog zijn, aangezien het recht op toegang tot de rechter, vastgelegd in artikel 6.1 EVRM, dan geschonden wordt (EHRM, *Ait-Mouhoub t. Frankrijk*, 1998).

Een derde alternatief kan eveneens gevonden worden in het Franse strafprocesrecht, waar er reeds een oplossing werd ingevoerd om aan dezelfde problematiek te ontkomen.⁴³² Zo dient het slachtoffer verplicht een tussenstop te maken bij het OM door een klacht in te dienen, alvorens het zelf een onderzoek kan instellen (*cf. supra*: hoofdstuk 5, titel 2.2.3.2). Het zou mijns inziens positief zijn mocht België een gelijkaardige regeling aannemen. Doordat het slachtoffer een klacht moet indienen bij het OM, verhoogt de drempel immers. Het slachtoffer verkrijgt al een *first opinion*. Wanneer dan vastgesteld wordt dat het OM het niet nodig vindt om een onderzoek in te stellen, zal dit een signaal zijn naar de kandidaat-burgerlijke partij om dat ook niet te doen. Aan de andere kant gaat er enige tijdspanne over de periode tussen het indienen van de klacht bij het OM en een eventuele klacht met burgerlijke partijstelling. Op die manier heeft het slachtoffer een periode om te bezinnen.⁴³³

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de wetgever er in ieder geval goed aan zou doen om de regelgeving omtrent de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie bij te schaven. Daarbij dient in de eerste plaats gekeken te worden naar de oplossing die de Franse wetgever aanbracht. Een systeem van een voorafgaandelijke klacht bij het OM lijkt een ideale filter. Dit kan verder gepaard gaan met een verstrenging van de voorwaarden om zich burgerlijke partij te stellen en de mogelijkheid voor de onderzoeksrechter om te besluiten tot de onontvankelijkheid van de burgerlijke vordering.

⁴³² Loi n°. 2007-291 du 5 mars 2007 tendant à renforcer l'équilibre de la procédure pénale, JO 6 mars 2007.

⁴³³ R. VERSTRAETEN, "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in F. DERUYCK en M. ROZIE (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 966-967; D. LATOUR, P.E. GONDRAN DE ROBERT, *La lutte contre la corruption en France: 2013, une année décisive*, Parijs, Emerit Publishing, 2014, 168; Y. MAYAUD, *La responsabilité pénale des décideurs locaux*, Parijs, Lamy, 249.

3. Slachtoffer in het opsporingsonderzoek vs. slachtoffer in het gerechtelijk onderzoek

Onder deze titel zullen een aantal grote verschillen voor het slachtoffer in de beide fasen van het onderzoek besproken worden. Daarbij zal ook steeds een persoonlijke mening geformuleerd worden, alsook voorstellen om tot verbeteringen over te gaan.

3.1. Inzage en afschrift

Eerder werd reeds nagegaan of het recht om inzage en afschrift te verkrijgen van het strafdossier een meerwaarde uitmaakt voor de benadeelde persoon. Omdat het tijdens het vooronderzoek slechts gaat om een verzoek en niet om een automatisch recht, dient een negatief antwoord gegeven te worden. Hier zal gekeken worden hoe de regeling in het opsporingsonderzoek verschilt van de regeling in het gerechtelijk onderzoek en waar de pijnpunten zitten. Wanneer de voorgaande redenering doorgetrokken wordt naar de derde slachtofferstatus, is het antwoord eveneens dat de burgerlijke partij niet moet rekenen om een automatisch inzagerecht in de fase van het vooronderzoek. Het blijft slechts gaan om een verzoek en niet om een automatisch recht op inzage. Zowel de benadeelde persoon als de burgerlijke partij verkrijgen slechts een automatisch recht om inzage op het einde van het onderzoek. Mijns inziens gaat het hier om een merkwaardige regeling. Iedereen kan een eenvoudige verklaring van benadeelde persoon afleggen, zonder dat er daarover enige controle wordt uitgeoefend. Ik bood hierboven reeds een voorstel voor het inbouwen van een controlemechanisme op het moment dat een slachtoffer de verklaring van benadeelde persoon aflegt, maar hield er ook rekening mee dat dit in de praktijk niet zo gemakkelijk zal zijn gezien de werklust die daaraan vastkleeft. Voor de burgerlijke partij hoeft dit probleem zich helemaal niet voor te doen. In dat geval is er immers wel een controle die uitgeoefend wordt, tenminste wanneer er sprake is van een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie. In dat geval is er naar mijn persoonlijke mening dan ook geen reden om aan de burgerlijke partij geen automatisch inzagerecht toe te kennen, ook tijdens het gerechtelijk onderzoek. Ik pleit dan ook voor een regeling van automatisch inzagerecht, met mogelijkheid tot afwijzing, bijvoorbeeld wanneer het geheim van het onderzoek dat vereist. Waar het vandaag zo is dat de burgerlijke partij een verzoek richt aan de onderzoeksrechter, die het recht op inzage en afschrift kan toestaan, zou het dan gaan om een principiële toelating, met mogelijkheid voor de onderzoeksrechter tot afwijzing. Dit impliceert dat de onderzoeksrechter nog steeds de opportuniteit van de inzage en afschrift kan toetsen, maar het recht van de burgerlijke partij komt in ieder geval beter tot uiting.

In het verlengde daarvan kan de vraag gesteld worden of het recht op inzage en afschrift wel verzoenbaar is met het geheim karakter van het vooronderzoek. In de parlementaire voorbereiding van de wet van 12 maart 1998 werd aangehaald dat het noodzakelijk is om op het geheim kenmerk een correctie aan te brengen. procureur-generaal CORNIL verdedigde eveneens dit standpunt.⁴³⁴ In de oude wet werd deze correctie niet aangebracht en dit zorgde voor een onevenwicht tussen de verschillende procespartijen. De verdachte kreeg –en krijgt nog steeds- het recht op inzage bij zijn

⁴³⁴ *Parl.St.* Kamer, 1996-97, 857/1, 46-48.

eerste verschijning.⁴³⁵ Dit was niet zo voor de burgerlijke partij, wat als gevolg had dat deze pas inzage kreeg bij de sluiting van het onderzoek. Dit had tot gevolg dat de burgerlijke partij en haar verdediging lang in onwetendheid verkeerden, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt.

3.2. Consignatie

In het Belgisch strafprocesrecht is er enkel sprake van een verplichting tot consignatie bij een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie.⁴³⁶ Aangezien het recht op toegang tot de rechter hiermee niet ondermijnd wordt indien het gaat om proportionele bedragen, pleit ik met zekerheid voor het behoud ervan. Dit is een eerste filter om misdrijven waarvan het OM het niet nodig acht om er een onderzoek naar te voeren, te laten rusten. Uiteraard ben ik van mening dat er te allen tijde moet worden opgetreden wanneer misdrijven gepleegd worden. Toch is er in de realiteit een enorme gerechtelijke achterstand waar te nemen, en om daaraan te werken zullen minder zware misdrijven plaats moeten maken voor de zwaardere. Daarom moet altijd in het achterhoofd gehouden worden wat de doelstelling is van de burgerlijke partijstelling: het vergoeden van de individueel geleden schade. Een eigen belang dus, waarover het algemeen belang dient te primeren. Dat algemeen belang is nu net terug te vinden in het bestraffen van de zwaardere misdrijven boven de minder zware. Dit komt ook tot uiting in het feit dat er voor de meeste misdaden geen consignatie betaald dient te worden, terwijl dat voor de wanbedrijven wel zo is. De consignatie kan aldus een rem vormen.

3.3. Verzoek tot bijkomende onderzoekshandeling

Waar de burgerlijke partij de onderzoeksrechter kan verzoeken om bijkomende onderzoekshandelingen te stellen. Net zoals bij het recht op inzage en afschrift, gaat het hier niet om een automatisch recht, maar om een verzoekrecht. Toch is dit hier naar mijn mening geen heikel punt. Het recht om tot bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken is namelijk een uitzondering op het geheim karakter ervan. Waar ik bij het recht tot inzage en afschrift pleitte om het in bepaalde gevallen te hervormen tot een automatisch recht, doe ik dat hier niet. De inmenging in het onderzoek is hier namelijk veel groter dan bij het vragen van inzage of afschrift van het strafdossier. De burgerlijke partij kan bijvoorbeeld tot de aanstelling van een deskundige verzoeken, wanneer hij goed weet dat die deskundige voor bezwarend materiaal kan zorgen. Dit is volgens mij een zware inmenging, die opnieuw open staat voor misbruiken. Er kan dan wel aangehaald worden dat de burgerlijke partij deze onderzoekshandeling enkel en alleen vraagt om zo het bewijs te leveren van de schade die zij vergoed wenst te zien, maar *de facto* zal de burgerlijke partij vaak zijn kans schoon zien om ook de strafmaat om die manier op te krikken. Dit alles om aan te tonen dat de burgerlijke partij zich te zeer gaat inmengen in het strafproces om zo zijn private belangen te voldoen, terwijl hij zich tegelijkertijd bemoeit met het strafonderzoek en dus het publiek belang.

⁴³⁵ Artikel 21, §3 wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

⁴³⁶ Dit geldt niet voor alle misdrijven. Meer bepaald is deze enkel verschuldigd wanneer het gaat om politiezaken, correctionele zaken en de misdaden van valsheid in geschrifte, gebruik van valse stukken, valsheid in de jaarrekeningen van vennootschappen of het gebruik van deze valse stukken.

Het is ook weer fout om deze mogelijkheid voor de burgerlijke partij helemaal af te schaffen, net omdat zij ook belang heeft bij de volledigheid van het onderzoek. Daarom stel ik voor om de mogelijkheid tot het verzoeken van bijkomende onderzoekshandelingen te regelen door de derde paragraaf van artikel 61*quinquies* Sv., die de afwijzingsgronden voor de onderzoeksrechter bevat, uit te breiden. Dit kan door extra punten op te nemen in de limitatieve lijst, maar ook door de lijst exemplatief te maken, zodat de onderzoeksrechter in alle vrijheid kan oordelen. Dit lijkt de rechtszekerheid van de burgerlijke partij niet ten goede te komen, maar op dit moment bevat deze paragraaf ook vage bepalingen, die evenmin de rechtszekerheid dienen.

Een ander punt van discussie is dat de mogelijkheid om tot bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken enkel open ligt voor de burgerlijke partij, en niet voor andere slachtoffers. Als argument hiertegen kan vooral aangehaald worden dat de regeling zoals zij nu is, enkel plaatsvindt in een gerechtelijk onderzoek, hetgeen inhoudt dat er een vervolging werd ingezet, terwijl dat niet zo is voor een opsporingsonderzoek. Bij de besprekingen inzake de Grote Franchimont kwam er dan ook het voorstel om dit verzoek uit te breiden naar het opsporingsonderzoek. Voorlopig wordt hier dus geen gevolg aan gegeven en dat is misschien maar goed ook. Het misbruik waarover ik het hierboven al had, zou zich des te meer kunnen voordoen in een opsporingsonderzoek. In de eerste plaats kan er opnieuw gewezen worden op het feit dat er geen controle wordt uitgeoefend op de personen die de verklaring van benadeelde persoon afleggen. Daarnaast kan het slachtoffer zich binnen het opsporingsonderzoek geen burgerlijke partij stellen om een schadevergoeding te bekomen. Naar mijn mening heeft het slachtoffer zich dan ook op geen enkele manier in te mengen in het strafonderzoek. In het gerechtelijk onderzoek kon die inmenging nog verklaard worden vanuit het privaat belang dat de burgerlijke partij heeft bij de volledigheid van het onderzoek omdat ook zij een vordering heeft ingesteld tegen de vermoedelijke dader, namelijk een vordering tot schadevergoeding. Binnen het opsporingsonderzoek ontbreekt daarentegen elke verklaring voor een mogelijke inmenging.

3.4. Gevolgen voor het strafproces

Waar het eenvoudig slachtoffer en de benadeelde persoon geen partij worden in het strafproces, heeft het aannemen van het statuut van burgerlijke partij wel gevolgen voor het strafproces. De burgerlijke partij kan de strafvordering op gang brengen indien dat nog niet gebeurde, en wordt partij binnen het strafproces. Volgens mij is dit inderdaad een goede regeling. Omdat de burgerlijke partij een eigen vordering heeft, de burgerlijke vordering, is het maar logisch dat zij partij wordt bij het strafproces, in tegenstelling tot het eenvoudig slachtoffer of de benadeelde persoon.

Conclusie

Deze masterscriptie poogt een antwoord te bieden op de vraag welke mogelijkheden en statuten er bestaan voor het slachtoffer binnen het vooronderzoek en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Het Belgische wetboek van strafvordering geeft geen definitie van het begrip 'slachtoffer', zoals dat bijvoorbeeld wel het geval is in Nederland.⁴³⁷ Toch wordt in al deze landen hetzelfde slachtofferbegrip gehanteerd, aangezien de oorsprong ervan ligt in Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van Europa, later vervangen door Richtlijn 2012/29/EU. Als slachtoffer kan dan ook worden aangemerkt: *"de natuurlijke persoon alsook zijn na(ast)bestaanden die als direct gevolg van handelen of nalaten in strijd met de wetgeving schade heeft geleden, met inbegrip van een lichamelijk of geestelijk letsel, een psychisch lijden of een economisch verlies"*.⁴³⁸

Hieruit volgt dat eenieder die voldoet aan deze omschrijving, gezien wordt als slachtoffer. In dit kader wordt er gesproken van een 'eenvoudig slachtoffer' of 'slachtoffer in de algemene zin'. Het gaat met andere woorden niet om een statuut dat toegekend wordt, maar om een hoedanigheid die men automatisch verkrijgt. Het slachtoffer in de algemene zin heeft een aantal rechten, maar het is verkeerd om te spreken van specifiek aan haar toegekende rechten. Deze persoon kan immers enkel gebruik maken voor de rechten die voor alle burgers gelden. Het slachtoffer als dusdanig en haar rechten hebben geen toegekende plaats in het wetboek van strafvordering. Dit komt doordat het wetboek dateert uit 1808, een periode waarin er helemaal nog geen sprake was van een bezorgdheid voor het slachtoffer zoals we die vandaag kennen. Nederland kent wel een aparte rubriek toe aan het slachtoffer in haar strafvorderingswetboek.⁴³⁹ Het feit dat België dit niet doet, hoeft niet *per se* als een tekortkoming gezien te worden. Het slachtoffer heeft een aantal rechten die gewaarborgd worden, of deze nu verspreid staan of binnen een aparte rubriek. Toch zou een wijziging een *statement* maken, doordat aangetoond zou worden dat het slachtoffer belangrijk genoeg is om specifieke aandacht aan te verlenen.

Het slachtoffer in de algemene zin kan er ook voor opteren om het statuut van benadeelde persoon aan te nemen, door het afleggen van een eenvoudige verklaring. Hier gaat het wel om een statuut, aangezien er op een actieve manier voor gekozen wordt door het slachtoffer. Het aannemen ervan brengt een aantal voordelen met zich mee. Er worden immers bijkomende rechten toegekend aan de benadeelde persoon. Deze rechten staan expliciet opgesomd in artikel 5*bis*, paragraaf 3 Sv. en behelzen het recht op bijstand of vertegenwoordiging door een advocaat, het recht op het toevoegen van stukken aan het dossier, kennisgeving aan de benadeelde persoon van de seponering en de reden daarvan, alsook van het instellen van een gerechtelijk onderzoek en van een rechtsdag voor het onderzoek- en vonnisgerecht en, als laatste, het recht om te verzoeken tot inzage en afschrift. Toch verdient dit artikel enige nuancering. Er is immers gebleken dat deze rechten helemaal niet zo bijkomstig zijn dan ze lijken. Zo vormt het eerste procedurerecht al geen echte meerwaarde, daar de advocaat van de benadeelde persoon niet aanwezig mag zijn bij onderzoekshandelingen. Het puur bijgestaan of vertegenwoordigd worden voor de advocaat, is geen typisch kenmerk voor de

⁴³⁷ Artikel 51a NSv.

⁴³⁸ Artikel 3 omz. GPI 58, 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, BS 5 juni 2007.

⁴³⁹ Titel IIIA NSv.

benadeelde persoon. Ook het recht om stukken toe te voegen aan het dossier bleek slechts een vastlegging van een algemene regel. Ook het recht om inzage en afschrift te verzoeken is tijdens de onderzoeksfase geen echt supplement. Ook het eenvoudig slachtoffer kan bijvoorbeeld verzoeken om inzage te krijgen in het strafdossier of om er een afschrift van te verkrijgen. Vooral de kennisgeving aan de benadeelde persoon vormt dus een meerwaarde. Toch is het ook niet wenselijk om de voornoemde rechten, die niet specifiek gelden voor de benadeelde persoon, maar ook voor anderen, uit het vernoemde artikel te verwijderen. Het feit dat deze rechten extra beklemtoond worden, kan de benadeelde persoon immers geen kwaad doen. Het is mooi om het statuut van benadeelde persoon te hebben binnen het strafprocesrecht. Waar er voor de wet van 12 maart 1998⁴⁴⁰ enkel twee uitersten bestonden, het slachtoffer in de algemene zin en de burgerlijke partij, vormt het statuut van benadeelde persoon een mooie tussenoplossing. Het feit dat deze persoon kennis krijgt van genomen stappen in de procedure, zorgt ervoor dat ze een overwogen keuze kan maken om zich alsnog burgerlijke partij te stellen. Toch is het niet zo dat men zich eerst benadeelde persoon moet stellen om dat statuut aan te nemen.

De tot hier toe besproken posities voor het slachtoffer, zijnde het slachtoffer in de algemene zin en de benadeelde persoon, gelden in beide fasen van het vooronderzoek. Dit wil zeggen dat zowel tijdens het opsporingsonderzoek als tijdens het gerechtelijk onderzoek, deze posities verkregen, respectievelijk aangenomen kunnen worden. Er kan dan ook gezegd worden dat het gaat om overkoepelende hoedanigheden voor het slachtoffer. Deze hoedanigheden zorgen er niet voor dat het slachtoffer partij wordt bij het strafproces, maar zij verkrijgen, zoals gezegd, een aantal procedurerechten. In het strafprocesrecht is er doorheen de tijd immers een toenemende bezorgdheid voor het slachtoffer waar te nemen. Toch zijn de posities van slachtoffer in de algemene zin en benadeelde persoon eerder beperkt qua participatiemogelijkheden. Dit komt omdat deze hoedanigheden veel moeilijker af te lijnen zijn dan de derde slachtofferhoedanigheid, de burgerlijke partij. Daarom is het belangrijk dat er voorzichtig omgesprongen wordt met het toekennen van participatiemogelijkheden, om een te verre inmenging in het strafproces, dat een geheim karakter heeft, te voorkomen.

De burgerlijke partijstelling onderscheidt zich van het slachtoffer in de algemene zin en de benadeelde persoon, doordat zij enkel kan voorkomen binnen het gerechtelijk onderzoek. Dit komt doordat de strafvordering op gang getrokken wordt. Dit kan op twee manieren gebeuren, afhankelijk van het feit of het openbaar ministerie al dan niet besliste tot vervolging. Indien het openbaar ministerie dat reeds besliste, heeft zij de strafvordering reeds op gang toen komen, en dan zal de burgerlijke partij zich daarbij voegen. De burgerlijke partijstelling komt aldus tot stand bij wijze van voeging. Indien het openbaar ministerie daarentegen besliste om niet te vervolgen, of zich daarover nog niet heeft uitgesproken, verkrijgt het slachtoffer de mogelijkheid om over te gaan tot een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie. Dit houdt als het ware in dat het slachtoffer zelf de strafvordering zal instellen, waarna een gerechtelijk onderzoek plaatsvindt. Het openbaar ministerie kan zich daarbij eventueel aansluiten. Het slachtoffer verkrijgt deze verregaande bevoegdheid omdat zij zelf een vordering instelt voor de strafrechter, namelijk de burgerlijke vordering. Dit is meteen

⁴⁴⁰ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.

ook de doelstelling van de burgerlijke partijstelling. Het herstel van het nadeel dat geleden werd door het misdrijf, mag het enige doel zijn om zich burgerlijke partij te stellen. Omdat de strafrechter niet kan oordelen over een burgerlijke vordering zonder dat die gepaard gaat met een strafvordering, moet de strafvordering dus mee op gang gebracht worden. Het is niet ondenkbaar dat er veel misbruik gemaakt wordt van deze mogelijkheid. Hoewel de enige doelstelling om zich burgerlijke partij te stellen dus enkel het vergoeden van de schade mag zijn, zal het slachtoffer zijn kans schoon zien om *revanche* te nemen tegen de dader. Daarom was het interessant om het recht van de buurlanden Nederland en Frankrijk te bestuderen. De Belgische wetgever zou er goed aan doen om een aantal elementen uit deze rechtsstelsels in te weven in het onze. Een voorstel van een Nederlandse variant zou zijn om de Belgische onderzoeksrechter de mogelijkheid te geven om te oordelen of het opportuun is dat de strafvordering effectief op gang komt door een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie, gepaard met de mogelijkheid om de onontvankelijkheid ervan uit te spreken.

Ook de burgerlijke partij verkrijgt een aantal specifieke procedurerechten, zoals het recht om tot bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken, het recht om beroep in te dienen tegen beschikkingen van de raadkamer en het recht om langdurige zaken voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling te brengen. Deze rechten vormen een mooie meerwaarde voor de burgerlijke partij, maar de afweging tussen deze rechten en het geheim van onderzoek is een delicate zaak. Daarom werden in deze masterproef een aantal voorstellen gedaan om verbeteringen aan te brengen, zoals een uitbreiding van artikel 61 *quinquies* Sv., om de onderzoeksrechter in alle vrijheid te laten oordelen over de opportuniteit van een verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen. Een ander belangrijk verschil met de hoedanigheden van slachtoffer in de algemene zin en de benadeelde persoon, is dat de burgerlijke partij effectief partij wordt in het strafgeding. Dit toont aan dat de mogelijkheden voor een slachtoffer binnen een gerechtelijk onderzoek veel verregaander zijn dan binnen een opsporingsonderzoek. Er zijn strikte voorwaarden voor de personen die het statuut van burgerlijke partij kunnen aannemen en daarenboven bestaat er een controlemechanisme, waarbij de raadkamer in bepaalde gevallen de onontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling nagaat. Daardoor kunnen meer specifiekere en verdergaande rechten toegekende worden dan binnen het opsporingsonderzoek, waar dit niet het geval is.

Het Belgische strafprocesrecht ontvangt het slachtoffer aldus op een positieve manier en dat is maar goed ook. Toch zijn er, *de lege ferenda*, een aantal verbeteringen mogelijk. Deze verbeteringen slaan zowel op de rechten van het slachtoffer als op de effectiviteit van het strafproces. De wetgever zou er goed aan doen om het rechtssysteem van de buurlanden onder de loep te nemen en daar inspiratie uit te putten.

Bibliografie

BELGIË

WETGEVING

- Wet 21 maart 1804 Burgerlijk Wetboek, *BS* 3 september 1807.
- Wet 17 november 1808 Wetboek van Strafvordering, *BS* 27 november 1808.
- Wet 8 juni 1867 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.
- Wet 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.
- Wet 10 oktober 1867 Gerechdelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1867.
- Wet 17 april 1878 houdende de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, *BS* 25 april 1878.
- Wet 10 april 1971 arbeidsongevallenwet, *BS* 24 april 1971.
- Wet 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden, *BS* 8 augustus 1981.
- Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.
- Wet 5 augustus 1992 op het Politieambt, *BS* 22 december 1992.
- Wet 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken, *BS* 27 april 1994.
- Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, *err.* 26 februari 1999.
- Wet 7 mei 1999 Wetboek van Venootschappen, *BS* 6 augustus 1999.
- Wet 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *BS* 20 januari 2012, *err.* 20 februari 2012.
- Wet 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 januari 2013.
- KB 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950.
- KB 3 juni 1970 houdende coördinatie van de wetsbepalingen betreffende de beroepsziekten, *BS* 27 augustus 1970, *err.* *BS* 18 september 1970.
- KB 21 september 1998 houdende inwerkingtreding van de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 25 september 1998.
- KB 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007.
- Ministeriële richtlijn inzake het onthaal van slachtoffers op parketten en rechtbanken, minister van Justitie, Dir. 2/97 van 15 september 1997.
- Gemeenschappelijke circulaire met betrekking tot de Ministeriële richtlijn inzake het onthaal van slachtoffers op parketten en rechtbanken, College van procureurs-generaal, COL 8/97 van 3 oktober 1997.

- Omz. GPI 58, 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 juni 2007.
- Omz. COL 5/2013, 13 maart 2013 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep betreffende addendum V COL12/1998 – De wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende Justitie.
- Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid, *Handvest: de rechten van het slachtoffer van een misdrijf*, 1998.

PARLEMENTAIRE VOORBEREIDINGEN

- Ontwerp van wet houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling van strafzaken, Voorstel van wet betreffende de strafrechtelijke schikking, *Parl.St. Senaat*, 1992-93, 652/1.
- Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Kamer*, 1996-97, 857.
- Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St. Senaat*, 1997-98, 1-704/4.
- *Parl. Vr. en Antw.*, Kamer, 2001-02, nr. 466.
- Wetsontwerp houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl.St. Kamer*, 2007-08, 2138/004.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *Parl.St. Kamer*, 2010-11, 1639/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 136 van het Wetboek van strafvordering wat betreft de termijn van onderzoek, *Parl.St. Senaat*, 2011-12, nr. 5-1304/1.
- Memorie van toelichting bij de wet houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *Parl.St. Kamer* 2011-12, nr. 53-2429/001.

RECHTSPRAAK

- Arbitragehof 13 juni 1991, *JT* 1991, 835, noot ERGEC, R.
- Arbitragehof 12 maart 1992, *JT* 1992, 387.
- Cass. 20 maart 1939, *Pas.* 1939, I, 159.
- Cass. 27 mei 1943, *Arr.Cass.* 1943, 128.
- Cass. 2 mei 1960, *Arr.Cass.* 1960, 783-785.
- Cass. 15 februari 1978, *Arr.Cass.* 1978, 714.
- Cass. 19 december 1978, *Arr.cass.* 1978-79, 466-469.
- Cass. 16 januari 1979, *Arr.Cass.* 1978-79, 559-560.
- Cass. 24 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 975-981.
- Cass. 13 juni 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 1222-1223.
- Cass. 22 mei 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, nr. 484, 933-937.
- Cass. 21 december 1993, *RW* 1994-95, 774-781, noot VERSTRAETEN, R.
- Cass. 7 mei 1996, *Arr.Cass.* 1996-97, nr. 152, 407.
- Cass. 19 september 1996, *RCJB* 1997, 105, noot DE SCHUTTER, O.

- Cass. 3 oktober 1997, *RW* 1998-99, afl. 37, 1350.
- Cass. 2 april 1998, *RW* 1998-99, afl. 15, 503.
- Cass. 27 juli 1999, *RW* 2000-01, nr. 32, 1199-1200.
- Cass. 27 maart 2001, *Arr.Cass.* 2001, nr. 166, 497.
- Cass. 4 september 2001, *Arr.Cass.* 2001, nr. 440, 1380-1381.
- Cass. 11 februari 2003, AR P.02.0608.N., www.cass.be.
- Cass. 10 oktober 2003, *Arr.Cass.* 2003, 1841-1842.
- Cass. 2 december 2003, A.R. P.03.1120.N, www.cass.be.
- Cass. 4 april 2005, *JLMB* 2005, 729.
- Cass. 3 april 2007, *NC* 2009, 375, noot DE DECKER, S.
- Cass. 29 oktober 2007, *RW* 2008-09, nr. 33, 1379-1381, noot SALOMEZ, K.
- Cass. 28 januari 2009, P.08.1364.F, www.cass.be.
- Cass. 27 mei 2010, C.09.0103.N, www.cass.be.
- Cass. 28 september 2010, AR P.09.1598.N.
- Cass. 28 september 2010, P.09.1598.N, www.cass.be.
- Cass. 26 maart 2013, *NC* 2013, nr. 5, 378-379.
- Cass. 25 mei 2014, *T.Strafr.* 2005, 439.
- RvS 10 januari 1992, *JLMB* 1992, 1049.
- RvS 8 juni 2006, *TMR* 2006, 690.
- RvS 17 december 2008, nr. 188.928.
- Luik (K.I.) 7 juni 1990, *JLMB* 1992, 47.
- Gent 27 april 1999, *T.Strafr.* 2000, 79.
- Brussel 9 maart 2000, *RPS* 2000, 182.

HANDBOEKEN

- AERTSEN, I., CHRISTIAENSEN, S., HOUGARDY, L. en MARTIN, D., *Vademecum politionele slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, iv + 416 p.
- AERTSEN, I., *Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 472 p.
- BEERNAERT, M., BOSLY, H. en VANDERMEERSCH, D. (eds.), *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 2014, 1834 p.
- CASTERMANS, M., *Gerechtelijk privaatrecht: algemene beginselen, bevoegdheid en burgerlijke rechtspleging*, Gent, Academia Press, 2004, 528 p.
- CUYVERS, G., *De maatschappelijke marginalisering van het slachtoffer van misdrijven*, Antwerpen, Kluwer, 1986, 446 p.
- DE PAGE, H. en DEKKERS, R., *Traité élémentaire de droit civil belge*, II dln., Brussel, Bruylant, 1964, 1196 p.
- DE SMET, B., *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België. Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 450 p.
- DE SMET, B., *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Kluwer, 2001, 373 p.

- DE SMET, B., *Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter*, Brussel, Larcier, 2004, 74 p.
- DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1956 p.
- DECLERCQ, R., *Onderzoeksgerechten*, Deurne, Kluwer, 1993, 436 p.
- DERUYCK, F., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 259 p.
- DESCHEPPER, T., *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, vii + 152 p.
- DIRIX, E., TILLEMANS, B. en VAN ORSHOVEN, P. (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Antwerpen, Intersentia, 2010, xi + 621 p.
- DUPONT, L. en VERSTRAETEN, R., *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 913 p.
- FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. en MASSET, A., *Manuel de procedure pénale*, Luik, Larcier, 2014, 1608 p.
- HAUS, J.J., *Principes généraux du droit pénal belge*, II dln., Gent, Librairie générale de Ad. Hoste, 1879.
- JANSSEN, C., en VERVAELE, J., *Le ministère public et la politique de classement sans suite*, Brussel, Bruylant, 1990, 440 p.
- KOOIJMANS, P.H., BLOKKER, N.M. en SENDEN, L.A.J., *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 403 p.
- LAMINE, L. en SCHOENAERTS, B. (eds.), *Het tergend en roekeloos geding*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 397 p.
- MATTHIJS, J., *Openbaar ministerie*, Deurne, Kluwer, 1992, 392 p.
- RIMANQUE, K. en DE SMET, B., *Het recht op behoorlijke rechtsbedeling een overzicht op basis van artikel 6 EVRM*, Antwerpen, Maklu, 2002, 178 p.
- SIERENS, R., *De burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank*, Gent, Larcier, 2009, 64 p.
- SMETS, L., DE KINDER, J. en DE MOOR, L.G. (eds.), *Proces-verbaal, aangifte en forensisch onderzoek*, Antwerpen, Maklu, 2011, 268 p.
- VAN BOSSUYT, H., DE BUSSCHER, M., MEESE, J., en VAN DER KELEN, D. (eds.), *Wet en Duiding Kids-Codex Boek IV: Strafrecht en strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2014, 268 p.
- VAN DALE, D., *Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Nederland*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2003, 548 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C. (eds.), *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2010, xi + 123 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C. (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 1379 p.
- VAN GERVEN, D., *Rechtspersonen*, Mechelen, Kluwer, 2007, 688 p.
- VERBRUGGEN, F. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *De verjaring van de strafvordering voor rechtspractici*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 226 p.
- VERBRUGGEN, F. en VERSTRAETEN, R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, II dln., Antwerpen, Maklu, 2014, 376 p.
- VERHELST, S., *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, xvii + 711 p.
- VERSTRAETEN, R., *De burgerlijke partij en het gerechtelijk onderzoek: het slachtoffer in het strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 1990, 535 p.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.

- VERSTRAETEN, R., VAN DAELE, D., BAILLEUX, A. en HUYSMANS, J., *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, xiv + 436 p.
- VLAAMSE CONFEDERATIE DER BALIE VAN GENT, *Straf recht? Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2000, 276 p.
- VRG-ALUMNI (eds.), *Recht in beweging – 21ste VRG-Alumnidag*, Antwerpen, Maklu, 2014, 451 p.
- WALKLATE, S., *Handbook of Victims and Victimology*, Oxon, Routledge, 2012, 542 p.

BIJDRAGEN IN HANDBOEKEN

- BEIJER, A., "Hoe poreus worden de muren van het strafvorderlijke systeem? De second opinion in het opsporingsonderzoek" in C.H. BRANTS, P.A.M. MEVIS en E. PRAKKEN (eds.), *Legitieme strafvordering. Rechten van de mens als inspiratie in de 21ste eeuw*, Antwerpen, Intersentia, 139-150.
- BOSLY, H., "L'action de la victime et l'action publique" in STRICKLER, Y.,(eds.), *La place de la victim dans le procès penal*, Brussel, Bruylant, 2005, 69-97.
- CLAEYS, I. "De verjaring van de burgerlijke rechtsvordering na de burgerlijke verjaringswet" in F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN (eds.), *De verjaring van de strafvordering voor rechtspractici*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 157-197.
- DE SMET, B., "De onderzoeksrechter onder een spervuur van kritiek. Levert het gerechtelijk onderzoek enige meerwaarde op?" in FIJNAUT, C., VAN DAELE, D. en VERBRUGGEN, F. (eds.), *De uitdaging van de georganiseerde misdaad in België. Het antwoord van de overheid*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1998, 301-326.
- MANDOUX, P., "Le droit d'accès au dossier et le droit d'instruction complémentaire" in X. (eds.), *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction*, Brussel, La Charte, 1998, 69-79.
- SNEIDERS, E., "Slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken" in BALCAEN, A., (eds.), *Het slachtoffer van criminaliteit: tussen perceptie en realiteit*, Mechelen, Kluwer, 2006, 97-108.
- VAN OMMESLAGHE, P., "Les activités 'liberticides' et le droit privé" in DUMONT, H. (eds.), *Pas de liberté pour les ennemis de la liberte? Groupements liberticides et droit*, Bruylant, Brussel, 2000, 508 p.
- VANDERMEERSCH, D., "Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?", in *Le second avant-projet de la Commission droit de la procédure pénale: journée d'études de l'Union belgo-Luxembourgeoise de droit pénal*, Gent, Mys Breesch, 1997, 15-41.
- VERSTRAETEN, R., "Actuele knelpunten omtrent de burgerlijke vordering uit een misdrijf" in TRAEST, P., DE NAUW, A. en DERUYCK, F. (eds.), *Strafrecht wie is er bang van het strafrecht?*, Mys en Breesch, Gent, 1998, 335-382.
- VERSTRAETEN, R., "De burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter", in PUBLICATIES VAN HET INSTITUUT VOOR STRAFRECHT, *Strafprocesrecht voor Rechtspractici*, Leuven, Acco, 1986, 191-226.
- VERSTRAETEN, R., "De houdbaarheidsdatum van de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter" in DERUYCK, F. en ROZIE, M. (eds.), *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 961-977.

- VERSTRAETEN, R., "Nieuwe rechten voor het slachtoffer tijdens het vooronderzoek", in CBR (eds.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 188-202.

ARTIKELS

- ARNAUTS, L., "Het slachtoffer in het strafproces: het grote misverstand", *Orde dag* 1998, afl. 4, 53-55.
- ARNOU, L., "Verval van de strafvordering door strafbemiddeling", *AJT* 1994-95, 48.
- ARNOU, L., "Tergende en roekeloze proceshandelingen van de burgerlijke partij", *RW* 2004-05, nr. 19, 726-732.
- BAILLEUX, A., "Nieuwe richtlijn versterkt rol advocaat in strafprocedure", *Juristenkrant* 2013, nr. 27, 1.
- BANNEUX, N., "Le caractère contradictoire de certains actes d'instruction: essai de synthèse", *JT* 2008, 65-70.
- BERKMOES, H., "Verhoor: Regelgeving – Consultatie en bijstand door een advocaat – Procesverbaal – Rechten arrestanten (Salduz-wet)", *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, V 112/31 – V 112-39.
- BOULARBAH, H., "La double dimension de la qualité, condition de l'action et conditions de la demande en justice", *RGDC* 1997, 58-97.
- BREWAEYS, E., "Het opsporingsonderzoek zoals het is: geheim", *Juristenkrant* 2003, afl. 62, 5.
- CORNIL, L., "De la nécessité de rendre à l'instruction préparatoire en matière pénale, le caractère légal qu'elle a perdu", *RDP* 1931, 809-827.
- DE MESMAECKER, V., "Afdalen in de kloof tussen slachtoffers en straftoemeting. Participatie aan de rechterlijke besluitvorming door slachtoffers van misdrijven", *Panopticon* 2007, nr. 4, 6-22.
- DE NAUW, A., "Dienstverlening, bemiddeling, transactie en snelrecht: over de samenhang der dingen", *Panopticon* 1996, 437.
- DE RUYVER, B., en VAN IMPE, K., "De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken", *RW* 2000-01, 445-463.
- DE SMET, B., "De wankele positie van de onderzoeksrechter. Bedenkingen bij de verzelfstandiging van de politie en de teloorgang van het gerechtelijk onderzoek", *Panopticon* 1997, 141-161.
- DE SMET, B., "Verdere stappen op het Salduz-pad: de wet van 25 april 2014 en richtlijn 2013/48/EU van 22 oktober 2013", *RW* 2014, nr. 4, 158-159.
- DECAIGNY, T., "De bijstand van een advocaat bij het verhoor", *T.Strafr.* 2010, afl. 4, 4-6 en 12.
- DECAIGNY, T., DE HERT, P. en VAN GARSSE, L., "De minnelijke schikking na de wetten van 14 april en 11 juli 2011: verruiming van de buitengerechtelijke afhandeling en fundamentele hervorming", *RW* 2011-12, 550-563.
- DECANT, P. en SCREVEENS, R., "Loi du 25 octobre 1950 relative aux dépenses et avances en matière pénale", *RDP* 1950-51, 453-456.

- DELBROUCK, L., "le criminel tient le civil en état", *Limb.Rechtsl.* 2012, afl. 1, 3-13.
- DELPEREE, F., RASSON-ROLAND, A. en RENAULD, B., "La jurisprudence de la Cour d'Arbitrage en 1999", *Rev.dr.const.* 2000, 235-308.
- DEMANET, G., "La médiation pénale", *RDP* 1995, 887.
- HONHON, A. en DE SOUTER, V., "De totstandkoming van de Europese richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat", *T.Strafr.* 2013, nr. 6, 358-368.
- HUBER, W., "Minnelijke schikking in strafzaken wordt fors uitgebreid", *Juristenkrant* 2011, 1.
- HUTSEBAUT, F., "De Wet Franchimont: een belangrijke stap inzake de rechtspositie van slachtoffers in misdrijven", *Orde dag* 1999, afl. 5, 69-78.
- MASSON, J.P., "Le secret de l'instruction", *RDP* 1981, 393-399.
- LIEGEOIS, Y., "Hoe zwaar weegt de grote Franchimont?", *Juristenkrant* 2005, afl. 116, 2.
- MAES, G., "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998, nr. 15, 481-490.
- MARTIN, D., "Aanbevelingen van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid", *Panopticon* 2003, 479.
- MEYVIS, W., "Slachtoffers van misdrijven: noden, voorzieningen, beleid. Een visie vanuit het forensisch welzijnswerk", *Panopticon* 1989, 120-124.
- MICHIELS, O. en JACOBS, A., "Les implications de la jurisprudence récente de la Cour Européenne des droit de l'homme sur les preuves. La jurisprudence Salduz et l'arrêt Gäfgen", *JT* 2011, af. 6427, 153-157.
- SCHUERMANS, F., "Aanwezigheid advocaat bij onderzoeksverrichtingen", *T.Strafr.* 2011, nr. 2, 147-148.
- TRAEST, P. en DE TANDT, I., "Het voorontwerp van het wetboek van strafprocesrecht: een kennismaking", *Panopticon* 2004, nr. 4, 6-20.
- TRAEST, P., "Is er nog een toekomst voor het ontwerp van wetboek van strafprocesrecht?", *Orde dag* 2008, afl. 41, 247-261.
- TRAEST, P., "De burgerlijke partij bij de afsluiting van het gerechtelijk onderzoek: gediscrimineerd of verwend?", noot onder Cass. 25 en 30 april 1996, *R.Cass.* 1997, 165-166.
- MATEUSEN, J., "Is de burgerlijke partijstelling(on)houdbaar?", *Ad Rem* 2014, nr. 1, 16-21.
- TULKENS, F., "La loi du 2 janvier 1993 créant un droit d'action en matière d'environnement. Un premier commentaire", *Journ.Procès* 1993, 10-21.
- VAN DE KERCKHOVE, M., "La médiation pénale et travaux d'intérêt général: réflexions et commentaires relatifs aux lois du 10 février 1994", *JT* 1995, 61.
- VAN DYCK, S., "De rechtspersoon als burgerlijke partij in de strafprocedure", *TRV* 2001, 3-23 en 69-89.
- VAN GAEVER, J., "De autosaisine van de onderzoeksrechter in het minionderzoek", *T.Strafr.* 2008, nr. 5, 387-389.
- VAN KERKVOORDE, J., "Crimineel en geteld, een N.I.S.-statistiek over de prevalentie van delinquenten en de incidentie van misdadigheid", *Panopticon* 1983, 60-69.
- VAN OVERBEKE, S., "Strafprocesrechtelijke gevolgen van een onontvankelijke burgerlijke-partijstelling bij de onderzoeksrechter. Bedenkingen n.a.v. een bijzonder cassatiearrest", *RW* 2008-09, 1458-1465.

- VANDAMME, J., "La conclubine doit-elle être admise à agir en réparation contre l'auteur de la mort de celui avec qui elle vivait", *rev.crit.lég.jur.* 1934, 158-172.
- VANDEPLAS, A., "Consignatie van de rechtstreeks dagende partij", *Comm.Straf.*, Mechelen, Kluwer, losbl., 7 p.
- VANDEPLAS, A., "Over het statuut van benadeelde persoon", *RW* 2002-03, 278-279.
- VANDERMEERSCH, D., "L'extension du champ de la transaction pénale: une réforme qui suscite des questions", *JT* 2011, 669-672.
- VANDERSTRAETEN, B., LEMONNE, A., MAHIEU, V., "Nationaal Forum voor slachtofferbeleid: een externe evaluatie", *Panopticon* 2012, afl. 4, 371-373.
- VANHAMME, F., "Raisons judiciaires et victime", *Rev.dr.ULB* 2005, afl. 1, 229-230.
- VERSCHUEREN, C., "Benadeling als voorwaarde voor de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling" (noot onder Cass. 2 mei 1995), *RW* 1996-97, 121-124.
- VERSTRAETEN, R. en BAILLEUX, A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", *N.C.* 2012, nr. 6, 422-461.
- VERSTRAETEN, R. en DEMEDTS, H., "Recente ontwikkelingen: de nieuwe strafprocesrechtelijke regels van de wetten houdende "diverse bepalingen betreffende justitie" en de evolutie van de rechtspraak inzake Salduz, Antigoon en de motiveringsplicht", *Themis* 2013, nr. 79, 155-197.
- VERSTRAETEN, R., "Betreffende de burgerlijke partijstelling", *RW* 1984-85, 1459.
- VERSTRAETEN, R., "Een beweerd rechtmatig belang als ontvankelijkheidsvoorwaarde van de burgerlijke partijstelling", *T.Strafr.* 2005, 435-437.
- VUYST, B., "Les possibilités d'actions de classe en droit belge", *RGAR* 1997, nr. 12707, 2.
- DE CORTE, R., "Hoe autonoom is het procesrecht? Studie van enkele raakvlakken tussen materieel en gerechtelijk recht", *TPR* 1980, 22.

WEBSITES

- Lycaeus Juridisch Woordenboek, <http://www.juridischwoordenboek.be/>.
- Openbaar ministerie, www.om-mp.be.

NEDERLAND

WETGEVING

- Wet 3 maart 1881 Wetboek van Strafrecht, *Stb.* 5 maart 1881.
- Wet 15 januari 1921 Wetboek van Strafvordering, *Stb.* 28 januari 1921.
- Wet 17 december 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces, *Stb.* 12 januari 2010.

RECHTSPRAAK

- HR 7 april 2006, *RvdW* 2006, 368.

PARLEMENTAIRE VOORBEREIDINGEN

- Tweede Kamer 2004-05, 30 143, nr. 3.

HANDBOEKEN

- BRANTS, C.H., MEVIS, P.A.M., PRAKKEN, E. en REIJNTJES, J.M. (eds), *Op zoek naar grondslagen: Strafvordering 2001 ter discussie*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers 2003, 136 p.
- CLEIREN, C.P.M. en NIJBOER, J.F. (eds.), *Strafvordering. Tekst en commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wette voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2009, 1460 p.
- CORSTENS, G.J.M., *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 964 p.
- GROENHUIJSEN, M.S. en G. KNIGGE, G., (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 78-79.
- KEULEN, B.F., en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 708 p.
- LANGEMEIJER, F.F., *Het slachtoffer en het strafproces*, Deventer, Kluwer, 2004, 201 p.
- MINKENHOF, A., *De Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2009, 410 p.

BIJDRAGEN IN HANDBOEKEN

- CORSTENS, G.J.M., "Artikel 12 Sv. als laatste strohalm" in JORDAANS, A.H.E.C., MEVIS, A.M. en WÖRETSCHOFER, J. (eds.), *Praktisch strafrecht. Liber amicorum J.M. REIJNTJES*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 101-108.
- GROENHUIJSEN, M.S., "Het vooronderzoek in strafzaken. Algemeen deel" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het vooronderzoek in strafzaken. Tweede interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 1-89.
- VAN SCHIJNDEL, R.A.M., "De implementatie van het kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure: een veeleisend Europa of een behoudend Nederland?" in BORGERS, M.J., KRISTEN, F.G.H., SIMMELINK, J.B.H.M., *Implementatie van kaderbesluiten*, Nijmegen, WLP, 2006, 173-187.

- VAN STRIEN, A.L.J., "De positie van slachtoffers in het strafproces" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Het onderzoek ter terechtzitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 223-260.

ARTIKELS

- CLEIREN, C.P.M. "Genoegdoening aan slachtoffers in het strafrecht", *Hand. NJV* 2003, afl. 1, 33-56.

FRANKRIJK

WETGEVING

- Loi n° 57-1426 du 31 décembre 1957 Code de Procédure Pénale, *Journal officiel* 8 janvier 1958.
- Loi n° 2007-291 du 5 mars 2007 tendant à renforcer l'équilibre de la procédure pénale, *Journal officiel* 6 mars 2007.

RECHTSPRAAK

- Cass. (FR) 7 november 1989, *Bull.Crim.* 1989, nr. 393.
- Nîmes 16 februari 1956, *JCP* 1957, II, 9800, noot GRANIER, J.

HANDBOEKEN

- BOULOC, B., *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2010, 1126 p.
- GUINCHARD, S. en BUISSON, J., *Procédure pénale*, Parijs, Litec, 2010, 1400 p.
- LATOUR, D. en GONDRAN DE ROBERT, P.E., *La lutte contre la corruption en France: 2013, une année décisive*, Parijs, Emerit Publishing, 2014, 264 p.
- MAYAUD, Y., *La responsabilité pénale des décideurs locaux*, Parijs, Lamy, 360 p.

BIJDRAGEN IN HANDBOEKEN

- MECHIN, M., "Le double visage de la victime en France, entre quête de reconnaissance et quête d'un véritable rôle procédural" in GIUDICELLI-DELAGE, G. en LAZERGES, C., *La victime sur la scène pénale en Europe*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2008, 104-122.

ARTIKELS

- GUÉRY, C., "Le juge d'instruction et le voleur des pommes: pour une réforme de la constitution de partie civile", *D.* 2003, 1575-1581.

WEBSITES

- X., "La victime en procédure pénale", www.prepa-isp.fr/wp-content/annales/1-enm/penal/ppenale.pdf.

EUROPA

WETGEVING

- Verdrag 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.
- Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, 24 november 1983, *Trb.* 1984, 2.
- Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, *Pb.L.* 6 november 2013.
- Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Publicatieblad van de Europese Unie*, 14 november 2012.
- Voorstel Europese Commissie COM 2011(275) voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten en de bescherming van slachtoffers van misdrijven en voor slachtofferhulp, 18 mei 2011.
- Kaderbesluit nr. 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *PbEG* 2001, L 82.
- Aanbev.Raad Nr. R(85)11 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de positie van het slachtoffer in het kader van het strafrecht en het strafproces, 28 juni 1985.
- Aanbev.Raad Nr. R(87)21 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de bijstand aan slachtoffers en de voorkoming van victimisering, 17 september 1987.
- Aanbev.Raad Nr. R(2000)19 betreffende de rol van het openbaar ministerie in het strafrechtelijk systeem, 6 oktober 2000.
- Aanbev.Raad Nr. R(2006)8 betreffende de bijstand van slachtoffers van misdrijven, 14 juni 2006.
- European Forum for Victim Services, *Statement of Victim's Rights in the process of criminal justice*, 1996.

RECHTSPRAAK

- EHRM, *Helmerts t. Zweden*, 1991.
- EHRM, *Tomasi t. Frankrijk*, 1992.
- EHRM, *Aït-Mouhoub t. Frankrijk*, 1998.
- EHRM, *Anagnostopoulos t. Griekenland*, 2003.
- EHRM, *Perez t. Frankrijk*, 2004.
- EHRM, *Salduz v. Turkije*, 2008.
- HvJ C-205/09, *Emil Eredics en Mária Vassné Sápi*, 2010.

INTERNATIONAAL

WETGEVING

- Verklaring A/RES/40/34 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de fundamentele beginselen van rechtvaardigheid voor slachtoffers van misdrijven en machtsmisbruik, 29 november 1985.
- Verdrag 16 december 1996 Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, *United Nations Treaty Series*, vol. 999, p. 171 en BS 6 juli 1983.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
De verschillende posities van het slachtoffer in het vooronderzoek

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2015**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Geraerts, Nathalie

Datum: **13/05/2015**